

Amos Oz

Scene de viața campestră

Moştenitori

Străinul acela nu era tocmai un străin. Lui Arie Tzelnik figura lui i s-a părut respingătoare și fermecătoare în același timp, din prima clipă în care l-a zărit, dacă într-adevăr existase o asemenea clipă: Arie Tzelnik avea senzația că mai văzuse undeva acel chip și brațele acelea lungi, atârând până aproape de genunchi, o amintire încețoșată, venită parcă din altă viață.

Bărbatul și-a parcat mașina exact în fața porții. Mașina lui prăfuită, de culoare bej, era și ea străină, iar pe parasolarul care acoperea partea de sus a geamurilor laterale era un întreg puzzle de culori, tot felul de semne de punctuație, propoziții, formule, sloganuri. A închis portiera, dar s-a întors să verifice, cu mișcări energice, ușă după ușă, pentru a vedea dacă sunt încuiate bine. După aceea a lovit ușor capota cu palma, ca și cum ar fi fost un cal bătrân pe care îl priponești de gard și căruia îi transmiți, prin lovituri ușoare, pline de afecțiune, că nu va avea mult de așteptat. Apoi a deschis poarta cu o mișcare hotărâtă și a pășit pe veranda umbrită de viță-de-vie. Mersul lui părea repezit și frânt de durere în același timp, precum pașii cuiva care calcă desculț pe nisip încins.

Din hamacul lui cuibărit într-un colț al verandei, de unde putea vedea totul fără a fi văzut, Arie Tzelnik își urmărise oaspetele încă de când acesta își parcase mașina. Însă, în ciuda tuturor eforturilor, nu reușea să-și amintească cine anume era străinul acesta câtuși de puțin străin. Oare unde îl mai întâlnise, când îl mai întâlnise? Poate într-una dintre călătoriile lui în străinătate? La repetiții? La birou? La universitate? Sau poate îi fusese coleg de școală? Figura bărbatului era vicleană și jovială, ca și cum tocmai i-ar fi reușit cine știe ce farsă, iar acum se bucura că-și ia tălpășița. Îndărătul acestei măști, undeva, sub obrazul străin, puteai intui trăsăturile unui chip cunoscut, supărător, enervant: fața cuiva care te-a făcut să suferi la un moment dat. Sau, poate, din contră, căruia tu i-ai pricinuit o de mult uitată nedreptate?

Ca un vis cufundat în uitare în proporție de nouăzeci la sută, dar din care un firicel firav mijește în amintire asemenea unui vlăstar.

Prin urmare, Arie Tzelnik a hotărât să nu se ridice pentru a ieși în întâmpinarea oaspetelui său, ci să-l primească acolo, tolănit în hamacul de pe verandă.

Străinul a țopăit cu pași repezi de-a lungul cărării care lega poarta de treptele verandei, în vreme ce ochii lui mici se roteau neobosiți când spre stânga, când spre dreapta, ca și cum s-ar fi temut să nu fie descoperit prea devreme sau, din contră, ca și cum ar fi fost terorizat de un câine furios, care se putea repezi în orice clipă asupra lui din tufișurile încâlcite și pline de țepi ce străjuiau cărarea.

Părul blond care începuse să-i cadă, pielea roșie și ridată a gâtului, care amintea de gușa unui curcan, ochii umezi și încețoșați, care se roteau asemenea unor degete băgăcioase, brațele lungi ca de cimpanzeu, toate arătau că înăuntrul lui zace o tensiune latentă.

Din punctul lui de observație, bine ascuns în hamacul atârnat la adăpostul umbrei viței-de-vie, Arie Tzelnik a observat că bărbatul acesta solid are și o oarecare fragilitate, asemenea cuiva care își revine după o grea suferință, ca și cum până nu demult fusese un om corpulent, iar de câțeva vreme îngenunchease cumva pe dinăuntru, chircindu-se în propriul lui sac de piele. Chiar și jacheta aceea subțire pe care o purta, o jachetă cu buzunare umflate, de un bej murdar, părea mult prea largă pentru el, atârându-i lălăie pe umeri.

În ciuda faptului că, vara fiind pe sfârșite, poteca era uscată, străinul a purces pe dată să-și șteargă tălpile pantofilor pe covorașul din fața treptelor. După ce a terminat, a ridicat pe rând fiecare picior, verificându-l, examinând cât de curate sunt tălpile pantofilor. Numai după

aceea a urcat treptele și a încercat ușa principală, din capătul scării, și abia după ce a ciocănit politicos de câteva ori fără să primească nici un răspuns și-a întors privirea și l-a descoperit pe stăpânul casei, care vegeta leneș în hamacul său înconjurat de ghivece mari și jardiniere rectangulare, în colțul umbrat de vița-de-vie care îl proteja atât pe el, cât și întreaga terasă.

Imediat, oaspetele a zâmbit larg și aproape că a făcut o reverență, dregându-și vocea înainte de a rosti pe un ton protocolar:

— În ce loc incredibil de frumos locuiți dumneavoastră, domnule Tzelkin! Uluitor! O adevărată Provența a Israelului! Dar ce spun eu Provența! Toscana! Ce peisaj! Ce pădure! Tel Ilan este pur și simplu cel mai frumos sat din această patrie levantină. Minunat. Bună dimineața, domnule Tzelkin. Îmi cer iertare. Sper că nu vă deranjez.

Arie Tzelnik îi răspunse cu un bună dimineața sec, după care îl corectă, spunându-i că numele său e Tzelnik, nu Tzelkin, și îi dădu de înțeles că îi pare rău, însă nu are nevoie de absolut nimic din ceea ce i-ar putea oferi un agent de vânzări.

— Aveți dreptate! Chiar aveți mare dreptate! spuse bărbatul pe un ton vesel, ștergându-și sudoarea de pe frunte cu mâneca jachetei. De unde putem ști dacă nu cumva omul din fața noastră este un agent de vânzări sau chiar un escroc? Sau, Doamne păzește, un răufăcător care vine în recunoaștere, pregătind terenul pentru o bandă de spărgători de locuințe. Dar eu, domnule Tzelnik, cu siguranță nu sunt agent de vânzări. Sunt Maftzir!

— Ce?

— Maftzir. Wolf Maftzir. Avocatul Maftzir de la biroul de avocatură Lotem-Pruzhinin. Îmi pare bine de cunoștință, domnule Tzelnik. Am venit la dumneavoastră, domnul meu, din pricina unei chestiuni, cum să vă spun, poate că ar fi mai bine pentru amândoi, tocmai pentru a nu mai încerca să definesc motivul, să intru direct în subiect. Îmi permiteți, vă rog, să iau loc? Este vorba despre o problemă mai mult sau mai puțin personală, nu de-a mea, Doamne ferește, pentru că sub nici o formă și cu nici un chip nu aș fi avut îndrăzneala de a vă invadea intimitatea și de a vă deranja cu asemenea pricini fără a vă anunța dinainte. Pentru că am încercat, am făcut mari eforturi, am stăruit iar și iar, însă numărul dumneavoastră de telefon este protejat, iar scrisorile pe care vi le-am trimis au rămas fără răspuns. De aceea am decis să ne încercăm norocul printr-o vizită neanunțată și ne cerem scuze pentru deranj. Chiar nu ne stă în obicei un astfel de comportament, să dăm buzna în intimitatea celorlalți, mai ales când aceștia trăiesc în cel mai frumos loc din întreaga țară. Una peste alta, ca să spun așa, nu este o problemă care ne privește doar pe noi. Nu, nu. În nici un caz. Ba din contră: chestiunea aceasta, cum aș putea să formulez într-o manieră mai blândă, probabil putem spune în felul următor, chestiunea aceasta vă privește personal, domnule. O chestiune care vă privește personal și pe dumneavoastră, nu doar pe noi. Ca să fiu mai explicit, este o problemă legată de familia dumneavoastră. Poate legată de familie la modul general, poate într-un mod special - este vorba, mai precis, de o rudă de-a dumneavoastră, de o rudă anume. Nu mă poftiți să iau loc și să stăm de vorbă câteva clipe? Iar eu vă asigur că voi face tot posibilul pentru ca această chestiune să nu vă răpească mai mult de zece minute. Dar toate astea depind numai și numai de dumneavoastră, domnule Tzelkin.

Arie Tzelnik a spus:

— Tzelnik.

După care a adăugat:

— Ia loc.

Și imediat:

— Nu aici. Acolo.

Și pentru că grăsanul sau, mai bine zis, fostul grăsan a aterizat inițial în hamacul dublu, chiar lângă gazda sa, coapsele lor atingându-se, o pleiadă de mirosuri grele l-au înconjurat asemenea unui anturaj periculos, miros de sucuri gastrice, de șosete murdare, de pudră de talc

și transpirație. Peste toate aceste mirosuri trona urma abia simțită a unei ape de colonie cu parfum înțepător.

În clipa în care i s-a spus nu aici, acolo, oaspetele s-a ridicat, s-a clătinat puțin pe picioare, sprijinindu-și genunchii cu brațele de maimuță, și-a cerut scuze, și-a schimbat poziția și și-a așezat fundul îmbrăcat într-o pereche de pantaloni mult prea mari în locul indicat de gazdă, pe băncuța de lemn din spatele mesei de grădină stacojii. Era o masă țărănească, făcută din scânduri negeluite, asemănătoare traverselor ce unesc șinele de cale ferată. Era foarte important pentru Arie ca nici în ruptul capului mama lui bolnavă să nu-l vadă pe fereastră pe străinul acesta, să nu-i zărească spinarea, să nu-i observe silueta conturându-se în umbra viței-de-vie. De aceea l-a așezat într-un loc în care ar fi fost imposibil să fie văzut de la fereastră.

Cât privește vocea de cantor a grăsanului, nu avea de ce anume să-și facă griji, fiindcă femeia era surdă.

2

În urmă cu trei ani, soția lui Arie Tzelnik, Naama, plecase la San Diego să-și viziteze o bună prietenă, pe Telma Grant, însă nu se mai întorsese niciodată. Nu lăsase în urmă nici un bilet în care să-i spună explicit că are de gând să-l părăsească, dar la început îi zisese cu blândețe: Deocamdată nu mă întorc. După o jumătate de an, îi scrisese: Mai rămân o vreme cu Telma. După încă o jumătate de an, îi scrisese din nou: Nu are sens să continui să mă aștepti. Lucrez cu Telma la un salon de înfrumusețare. Iar într-o altă scrisoare: Mie și Telmei ne este bine împreună, avem karme asemănătoare. Apoi i-a spus: Mentorul nostru spiritual crede că ne va fi cel mai bine dacă vom rămâne una lângă cealaltă. Te vei descurca. Nu-i așa că nu te superi?

Fiica lui cea căsătorită, Hila, i-a scris din Boston: Tată, pentru binele tău, îți sugerez să nu o prezezi pe mama. Caută să-ti vezi de viața ta.

Și pentru că între el și fiul său cel mare, Eldad, toate legăturile fuseseră rupte cu mult timp în urmă, iar el nu mai avea altă rudă, se hotărâse acum un an să-și vândă apartamentul de pe Cârmei și să se întoarcă la mama sa, în casa părintească din Tel Han, trăind din chiria încasată pe două apartamente din Haifa și dedicându-se în întregime hobby-urilor sale.

Astfel găsisse de cuviință să-și vadă de viața lui, după cum îi sugerase fiica sa.

În tinerețe, Arie fusese membru al marinei militare, încă din fragedă pruncie dăduse dovadă de mult curaj, nefiindu-i teamă de absolut nimic, nici de dușmani, nici de înălțimi. Însă, odată cu trecerea timpului, înăuntrul lui se căscase un hău de frică mușcătoare în fața întunericului dintr-o casă goală. De aceea a hotărât, în cele din urmă, să se întoarcă să locuiască alături de mama sa, în casa veche în care se născuse și crescuse, la marginea satului Tel Han. Mama lui, Rozalia, avea peste nouăzeci de ani, era surdă, cocoșată și abia mai rostea câteva cuvinte. De cele mai multe ori îl lăsa pe el să se ocupe de îngrijirea gospodăriei, fără a-l împovăra însă, uneori fără a scoate un cuvânt. Adesea, Arie Tzelnik se gândea că este posibil ca, la un moment dat, mama lui să cadă bolnavă la pat sau să îmbătrânească atât de mult, încât trupul să nu-și mai poată căra mădularele, și atunci el avea să fie nevoit să o hrănească, să o spele și să o schimbe. Sau să aducă în casă o îngrijitoare, dar în clipa aceea echilibrul căminului lor avea să fie zdruncinat și viața lui expusă privirilor străinilor. Mai era și speranța, sau umbra de speranță că declinul mamei e aproape: iar atunci urma să aibă un motiv rațional și emoțional pentru a o duce la azil, și întreaga casă avea să fie a lui și numai a lui. I-ar plăcea să-și poată aduce acolo o femeie nouă-nouță, frumoasă. Sau nu-și va aduce o femeie, va găzdui o mulțime de fete tinere. Va putea chiar să spargă pereții interiori și să dea o nouă față întregii case. Va începe o viață nouă.

Dar, până atunci, trăiau amândoi, fiul și mama, în casa aceea întunecată și demodată, în liniște și pace. Dimineața devreme venea menajera, aducea cumpărăturile pe care ei i le puneau în prealabil pe o listă, făcea ordine, curăța casa și gătea, iar după ce le servea în tăcere prânzul mamei și fiului își vedea de drum. Cea mai mare parte a zilei, mama și-o petrecea în camera ei, citind cărți vechi, timp în care Arie Tzelnik ședea în camera lui, ascultând radioul sau construind machete de avioane.

3

Deodată, pe chipul străinului a apărut un zâmbet jucăuș, ca și cum i-ar fi făcut cu ochiul: parcă i-ar fi adresat gazdei sale o propunere indecentă, hai să păcătuim puțin împreună, ce zici? Iar apoi - temându-se parcă să nu-și atragă din partea acestuia cine știe ce pedeapsă - a întrebat pe un ton plin de căldură:

— Îmi cer iertare, îmi permiteți să mă servesc puțin?

Și, fiindcă i s-a părut că gazda a încuviințat printr-o mișcare a capului, bărbatul și-a turnat din carafa de sticlă apă rece ca gheața, în care pluteau felii de lămâie și câteva frunze de mentă, în singurul pahar care se afla pe masă, paharul lui Arie Tzelnik, și-a lipit buzele cărnose de el și i-a sorbit întreg conținutul din cinci, șase înghițituri zdravene, după care și-a mai turnat jumătate de pahar, bând cu o sete de nepotolit, pentru ca imediat după aceea să se scuze:

— Îmi pare rău! Explicația este cât se poate de simplă, aici, pe veranda dumneavoastră splendidă, pur și simplu nu se simte cât de cald e de fapt afară. E foarte cald azi. Foarte! Cu toate acestea, în ciuda căldurii îngrozitoare – locul în care ne aflăm e cu adevărat magic! Tel Ilan este fără doar și poate cel mai frumos sat din întreaga țară! Provența! Dar ce spun eu Provența! Toscana! Păduri! Viță-de-vie! Case țărănești vechi de peste o sută de ani, acoperișuri roșii și chiparoși înalți! Și acum, ce credeți, domnule? V-ati simți mai bine dacă am mai flecări o vreme despre frumusețea peisajului? Sau îmi veți permite să intru direct în subiect, fără să ne mai învârtim în jurul cozii?

Arie Tzelnik a spus:

— Ascult.

— Familia Tzelnik a descins din Leon-Akavie Tzelnik. Dacă nu cumva greșesc eu, ați fost printre primii locuitori ai satului, nu-i așa? V-ați numărat printre întemeietorii satului, nu? În urmă cu mai bine de nouăzeci de ani. Am putea spune aproape o sută.

— Numele lui a fost Akiva-Arie, nu Leon-Akavie.

— Desigur, a spus oaspetele plin de entuziasm, domnule Tzelkin. Respectăm foarte mult istoricul notabil al familiei dumneavoastră. Nu doar îl respectăm. Nutrim o mare dragoste pentru el. La început, dacă nu greșesc, au venit doi frați, Boris și Simeon Tzelkin, plecați dintr-un sătuc aflat în districtul Harkov, hotărâți să întemeieze o nouă așezare aici, în inima acestui peisaj de munte, sălbatic și pustiu. Nu era absolut nimic aici. O câmpie plină de ciulini. Nici măcar sate arăbești nu erau în râpa asta, numai dincolo de dealuri. După o vreme a venit și fratele cel mic al lui Boris și Simeon, Leon, sau, cum spuneți dumneavoastră, Akavie-Arie. Apoi, cel puțin așa știm noi, Simeon și Boris s-au întors rând pe rând în Rusia, unde Boris l-a ucis pe Simeon cu un topor, și numai bunicul dumneavoastră - bunicul? Sau tatăl bunicului? Numai Leon-Akavie s-a încăpățânat să rămână aici. Nu Akavie? Akiva? Mă scuzați. Akiva. Pe scurt, lucrurile stau astfel: întâmplarea face că și noi, familia Maftzir, ne tragem tot din districtul Harkov! Chiar din pădurile Harkovului! Maftzir! Poate ați auzit? Aveam și un cantor renumit, Șaie-Leib Maftzir, și pe Grigorie Moiseievici Maftzir, general în

Armata Roșie. General mare, mare de tot, dar Stalin 1-a lichidat. În timpul epurărilor din anii treizeci.

Bărbatul s-a ridicat și a simulat cu brațele lui de cimpanzeu poziția unui soldat cu mâna pe trăgaci, imitând ecoul rafalelor de gloanțe, dezvelindu-și dinții din față, ascuțiți și nu tocmai albi. După care s-a așezat din nou pe bancă, zâmbind, ca și cum și-ar fi satisfăcut astfel pornirea de a ucide. Lui Arie Tzelnik i s-a părut că bărbatul așteaptă aplauze sau măcar un zâmbet în schimbul surâsului său drăgălaș.

Cu toate acestea, gazda a hotărât să nu-i întoarcă zâmbetul. A pus încet deoparte paharul murdar și carafa plină cu apă rece ca gheața de pe masă, apoi a spus:

— Mai departe.

Avocatul Maftzir și-a acoperit palma stângă cu palma dreaptă și a apăsat-o cu entuziasm, ca și cum nu s-ar mai fi întâlnit cu el însuși de foarte multă vreme, iar întâlnirea aceasta neașteptată i-ar fi stârnit o uriașă bucurie, îndărătul șuvoiului de cuvinte care se rostogoleau fără încetare pe buzele lui, ca o sursă nesecată de fericire, se afla o mulțumire de sine euforică:

— Bun. Poate ar fi mai bine să punem cărțile pe masă, cum s-ar spune. Eu sunt cel care și-a permis să vă invadeze intimitatea în după-amiaza asta, din pricina problemelor personale care ne unesc, ba mai mult decât atât, a chestiunilor care o privesc și pe iubita dumneavoastră mamă, ajunsă la o vârstă venerabilă, nu-i așa? Adică, pe femeia aceasta bătrână și foarte, foarte respectată. Bineînțeles, bineînțeles, asta dacă nu vă opuneți cumva discuției pe marginea acestui subiect sensibil.

Arie Tzelnik a spus:

— Da.

Oaspetele s-a ridicat de la locul său, și-a scos sacoul bej, de nuanța nisipului murdar, lăsând să se vadă pete mari de transpirație pe cămașa albă, în dreptul subsuorilor, și-a agățat haina de speteaza scaunului, s-a așezat din nou comod și a spus:

— Îmi cer iertare. Sper că nu vă deranjează. Dar e pur și simplu prea cald astăzi. Îmi permiteți să-mi scot și cravata?

Preț de o clipă, fața lui a avut expresia unui copil speriat, a unui copil căruia tocmai i s-a făcut un reproș și căruia îi este rușine să ceară îndurare. Însă expresia aceasta s-a risipit imediat.

Și pentru că gazda tăcea, și-a scos cravata dintr-o singură mișcare, care i-a amintit lui Arie Tzelnik de Eldad, fiul său, apoi a spus:

— Atâta vreme cât mama dumneavoastră ne stă pe cap, nu ne putem intra în drepturi.

— Poftim?

— Doar dacă nu se va găsi pentru ea un loc minunat într-un minunat azil. Am eu un asemenea azil. Mai bine zis, nu eu, ci sora asociatului meu. Nu avem nevoie decât de acceptul ei. Sau poate ar fi mai simplu pentru noi să scoatem un certificat care să ateste că suntem însoțitorii ei legali? Iar în acest caz nu am mai avea nevoie de nici un accept din partea ei.

Arie Tzelnik a încuviințat de două, trei ori din cap, scărpinându-și dosul mâinii stângi cu degetele mâinii drepte, într-adevăr, în ultimul timp îi trecuse o dată sau de două ori prin minte întrebarea cu privire la viitorul mamei sale bolnave, ce se va întâmpla cu ei doi în clipa în care ea va rămâne imobilizată sau își va pierde mințile și când va veni momentul luării mării decizii, au existat momente în care s-a gândit la posibilitatea de a o părăsi, cu amărăciune și rușine, dar au existat și momente în care aproape sperase într-un sfârșit cât mai apropiat și la posibilitatea ca

partea din casă deținută de ea să intre în posesia lui. O dată chiar îl invitase pe la ei pe Iosi Sason, un tip care se ocupa de imobiliare, pentru a face o evaluare a proprietății. Speranțele acelea sufocante au stârnit înăuntrul lui sentimente de vinovăție și chiar silă față de el însuși. Ce i se părea ciudat era modul în care bărbatul acesta dezgustător îi citea gândurile. I-a cerut domnului Maftzir să reia lucrurile de la început, pe cine anume reprezenta el? De către cine fusese trimis?

Wolf Maftzir a chicotit:

— Maftzir. Puteți să-mi spuneți simplu, Maftzir. Sau Wolf. Doar rudele apropiate nu folosesc apelative precum *domnule*.

4

Arie Tzelnik s-a ridicat de la locul său. Era un bărbat mare, masiv și mult mai înalt decât Wolf Maftzir, cu umerii lați și puternici, însă amândoi aveau brațe lungi, care le ajungeau până aproape de genunchi. A făcut doi pași, oprindu-se drept ca o statuie dinaintea oaspetelui său, și a spus:

— Ei bine, ce vrei?

A rostit aceste cuvinte fără semnul întrebării, în timp ce-și încheia un nasture de la cămașă, prin decolteul căreia i se vedea pieptul acoperit de păr cărunt.

Wolf Maftzir a țâțâit încet, conciliator:

— De ce să ne grăbim, domnul meu, problema noastră trebuie rezolvată cu răbdare și cu grijă, trebuie întoarsă pe toate fețele, să nu lăsăm în urma noastră nici o fisură, oricât de mică. Nu avem voie să facem nici cea mai neînsemnată greșeală.

Oaspetele i se părea lui Arie Tzelnik slăbuț, poate chiar fragil. Avea impresia că propria lui piele era un înveliș prea larg pentru trupul său. Sacoul îi atârna lălâu pe umeri, ca haina unei sperietori de ciori dintr-o grădină. Ochii îi erau umezi și ușor împăienjeniți. Cu toate acestea, avea și ceva înfricoșat, ca și cum s-ar fi temut în permanență de o insultă venită din senin.

— Problema noastră?

— Adică problema cu bătrâna doamnă. Adică doamna, mama dumneavoastră, pe al cărei nume e trecută proprietatea noastră, și pe al cărei nume va rămâne trecută până la sfârșitul zilelor ei și căreia cine știe ce-i va da prin minte să scrie în testament, dacă nu cumva reușim să fim declarați însoțitorii ei legali.

— Noi doi?

— Putem să demolăm casa și să construim în locul ei un sanatoriu. O oază de sănătate. Am putea clădi aici ceva ce nu mai există nicăieri în țară: aer curat, liniște pastorală, peisaje rurale neegalate decât de Provența și Toscana, plante medicinale, masaj, meditație, îndrumare spirituală, oamenii vor plăti bani grei pentru a cumpăra ceea ce le va putea oferi locul acesta al nostru.

— Îmi cer iertare, dar de unde anume ne cunoaștem?

— Nu doar că ne cunoaștem, dar suntem chiar prieteni. Dar ce spun eu prieteni, scumpul meu: rude. Aproape asociați.

Poate că Arie Tzelnik se ridicase de la locul lui pentru a-l obliga pe oaspetele său să-i urmeze gestul și să-și ia tălpășița. Însă musafirul nu s-a ridicat, ba mai mult, a întins mâna și și-a mai turnat puțin din apa aceea rece ca gheața, în care pluteau felii de lămâie și frunze de mentă, în paharul care fusese al lui Arie Tzelnik înainte ca oaspetele să și-l însușească. S-a lăsat pe spătarul scaunului. Cum stătea așa, cu cămașa pătată de transpirație la subsuori, fără sacou și cravată, Wolf Maftzir părea un negustor priceput, un negustor de animale asudat, venit la oraș să negocieze cu fermierii, plin de răbdare și viclenie, cine știe ce afacere cu vite, convins că va avea întotdeauna câștig de cauză. Trăda un soi de fericire difuză, de bucurie ascunsă, iar fericirea aceasta nu îi era complet străină gazdei sale.

— Eu, a mințit Arie Tzelnik, trebuie să intru acum. Am de rezolvat o problemă. Vă rog să mă iertați.

— Eu, a zâmbit Wolf Maftzir, nu mă grăbesc. Dacă îmi permiteți, voi rămâne aici până terminați. Sau poate ar fi mai bine să intru cu dumneavoastră, să o cunosc și eu pe doamna. I-aș câștiga imediat încrederea.

— Doamna, i-a răspuns Arie Tzelnik, nu primește oaspeți.

— Eu, a insistat Wolf Maftzir, ridicându-se de la locul lui, gata să-și urmeze gazda înăuntrul casei, nu sunt tocmai oaspete. Nu suntem noi oare, cum să mă exprim, puțin rude? Ba chiar asociați?

Arie Tzelnik și-a amintit deodată sfatul fiicei sale, Hila, de a renunța la mama, de a nu mai face eforturi pentru a o convinge să se întoarcă la el și de a-și găsi un nou rost în viață. Adevărul este însă că nu depusese prea mult efort pentru a o recuceri pe Naama: când, ca urmare a nenumăratelor certuri dintre ei, aceasta din urmă plecase la buna ei prietenă, Telma Grant, Arie Tzelnik îi împachetase toate hainele și lucrurile personale și i le trimisese pe adresa Telmei din San Diego. Când fiul lui, Eldad, rupsese orice legătură cu el, Arie îi împachetase toate cărțile, chiar și jucăriile pe care le păstrase de când era copil, și i le trimisese. Înlăturase orice urmă de amintire, cum acoperi tranșeele inamice la sfârșitul războiului. După câteva luni își împachetase și obiectele lui, vânduse apartamentul din Haifa și se mutase în casa mamei sale din Tel Ilan. Simțea o mare nevoie de liniște deplină: își dorea ca zilele să semene una cu cealaltă, iar orele să treacă goale una după alta.

Din când în când pleca în drumeții în jurul satului, dar niciodată prea departe, până la înălțimile care străjuiau prăpastia aceea micuță, până la livezi, până la pădurile dese de pini. Sau se plimba câte o jumătate de oră prin curte, printre rămășițele uneltelor tatălui său, abandonate cu mulți ani în urmă. Încă se mai vedeau ruinele unor acareturi, ale unor cotețe de găini, acoperișuri de solarii, pătule, un staul abandonat. Grajdul devenise depozit pentru toate obiectele de mobilier luate din apartamentul de pe muntele Cârmei, din Haifa. Acolo, în ceea ce fusese un grajd, praful se așezase pe fotolii, pe canapea, pe mobilă, pe bufetul care decorase salonul apartamentului din Haifa, unite prin firele fine și reci ale pânzei de păianjen. Până și vechiul pat conjugal al lui și al lui Naama era acolo, ridicat pe o latură, într-un colț

al grajdului. Salteaua era îngropată sub un maldăr de perne prăfuite.

Arie Tzelnik a spus:

— Mă iertați. Sunt ocupat.

Wolf Maftzir a zis:

— Desigur. îmi cer scuze. Nu te voi deranja, dragul meu, nu te voi deranja cu absolut nimic. Din contră. Din clipa aceasta voi tăcea mâlc. Nu voi mai scoate nici un sunet.

Acestea fiind zise, s-a ridicat și și-a urmat gazda în casă, unde era întuneric și răcoare și un miros ușor de transpirație și vechi.

Arie Tzelnik a insistat:

— Te rog să mă aștepți afară.

Deși ce ar fi vrut să spună de fapt, ba chiar cu o doză însemnată de impolitețe, era că vizita luase sfârșit și că oaspetele era poftit să-și vadă de drum.

5

Însă oaspetelui nici prin gând nu-i trecea așa ceva. S-a insinuat ca o stafie înăuntru, mergând în urma lui Arie Tzelnik, iar în drumul său de-a lungul coridorului deschidea ușă după ușă, inspectând calm bucătăria, biblioteca, atelierul lui Arie Tzelnik, plin de machete de avioane din lemn de balsa, atârinate de tavan cu sfori groase, legănându-se ușor în bătaia vântului, pregătite parcă pentru o cruntă bătălie aeriană. Gestul său i-a amintit lui Arie Tzelnik de obiceiul lui din copilărie, acela de a deschide orice ușă încuiată și de a vedea ce anume se ascunde îndărătul ei.

În clipa în care cei doi au ajuns în adâncurile casei, adică la capătul coridorului, Arie Tzelnik a blocat cu trupul lui masiv ușa dormitorului său, care pe vremuri fusese camera tatălui. Dar Wolf Maftzir nu avea de gând să dea buzna în dormitorul amfitrionului său, ci a bătut încetșor la ușa bătrânei surde, iar pentru că nu a primit nici un răspuns a cuprins ca într-o mângâiere mânerul clanței, a deschis ușa, a intrat și a văzut-o pe bătrâna Rozalia întinsă în patul acela matrimonial, foarte mare, acoperită până la bărbie cu o pătură de lână, cu capul îmbrobodit într-un batic, cu ochii închiși, cu o mandibulă descărnată, fără dinți, care tremura continuu.

— Exact cum am visat, a chicotit Wolf Maftzir. Bună ziua, draga mea doamnă, ne-a fost foarte, foarte dor de dumneata și tare mult ne-am dorit să venim la tine, sigur te bucuri să ne vezi, nu-i așa?

Apoi s-a repezit spre ea și a sărutat-o de două ori, câte un sărut apăsător pe fiecare obraz, după care i-a mai lipit unul în frunte, până când bătrâna a deschis ochii împăienjeniți și a scos o mână scheletică de sub pătură, pe care a trecut-o ușor pe creștetul lui Wolf Maftzir, și a bolborosit ceva, apoi încă ceva, și cea de-a doua mână și-a făcut loc de sub pătură, ambele brațe trăgând țeasta bărbatului spre ea, iar el încuviința, după care și-a scos pantofii, lăsându-i la picioarele patului, s-a aplecat deasupra ei și a sărutat-o pe gura fără dinți, s-a culcat lângă ea, s-a acoperit cu un colț al păturii, și apoi a spus, uite, așa, adăugând:

— Bună ziua, preaiubita mea doamnă.

Arie Tzelnik a ezitat preț de o secundă sau două, ațintindu-și privirea asupra ferestrei prin care se vedeau ruinele fermei abandonate și chiparosul prăfuit, pe care se cățăra, cu gheare de foc, o bougainvillea portocalie. A trecut pe lângă patul dublu, mergând tot înainte, a tras obloanele, a închis fereastra și a tras draperiile, iar în timp ce cufunda camera în întuneric, își desfăcea nasturii cămășii, își scotea cureaua de la pantaloni și își descălța pantofii, dezbrăcându-se complet și culcându-se pe pat, lângă bătrâna lui mamă; și stăteau așa toți trei, stăpâna casei așezată între fiul ei, surd la tot ceea ce-l înconjoară, și străinul care nu se mai oprea din mângâiat și sărutat, în vreme ce gura lui bolborosea șoapte blânde, totul va fi foarte bine aici, scumpa mea doamnă, totul va fi foarte frumos aici, vom pune totul la punct.

Rude

1

Peste sat domnea deja întunericul adânc al unei seri de februarie. În afară de Ghili Steiner, nu mai era nimeni în stația de autobuz luminată de un felinar chior. Clădirea consiliului era încuiată, iar obloanele trase. Dinăuntru caselor aflate în apropiere, ale căror obloane erau și ele trase, răzbătea sonorul câte unui televizor. O pisică fără stăpân și-a făcut apariția pe lângă containerele de gunoi, cu pași fini și moi ca de mătase, cu coada ridicată, cu burta rotunjoară, a traversat încetșor bulevardul și s-a făcut nevăzută în umbra chiparoșilor.

Ultimul autobuz dinspre Tel Aviv ajunge în Tel Ilan la ora șapte seara. La șapte fără douăzeci dr. Ghili Steiner, medic de familie la policlinica spitalului din sat, și-a făcut apariția în stația de autobuz din fața clădirii consiliului pentru a-1 aștepta pe fiul surorii sale, soldatul Ghideon Gat. Chiar în timp ce se afla la școala militară, lui Ghideon i-a fost descoperită o

afecțiune renală, fiind imediat internat în spital. Acum, după externare, mama lui 1-a trimis să se odihnească preț de câteva zile la sora ei, medic de țară.

Dr. Steiner era necăsătorită, slăbuță și rigidă, osoasă, cu părul cărunt tăiat scurt, cu o figură serioasă și ochelari cu lentile pătrate, fără ramă. Era o femeie energică, la vreo patruzeci și cinci de ani, însă părea mai în vârstă. În Tel Han era considerată o diagnosticiană foarte bună, care nu se înșela mai niciodată, însă, cel puțin așa umbla vorba, avea un ton sec și tăios și nu simțea nici cea mai palidă urmă de compasiune față de suferința bolnavilor ei, ascultându-i numai cu mare atenție. Nu fusese măritată niciodată, însă oamenii din sat de vârsta ei își aduceau aminte că în tinerețe a avut o aventură cu un bărbat însurat, ucis mai târziu în războiul din Liban.

Ședea singură pe băncuța din stație, așteptându-l pe fiul surorii sale și aruncând din când în când câte o privire spre ceasul de la mână. Dar limbile ceasului nu se distingeau în lumina difuză a felinarului, așa că nu știa cât timp mai are de așteptat până la sosirea autobuzului. Spera că nu va avea întârziere și că Ghideon chiar va veni cu această cursă. Ghideon era un tânăr aiurit, în stare, fără doar și poate, să încurce autobuzele și să urce într-unul greșit. Acum, când tocmai își revenea după o grea suferință, era, cu siguranță, și mai împrăștiat decât înainte.

Dr. Steiner inspiră adânc în plămâni aerul rece al nopții ce-i urmează unei zile friguroase și uscate de iarnă. În curți lătrau câinii, iar deasupra acoperișului clădirii consiliului atârna o lună aproape plină, care revărsa o lumină albicioasă, spectrală asupra străzii, asupra chiparoșilor și a gardului viu. Aburi ușori de ceață învăluiau coroanele dezgolite ale copacilor. Ghili Steiner se înscrișese în ultimii ani în două asociații înființate la casa de cultură a satului Tel Han, aflate sub conducerea Daliei Levin, însă nu a găsit acolo ceea ce căuta. Iar ce căuta nici ea nu știa. Poate că vizita nepotului ei o va ajuta să descopere un sens al lucrurilor. Timp de câteva zile nu vor fi decât ei doi în casă, lenevind lângă sobă, ea îi va purta de grijă, așa cum o făcuse și atunci când era doar un copil, și poate că, din vorbă-n vorbă, se va urzi o discuție în care Ghili Steiner va avea puterea să-i mărturisească tânărului că 1-a iubit în toți acești ani ca și cum ar fi fost propriul ei fiu. De dragul lui, umpluse deja frigiderul cu tot felul de bunătăți și îi aranjase patul și întinsese pe podea un covor din lână, în camera pe care o păstra mereu goală pentru el, lângă dormitorul ei. Pe noptieră îi lăsase ziare, reviste și trei-patru cărți care îi plăceau ei și care spera să-i placă și lui Ghideon. Pornise deja boilerul, lăsase aprinsă o lumină de veghe și soba încinsă în salon, un coș cu fructe și o farfurie cu semințe pe masă, pentru ca imediat după ce vor sosi, pe Ghideon să-l întâmpine atmosfera unei case pline de căldură.

La ora șapte și zece s-a auzit hruitul autobuzului venind dinspre Strada Întemeietorilor. Dr. Steiner a sărit în picioare și a rămas în fața stației de autobuz, slabă și nerăbdătoare, cu umerii osoși acoperiți de un pulover închis la culoare și gâtul înfășurat într-un fular negru. Pe ușa din spate au coborât două femei nu tocmai tinere, pe care Ghili Steiner le cunoștea din vedere. Le-a salutată și a dat ușor din cap drept

răspuns la salutul lor. Prin ușa din față a coborât încet, în ritmul său, Arie Tzelnik, îmbrăcat într-o haină militară puțin prea mare pentru el și cu o caschetă care-i ascundea fruntea, umbrindu-i ochii. I-a spus lui Ghili Steiner bună seara, după care a întrebat în glumă dacă nu cumva stătea acolo să-l aștepte pe el. Ghili i-a răspuns că îl aștepta pe fiul surorii ei, care era soldat, iar Arie Tzelnik i-a mărturisit că nu văzuse nici un soldat în autobuz. Ghili a spus că se așteaptă ca soldatul să vină în haine civile. În tot acest timp, din autobuz au mai coborât trei sau patru călători, dar Ghideon Gat nu se afla printre ei. Mașina s-a golit, iar Ghili l-a întrebat pe Mirkin, șoferul, dacă nu cumva printre călătorii care urcaseră în stația din Tel Aviv nu se aflase și un tânăr slăbuț și înalt, cu ochelari, un soldat în permisie, un băiat frumuseț, dar cu capul în nori și care, poate, nu se simțea chiar bine. Șoferul nu văzuse nici un astfel de călător, însă a spus în glumă, nu vă faceți griji, dr. Steiner, cine nu ajunge aici seara ajunge cu siguranță dimineața, iar cine nu ajunge nici dimineața ajunge sigur la amiază. Toți ajung în cele din urmă. Ghili Steiner l-a întrebat până și pe Avraham Levin, care a coborât ultimul din autobuz, dacă nu cumva în autobuz se aflase și un tânăr care, poate, cine știe, coborâse într-o stație greșită. Avraham i-a spus:

— Poate a fost, poate nu. Nu am dat atenție. Eram cufundat în gânduri.

După ce s-a mai gândit puțin, a adăugat:

— Sunt multe stații pe traseu și sunt mulți oameni care urcă și coboară.

Mirkin, șoferul, s-a oferit să o ducă acasă pe dr. Steiner. În fiecare noapte parchează autobuzul în fața casei lui, iar dimineața la ora șapte o pornește spre Tel Aviv. Ghili i-a mulțumit și i-a zis că ar fi mai bine să se întoarcă pe jos: îi place aerul iernii, iar acum, fiind cât se poate de clar că fiul surorii sale nu a venit, nu are nici un motiv să se grăbească.

După ce șoferul i-a urat noapte bună și ușile autobuzului s-au închis cu un șuierat de compresor, mașina pierzându-se în întuneric, pe Ghili au năpădit-o grijile: i-a trecut prin minte că e foarte posibil ca Ghideon să se fi întins și să fi adormit pe bancheta din spate și nimeni să nu-l fi observat, iar acum șoferul se îndreaptă spre casă, va parca autobuzul, va stinge luminile, va încuia ușile și îl va lăsa acolo până dimineață. A făcut cale-ntoarsă către

Strada Întemeietorilor și a pornit-o cu pași repezi pe urmele autobuzului, luând-o pe scurtătură, prin Parcul Zikaron, scăldat în întuneric și mângâiat de poleiala palidă a unei luni aproape pline.

După douăzeci sau treizeci de pași, Ghili Steiner a ajuns la concluzia că cel mai bine ar fi să meargă direct acasă, de unde să-l sune pe șofer și să-l roage să verifice dacă nu cumva îi adormise vreun călător pe bancheta din spate. Putea să-i telefoneze și surorii ei, să o întrebe dacă Ghideon plecase spre Tel Ilan sau anulase călătoria în ultima clipă. Însă, pe de altă parte, de ce să sune și să o îngrijoreze pe sora ei? E de ajuns că-și face ea destule griji și nu are liniște. Dacă băiatul a coborât din autobuz într-o stație greșită, cu siguranță încearcă acum să-i

dea telefon dintr-un sat din apropiere. Încă un motiv bun pentru a se întoarce direct acasă, fără a mai alerga după autobuz până la casa lui Mirkin. Îi va spune lui Ghideon la telefon să ia un taxi din locul în care a coborât din greșeală, chiar dacă nu are destui bani, fiindcă va plăti ea, desigur, costul călătoriei. Deja și-1 imagina pe băiat cum ajunge peste o jumătate de oră sau o oră în fața casei ei zâmbind așa cum știe doar el, un zâmbet rușinat, cerându-și scuze pe un ton aproape șoptit, iar ea îi plătește șoferului de taxi și îl ia de mână, cum făcea când era mititel, și îl liniștește, îl iartă și îl conduce în casă, poftindu-1 să se spele și să guste ceea ce pregătise la cină, pește și cartofi la cuptor. Cât el se va îmbăia, ea îi va răsfoi dosarul medical, pe care îl rugase să-1 ceară de la spital și să i-1 aducă. În toată cariera ei medicală nu se bazase decât pe ea însăși, deși uneori nu se încrezuse nici măcar în ea. Sau poate nu în totalitate.

Deși ajunsese la concluzia că ar fi cel mai bine să se întoarcă direct acasă, dr. Steiner continua să meargă în direcția casei de cultură, cu pași mici și hotărâți, pe strada Întemeietorilor, apoi a luat-o prin Parcul Zikaron, pentru a scurta drumul. Lentilele ochelarilor i se aburiseră din pricina aerului umed și cețos al iernii. Și-a scos ochelarii, le-a șters lentilele cu un colț al fularului, după care i-a pus înapoi pe nas cu o mișcare precisă. Preț de o clipă, fără ochelari, fața ei și-a pierdut expresia aspră, părând chiar blândă și jignită, ca nutrița unei fetițe admonestată pe nedrept. Dar nu era nimeni să o vadă fără ochelari în Parcul Zikaron. Aici toată lumea o vedea pe dr. Steiner prin sticla groasă și rece a ochelarilor pătrați, fără ramă.

În parc trona o liniște deplină, secondată doar de lumina lunii mute. Dincolo de peluză și de tufele mari de leandru se întindeau păduri dese de pin, asemenea unei cetăți a întunericului. Ghili Steiner a tras adânc aer în piept și a grăbit pasul. Tălpile pantofilor scârțâiau pe asfaltul aleii, ca și cum ar fi călcat în picioare o creatură micuță, care protesta scheunând. Când Ghideon avea numai patru sau cinci ani, mama lui îl trimisese la sora ei, care abia începuse să lucreze ca medic de familie în satul Tel Ilan. Era un copil somnoros, visător, care știa să-și facă de lucru ore întregi, inventând jocuri cu câte trei, patru obiecte simple, o cană, o scrumieră, șireturi. Ședea îmbrăcat în pantalonii lui scurți și cămașa pătată pe treptele casei și privea în gol fără să facă o mișcare, numai buzele îi tremurau ușor, ca și cum i-ar fi șoptit cine știe ce poveste. Mătușii Ghili nu i plăcea singurătatea aceasta a copilului și încerca să-i găsească tovarăși de joacă din rândul copiilor vecinilor. Dar aceștia din urmă nu găseau nimic interesant la el, lăsându-1 din nou singur după nici un sfert de oră. Nu încerca să se împrietenească cu ei, ci se întindea de unul singur în hamacul de pe verandă, privind în gol și mișcând ușurel din buze. Sau înșirând piuneze. Îi cumpăraseră câteva jucării și câteva jocuri, iar el își făcuse de lucru cu ele cam o oră, după care se întorsese la obiectele lui: două statuete, o scrumieră, o vază, agrafe de birou și câteva lingurițe așezate pe podea după o logică numai de el știută, pe care le împărăștia pentru a le reașeza mai târziu, în timp ce buzele lui depanau fără încetare povești la care mătușa lui nu avea niciodată acces. Seara adormea îmbrățișând un cangur de jucărie decolorat și ponosit.

Femeia încercase de câteva ori să străpungă solitudinea micuțului, îi propunea să colinde împreună câmpiile din jurul satului, să intre la prăvălia lui Victor Ezra să cumpere bomboane sau să se cațere împreună pe turnul de apă cocoțat pe trei stâlpi de beton, însă copilul nu făcea decât să ridice din umeri, uimit parcă de entuziasmul ei neașteptat.

La un moment dat, când Ghideon avea cinci sau șase ani, mama lui l-a trimis să petreacă vreo câteva zile la sora ei, la țară. Ghili Steiner își luase cu această ocazie o scurtă vacanță, însă băiatul se încăpățâna să stea de unul singur pe podea și să se joace cu periuța de dinți, cu peria de păr și câteva cutii de chibrituri goale, moment în care a fost chemată de urgență la un bolnav de la marginea satului. Pentru că nu dorea sub nici o formă să-l lase singur în casă, i-a propus fie să meargă cu ea, fie să o aștepte în secretariatul policlinicii, sub stricta supraveghere a Tzilei, secretara. Băiatul, tăcut și încăpățânat, a ținut-o una și bună: voia să rămână acasă. Nu-i era teamă să stea singur. Cangurul lui îi va purta de grijă. Îi promitea că nu va deschide ușa nici unui străin. Pe Ghili Steiner a cuprins-o un val de furie, nu doar împotriva copilului care se încăpățâna să rămână singur acasă pentru a-și continua jocurile solitare pe podea, ci și împotriva tuturor ciudățeniilor lui, împotriva piunezelor, a cangurului, împotriva izolării lui totale de lume. A ridicat vocea și a țipat, vîi cu mine în clipa asta. Punct. Am încheiat. Băiețelul a ascultat-o cu răbdare și, cu vocea lui blândă, uimit parcă de tonul ei sever, a spus nu, mătușă Ghili. Rămân. Ea a ridicat mâna și l-a palmuit cu putere peste obraz, iar apoi, spre surprinderea ei, a continuat să-l lovească cu palmele peste cap, peste umeri, peste spinare, cu furie și încăpățânare, asemenea unui luptător ce răpune un dușman cumplit sau ca dresorul unui măgar neascultător. Ghideon se ghemuise sub loviturile ei, își cuibărise capul între umeri, tăcea și aștepta ca furia ei să se risipească. Când totul a luat sfârșit, a ridicat spre ea ochii aceia plini de inocență și a întrebat-o, de ce mă urăști? Uluită, s-a repezit să-l îmbrățișeze, cu lacrimi în ochi, sărutându-l pe creștet, renunțând și permițându-i să rămână singur acasă, cu cangurul lui, iar de rușine, după nici o oră, i-a cerut iertare, și copilul i-a răspuns: nu-i nici o problemă, oamenii se mai înfurie, dar tăcerea lui a devenit și mai apăsătoare și aproape că nu a mai scos o vorbă până când a venit mama lui să-l ia, două zile mai târziu. Nici el, nici Ghili nu i-au povestit mamei lui Ghideon ce se întâmplase între ei. Înainte de a pleca, băiatul a adunat de pe podea elasticele, cărțile înșiruite, solnița și agenda, așezând fiecare lucru la locul lui. Cangurul l-a pus înapoi în dulap. Ghili l-a mângâiat și l-a sărutat pe amândoi obraji cu dragoste și tandrețe, iar el a depus un singur sărut politicos pe umărul ei, un sărut cu buzele strânse.

A grăbit pasul, din ce în ce mai convinsă că Ghideon adormise pe bancheta din spate, iar acum e închis în autobuzul cufundat în beznă, parcat pe timpul nopții în fața casei șoferului. Se gândea că poate frigul și liniștea l-au trezit, iar acum încearcă în zadar să iasă din mașina încuiată,

împinge ușile închise, bate cu mâinile în geamul lunetei, cu siguranță a uitat, cum îi e obiceiul, să-și ia cu el telefonul mobil, așa cum și ea uitase să-și ia mobilul; mai privi o dată spre stația goală de autobuz.

A început să cadă o ploaie mărunță, aproape imperceptibilă, iar vântul s-a oprit. Ghili a traversat pădurea întunecată de pini și a ajuns în dreptul felinarului chior care străjuia ieșirea din Parcul Zikaron spre Strada Măslinelor. Exact în acel loc s-a împiedicat de o pubelă răsturnată, al cărei conținut fusese împrăștiat pe trotuar. Ghili Steiner a ocolit gunoiul și și-a continuat drumul în susul Străzii Măslinelor, cu pași hotărâți. Casele erau încuiate și întunecate, învăluite în aburi lăptoși, iar grădinile îngrijite păreau adormite în aerul rece al iernii. Gardurile vii de lemn-câinesc, mirt și tuia delimitau curțile. Ici și colo, înveșmântată în plante agățătoare, se ițea câte o vilă nouă, opulentă, construită pe ruinele vreunei căsuțe vechi, țărănești. De câțiva ani oamenii bogați de la oraș începuseră să-și cumpere case vechi în Tel Ilan, pe care mai apoi le dărâmau din temelii, construindu-și în locul lor vile dichisite, cu unghiuri rotunjite și marchize. Nu peste multă vreme, se gândea Ghili Steiner, satul acesta se va transforma într-o adevărată destinație de vacanță pentru cei cu bani. Femeia avea de gând să-i lase casa lui Ghideon, deja trecuse asta în testament. Acum îl vedea limpede în minte pe nepotul ei dormind dus, înfășurat în haina lui călduroasă, pe bancheta din spate a autobuzului parcat, încuiat și părăsit în fața casei lui Mirkin.

O pală de vânt ușoară și rece a facut-o să se înfioare când a ajuns la colțul Străzii Sinagogii.

Ploaia mărunță se oprise. O pungă de plastic goală, care se răsucea în aer, pe deasupra străzii pustii, a trecut pe lângă umărul ei precum fâlfâirea unei stafii palide. Ghili Steiner a grăbit pasul și a lăsat în urmă strada stingheră, pornind-o către Strada Cimitirului, pe care locuia șoferul, vizavi de casa profesoarei Rahel Franko și a bătrânului ei tată, Pesah Kedem. Odată, când avea în jur de doisprezece ani, Ghideon și-a făcut apariția de unul singur în casa mătușii sale din Tel Ilan, hotărât să plece de acasă în urma unei certuri cu mama lui. Aceasta din urmă îl închisese în camera lui fiindcă picase un examen, iar el luase bani din portmoneul ei, ieșise din casă pe balcon și plecase la Tel Ilan. Adusese cu el o geantă micuță, în care își pusese lenjeria intimă, șosetele și două cămăși de schimb, rugându-l pe Ghili să-i dea voie să facă un duș. Ea îl îmbrățișase, îi pusese să mănânce și-i dăduse cangurul zdrențaros, făcut din câlți de lână, pe care îi plăcea atât de mult să-1 țină în brațe când era micuț, iar în cele din urmă o sunase pe sora ei, în ciuda faptului că relația dintre ele două era destul de rece. A doua zi dimineață, mama lui Ghideon venise și îl luase pe copil fără a-i adresa nici măcar o vorbă surorii ei, iar băiatul se predase și se despărțise de Ghili cu tristețe, lăsându-se târât de acolo în tăcere, cu brațul strâns în mâna mamei furioase. Altă dată, în urmă cu vreo trei ani, când Ghideon avea șaptesprezece ani, venise să stea o vreme la ea, pentru a se bucura de liniștea satului și a se pregăti pentru proba de biologie a examenului de bacalaureat. Ea îi spusese că îl va ajuta să învețe pentru examen, însă, asemenea unor conspiratori, s-au lăsat absorbiți de interminabile partide de dame. Jucau de fiecare dată partidă după partidă și de cele mai multe ori ea îl învingea pe Ghideon, nelăsându-l niciodată să câștige nemeritat. După fiecare

înfrângere, îi propunea cu vocea lui somnoroasă, hai să mai jucăm o singură partidă. Își petreceau toată ziua jucând dame, iar noaptea stăteau până târziu și se uitau la filme, unul lângă celălalt pe canapea, acoperindu-și picioarele cu aceeași pătură de lână. Dimineața, Ghili Steiner pleca la serviciu, la policlinica spitalului, și îi lăsa pe masa din bucătărie pâine feliată, legume, brânzeturi și două ouă fierte. Când se întorcea de la cabinet, pe înserat, îl găsea dormind îmbrăcat pe canapeaua din salon. Bucătăria era curată și aranjată, iar așternuturile de pe patul lui erau împăturite cu grijă. După-amiaza jucau din nou dame, partidă după partidă, în loc să învețe pentru examen, și aproape că nu schimbau o vorbă. Seara se uitau la televizor până aproape de miezul nopții — soba ardea în cameră, dar cu toate acestea se înfășurau amândoi, umăr lângă umăr, în pătura albastră de lână —, de data asta râdeau amândoi, în timp ce priveau o comedie englezescă foarte amuzantă. În ziua următoare tânărul plecase acasă, iar la examenul de biologie, care avusese loc două zile mai târziu, luase notă de trecere, în ciuda faptului că nu se pregătise mai deloc. Ghili Steiner îi telefonase surorii ei și o mințise că Ghideon chiar învățase cu ea și că este ordonat și foarte studios. Băiatul i-a trimis mătușii sale o carte cu versurile poetului Yehuda Amichai ¹, iar pe prima pagină i-a scris mulțumesc pentru ajutorul dat în pregătirea examenului la biologie. Ea i-a răspuns printr-o ilustrată cu o imagine de ansamblu a satului Tel Ilan, așa cum se vede el din vârful turnului de apă, și i-a scris mulțumesc pentru carte, adăugând: Dacă vei mai dori vreodată să vii să înveți cu mine, poate când vei avea de

1 Yehuda Amichai (1924-2000) este considerat cel mai mare poet modern din istoria literaturii israeliene.

pregătit un alt examen, ești oricând bine-venit. Să nu-ți fie rușine să vii.

Mirkin șoferul, un văduv de vreo șaiszeci de ani, cu fundul mare, deja se schimbase în hainele de casă, o pereche de pantaloni de trening largi și un tricou pe care era trecut numele unei societăți comerciale. A fost foarte surprins când dr. Steiner a bătut pe neașteptate la ușă, cerându-i să iasă și să verifice împreună dacă nu cumva o fi rămas în autobuz vreun pasager adormit pe bancheta din spate.

Mirkin era un bărbat înalt și corpulent, flecăreț și binevoitor. Avea dinții mari, ascuțiți și inegali, iar zâmbetul lui larg lăsa să i se vadă nu doar dantura, ci și limba, care îi atinge ușor buza de jos. Era de părere că nepotul coborâse cu siguranță din greșeală în altă stație de pe traseu, iar acum încearcă să ajungă în Tel Ilan făcând autostopul, și cel mai bine ar fi ca ea să meargă acasă și să-1 aștepte acolo. Cu toate acestea, nu s-a dat în lături să ia lanterna și să verifice împreună cu ea dacă nu cumva o fi rămas în autobuzul parcat în fața casei lui vreun pasager ascuns pe undeva.

— Sigur nu-i aici, doamnă doctor, dar, ca să vă liniștiți, urcăm și verificăm. De ce nu?

— Dumneata nu-ți amintești, din întâmplare, de un tânăr înalt, slăbuț, cu ochelari, un băiat destul de împrăștiat, dar foarte politicos?

— Au fost câțiva tineri. Am impresia că era un măscărici cu raniță pe umeri și o chitară mare.

— Și nici unul nu a venit până în Tel Ilan? Toți au coborât pe traseu?

— Îmi pare rău, doamnă doctor. Nu-mi amintesc. Nu aveți din întâmplare vreun leac miraculos care să ajute la întărirea memoriei? Am început să uit totul în ultima vreme. Chei, nume, adrese, portmoneul, permisul de conducere. Nu peste mult timp voi uita și cum mă cheamă.

A deschis autobuzul apăsând pe un buton ascuns sub trepte și a urcat, greoi și anevoie, luminând cu lanterna banchetă după banchetă, silueta lui descriind mișcări tremurătoare. Ghili Steiner a urcat în urma lui și aproape că s-a izbit de spinarea lui lată, care înainta de-a lungul culoarului dintre scaune. În clipa în care a luminat cu lanterna bancheta din spate, din gura lui a țâșnit un strigăt scurt de mirare, apoi s-a aplecat și a ridicat un fel de boccea moale, de o nuanță imprecisă, pe care a scuturat-o, și iată în fața lor o haină groasă de iarnă, care lui dr. Steiner i se părea cunoscută.

— Este cumva haina oaspetelui dumneavoastră?

— Nu sunt sigură. E posibil. Așa pare.

Șoferul a așezat haina preț de o clipă în bătaia lanternei, după care a mutat raza luminoasă spre chipul doctoriței, pe părul ei cărunț tuns scurt, pe ochelarii pătrați și pe buzele subțiri și severe, spunându-i că poate băiatul chiar fusese în autobuz, dar coborâse într-o stație greșită și își uitase haina pe banchetă.

Ghili a apucat haina cu amândouă mâinile, pipăind-o încet, și l-a rugat pe Mirkin să mai îndrepte o dată lanterna spre ea.

— Am impresia că e a lui. Așa cred. Nu sunt sigură.

— Luați-o cu dumneavoastră, a spus șoferul pe un ton generos, să o aveți la dumneavoastră. Dacă mâine dimineață va veni vreun călător să-și caute haina, îl trimiteți la dumneavoastră, doar știu adresa. Îmi permiteți să vă conduc acasă, dr. Steiner? În curând va începe din nou să plouă.

Ghili i-a mulțumit și i-a răspuns, nu e nevoie, mulțumesc, se va întoarce acasă pe jos, deja îi scurtase și așa destul de mult timpul de odihnă. Femeia a coborât din autobuz, iar șoferul a urmat-o, lanterna lui luminând treptele, pentru ca ea să vadă pe unde calcă. În timp ce cobora a îmbrăcat haina găsită, iar lucrul acesta i-a dat convingerea că îi aparținea, fără îndoială, lui Ghideon, și-o amintea de iarna trecută. O haină călduroasă, scurtă și lăptoasă. Se simțea bine înfășurată în ea, iar în clipa aceea și-a imaginat că în țesătura ei e impregnat parfumul subtil al tânărului, dar nu un parfum al prezentului, ci acela al îndepărtatei lui copilării, o aromă fină de săpun de migdale și grâu. Haina era doar cu o măsură prea mare pentru ea, fiind moale și plăcută la atingere.

I-a mulțumit lui Mirkin, care a rugat-o din nou să-i permită s-o conducă acasă, dar nu este nevoie, chiar nu e necesar, după care și-a luat rămas-bun și a pornit-o la drum. Luna aproape plină a țâșnit dintre nori, aruncând o lumină argintie, palidă asupra coroanelor chiparoșilor

din cimitirul de alături. O liniște deplină și adâncă domnea peste sat și numai dinspre turnul de apă se auzeau mugetele vacilor, cărora câinii le răspundeau de departe, prin lătrături prelungi și înfundate, ca niște gemete.

5

Și dacă, totuși, nu este haina lui Ghideon? Oare nu este posibil ca el să-și fi anulat călătoria și să fi uitat s-o anunțe? Sau poate că boala lui a recidivat și a fost internat din nou? Știa de la sora ei că Ghideon contractase la școală o infecție renală și fusese internat într-o clinică de nefrologie timp de zece zile. Intenționase să-1 viziteze la spital, dar sora ei îi interzisese. Între ea și sora ei se interpunea o veche ceartă plină de venin. Nu cunoștea detaliile bolii lui Ghideon, de aceea era foarte îngrijorată și îi ceruse acestuia la telefon să ia cu el dosarul de la spital, ca să arunce un ochi asupra lui. În probleme de diagnosticare, nu avea încredere în nici un medic.

Dar dacă nu s-a îmbolnăvit și nu a rămas acasă, ci s-a urcat într-un alt autobuz, a adormit și s-a trezit abia în ultima stație, pe întuneric, în cine știe ce sat străin, iar acum se întreabă cum ar putea ajunge în Tel Ilan? Ar trebui să se grăbească acasă. Poate că exact în clipa asta el încearcă să-i telefoneze dintr-unul dintre satele din apropiere. Sau poate că între timp a și ajuns, iar acum stă și o așteaptă în beznă, pe treptele casei. Într-o iarnă, când Ghideon avea opt ani, mama lui îl trimisese să-și petreacă vacanța de Hanuka la țară, la mătușa lui. În ciuda dușmăniei și a tuturor neînțelegerilor dintre cele două surori, mama lui Ghideon îl trimitea pe acesta în vacanțe la mătușa lui, la țară. În prima noapte a visat urât. Și-a croit drum prin întuneric, a deschis ușa de la camera ei și a venit desculț până lângă patul lui Ghili, tremurând din cap până-n picioare, cu ochii cât cepele: în camera lui e un demon, un demon care râde și întinde spre el zece brațe lungi, cu degete încârligite și negre. Ea l-a mângâiat pe creștet și l-a strâns la pieptul ei slab, încercând să-1 liniștească, însă copilul nu se liniștea, ci emitea în continuare sunete distincte, ritmice, asemenea sughițului. Ghili Steiner s-a hotărât să pună capăt acestei frici iraționale și l-a târât cu forța pe copilul mut și împietrit de groază înapoi în camera lui. Copilul a lovit cu picioarele și s-a luptat cu ea, dar femeia nu a renunțat, ci l-a apucat de umeri, l-a tras după ea și l-a împins în cameră, a aprins lumina și i-a demonstrat că halucinația aceea fusese generată de un simplu umerăș, de brațele căruia atârnavu câteva cămăși și un pulover. Copilul nu a crezut-o, s-a căznit să scape din strânsoarea ei și a mușcat-o, motiv pentru care ea i-a dat două palme, câte una pe fiecare obraz, pentru a-1 scoate din starea de isterie. Dar în aceeași clipă l-a strâns în brațe cu ambele mâini și și-a lipit fața de a lui, lăsându-1 să doarmă în patul ei, cu cangurul ponosit, făcut din lână decolorată.

Dimineața s-a trezit îngândurat, dar nu a cerut să se întoarcă acasă. Ghili i-a spus că mama lui va veni să-1 ia peste două zile, iar în nopțile care mai rămăseseră până atunci avea voie să doarmă în patul ei. Ghideon nu a pomenit nici măcar un cuvânt despre ce se întâmplase.

Noaptea următoare a hotărât, cu mult curaj, să doarmă în camera lui, cerându-i mătușii sale să lase doar ușa deschisă și lumina aprinsă în hol. La ora două noaptea, a venit gârbovit, tremurând tot, s-a strecurat sub pătura ei și a dormit ghemuit în brațele lui Ghili. Ea rămăsese trează până dimineața și inspirase, cu nasul în părul lui, parfumul slab al șamponului cu care îl spălase înainte de culcare, știind că o legătură adâncă, nepecetluită prin vorbe, îi unea de acum pe vecie, că îl iubea pe copilul acesta așa cum nu mai iubise pe nimeni niciodată și cum nu crezuse că poate iubi.

6

Nici țipenie de om nu se arăta seara pe străzile satului, doar pisicile fără stăpân se înghesuiau în jurul tomberoanelor. Sonorul televizoarelor ascunse îndărătul obloanelor trase lăsa să ajungă până la ea vocea gravă a prezentatorului de știri. Un câine lătra cu încăpățănare undeva departe, de parcă cineva i-ar fi dat ordin să smulgă satul din liniștea în care se cufundase. Ghili Steiner, înfășurată în haina pe care i-o dăduse Mirkin, a parcurs cu pași mărunți și grăbiți Strada Sinagogii, apoi Strada Măslinelor, iar pentru a scurta drumul, a intrat fără ezitare în pădurea din Parcul Zikaron, cufundată în beznă. Un pui de liliac a țipat undeva deasupra ei, din coroana întunecată a vreunui copac, după care s-a auzit orăcăitul gutural al unei broaște undeva în baltă. Ghideon, e sigură, o așteaptă deja în întuneric, șezând pe treptele casei, în fața ușii încuiate. Doar își uitase haina în autobuzul lui Mirkin, iar acum o poartă chiar ea. Cum ar fi putut să ajungă haina lui pe bancheta din spate, dacă Ghideon stă acolo și o așteaptă? Dacă s-a îmbrăcat cu haina unui străin? Gândul acesta a făcut-o să iuțească și mai mult pasul. Ghideon sigur șade acolo, îmbrăcat cu adevărata lui haină, întrebându-se ce s-o fi întâmplat cu ea. Tocmai când ieșea din pădure, a tresărit la vederea unei siluete nemișcate chircite pe o bancă, cu gulerul paltonului ridicat. A ezitat preț de o clipă, dar imediat s-a simțit cuprinsă de un val de curaj, fiind hotărâtă să se apropie și să vadă despre ce era vorba. Nu era decât o creangă ruptă, care căzuse perpendicular pe bancă.

În jur de nouă seara, Ghili Steiner a ajuns acasă. A aprins lumina în hol, a oprit boilerul și s-a grăbit să-și verifice mesajele primite pe telefonul fix, dar și pe cel mobil, pe care îl uitase pe masa din bucătărie. Dar nu avea nici un mesaj înregistrat, deși era posibil să fi sunat cineva și să fi închis fără să spună nimic. Ghili a format numărul telefonului mobil al lui Ghideon, însă i-a răspuns robotul, cu o voce impersonală, spunându-i că abonatul nu poate fi contactat. Atunci a hotărât să lase deoparte resentimentele și să o sune pe sora ei, în Tel Aviv, pentru a se lămuri dacă Ghideon într-adevăr plecase spre Tel Ilan sau amânase călătoria fără a o anunța. Nu i-a răspuns nimeni, în afară de robotul care o informa că poate să lase un mesaj după semnalul sonor. A avut un moment de ezitare, după care s-a hotărât să nu lase nici un

mesaj, neștiind ce anume ar fi putut spune: dacă Ghideon a greșit drumul, iar acum încearcă să ajungă aici, cu autobuzul sau cu taxiul, nu are nici un rost să o îngrijoreze pe mama lui. Iar dacă a hotărât, în cele din urmă, să rămână acasă, ar fi trebuit s-o anunțe, desigur. Poate că băiatului nu i s-a părut important să o anunțe în seara asta și va suna mâine-dimineață la clinică? Sau poate că starea sănătății lui s-a înrăutățit din nou și l-au internat iar în spital? O fi făcut febră mare? O fi recidivat infecția? În momentul acela a decis să pună capăt poveștii cu sora ei și să meargă a doua zi, după orele de serviciu, să-l viziteze la spital. Va intra în cabinetul medicilor și va sta de vorbă cu directorul clinicii. Îl va ruga să-i dea voie să consulte

dosarul medical al tânărului. Va trece în revistă rezultatele analizelor și va trage propriile concluzii.

Ghili s-a dezbrăcat de haină și a cercetat-o mai îndeaproape la lumina becului din bucătărie. I se părea foarte cunoscută, însă tot nu putea fi sigură. Culoarea era asemănătoare, însă gulerul era un pic altfel. A așezat haina pe masă, în fața ei, apoi s-a așezat pe unul dintre cele două scaune din bucătărie și a început s-o studieze cu atenție. Cina pe care o pregătise pentru ei doi, pește cu cartofi copti, era în cuptor. A hotărât să-l mai aștepte o vreme pe Ghideon, iar între timp a aprins un cuptor electric micuț, ale cărui rezistențe se încingeau treptat, sfârșind ușor. A rămas apoi nemișcată cam un sfert de oră. După care s-a ridicat și s-a îndreptat spre camera lui Ghideon. Patul era pregătit de culcare, pe podea stătea întins covorul călduros, iar pe noptieră așteptau ziarele, revistele și cărțile pe care le alesese pentru el după ce se gândise îndelung. Ghili a aprins veioza micuță de lângă pat și a aranjat pernele. Pentru o clipă a avut senzația că Ghideon fusese deja aici, dormise și se trezise, își făcuse degrabă patul, plecase, iar acum era din nou singură. Așa cum rămânea întotdeauna, singură într-o casă goală, după fiecare vizită a lui.

S-a aplecat și a scos pernele de sub pătură, îndesând sub saltea colțurile acesteia. S-a întors în bucătărie și a tăiat pâine, a scos din frigider unt și brânză și a pus apă la fiert. În timp ce apa dădea în clocot, a aprins radioul micuț, de pe masa din bucătărie. Trei voci discutau în contradictoriu, acuzându-se reciproc pe tonuri sforăitoare pentru criza prelungită din agricultură. A închis radioul și s-a îndreptat spre fereastră. Aleea care ducea spre casa ei era slab luminată, iar deasupra străzii pustii tremura strălucitoare luna aproape plină, strecurându-se printre norii micuți. Deja are și prietenă, s-a gândit deodată, asta trebuie să fie, din cauza ei a uitat nu doar să vină, ci să o și anunțe; în cele din urmă își găsisse și el o fată, iar acum nu mai avea nici un motiv să vină la ea. Gândul la prietena lui Ghideon i-a umplut inima de o durere sfâșietoare. Era ca și cum totul dinăuntru ei se golise și nu mai rămăsese decât învelișul greoi și dureros. De fapt, el nu-i spusese că va veni sigur, ci că va încerca să prindă autobuzul de seară, dar să nu-l aștepte în stație, pentru că, dacă se va hotărî să vină, știe cum să ajungă și singur acasă la ea, iar dacă nu va veni seara, va veni a doua zi dimineața sau săptămâna următoare.

Cu toate acestea, Ghili Steiner nu putea scăpa de gândul că Ghideon greșise drumul, încurcase autobuzele sau stațiile, iar acum o fi prin cine știe ce loc uitat de lume, chircit și tremurând de frig în vreo stație de

autobuz părăsită, ghemuit pe vreo bancă de metal, îndărătul unui gard din fier, între o gheretă încuiată și un chioșc închis. Și habar nu are cum ar putea ajunge la ea. Simte că e de datoria ei să plece chiar acum, exact în clipa asta, să-și croiască drum prin beznă, să-1 găsească și să-1 aducă acasă teafăr și nevătămat.

Se făcuse aproape zece când Ghili Steiner și-a spus că Ghideon nu va mai ajunge în seara aceea și nu-i mai rămăsese decât să încălzească și să mănânce singură peștele din cuptor și cartofii, apoi să meragă la culcare și să se trezească a doua zi dimineață înainte de șapte, să meargă la clinică și să îngrijească niște pacienți enervanți. S-a ridicat, s-a aplecat spre ușa cuptorului, a scos peștele și cartofii și a aruncat totul la coșul de gunoi. Apoi a oprit cuptorul electric, s-a așezat pe unul dintre scaunele din bucătărie, și-a scos ochelarii cu lentile pătrate, fără rame, și a plâns puțin, dar și-a revenit după două, trei minute și a pus înapoi în dulap cangurul de lână cel ponosit, după care s-a dus să scoată rufele din uscător, să le calce, să le împătorească și să le așeze pe toate la locul lor; la miezul nopții s-a dezbrăcat și s-a culcat. Începuse din nou să plouă în Tel Ilan, și a plouat așa toată noaptea, cu mici întreruperi.

Săpători

1

Fostul parlamentar Pesah Kedem își petrecea ultimele zile ale vieții în casa fiicei sale, Rahel, la marginea satului Tel Ilan, aflat la poalele dealurilor Manase. Era un bătrân adus de spate, înalt, iute la mânie și răzbunător. Din pricina bolii care îl chircise, atunci când mergea pe stradă,

își ținea capul înainte, formând la intersecția cu trupul un unghi aproape drept; poziția aceasta dădea siluetei lui forma literei *nun* final de tipar ¹. Avea optzeci și șase de ani, era tot vânos, zbârcit și aspru, pielea lui semănând cu scoarța unui măslin. Un bărbat puternic și vulcanic, plin de idealuri mărețe. De dimineața până seara se învârtea prin casă încălțat în papuci, îmbrăcat într-un maiou și o pereche de pantaloni kaki, mult prea largi pentru el, cu o vestă pe umeri. Pe cap purta întotdeauna o beretă neagră ponosită și demodată, care îi acoperea jumătate din frunte, făcându-l să semene cu un comandant de infanterie în rezervă. Și bombănea întruna: înjura cu patos orice dulap care refuza să se deschidă, o drăcuia și ocăra pe prezentatoarea de știri care confunda Slovacia cu Slovenia, se înfuria pe briza care începea să

1 Litera *nun* aflată în poziție finală într-un cuvânt are forma unui baston cu o măciulie aproape perpendiculară în capătul superior (⌏).

sufle pe neașteptate dinspre mare și să-i împrăștie hârtiile de pe masa aflată pe terasă, se enerva și pe el însuși, pentru că, în clipa în care se aplecase să le adune, se lovise de colțul mesei ăleia nenorocite.

Niciodată nu iertase partidul din care făcuse parte pentru faptul că se dezintegrase și dispăruse de pe scena politică după douăzeci și cinci de ani de existență. Nu-și iertase nici dușmanii, nici rivalii, care se retrăseseră de multă vreme în lumea lor. Tineretul, electronica și literatura contemporană îl dezgustau. Ziarele făceau publicitate numai la porcării. Până și prezentatorul rubricii meteo de la televizor i se părea un arogant frumușel și superficial, care bâlbâie o mulțime de tâmpenii, fără să aibă habar despre ce anume vorbește.

Cât privește numele ministerelor și ale liderilor politici, Pesah Kedem le făcea talmeș-balmeș sau le uita intenționat, exact așa cum și lumea l-a uitat pe el. Adevărul este că nu a uitat absolut nimic: își amintea în cel mai mic detaliu fiecare insultă, păstra în memorie fiecare nedreptate care i se făcuse în urmă cu două generații și jumătate, gravase în inima lui fiecare slăbiciune a rivalilor săi, fiecare vot oportunist din plenul parlamentului, fiecare

minciună și înșelătorie, fiecare formă de dispreț pe care i-o arătaseră prietenii în urmă cu patruzeci de ani (îi tratase cu toată sinceritatea pe prietenii aceia falși, așa cum s-a întâmplat și cu cei doi miniștri tineri, nepoții lui, pe care îi poreclise Ratatul și Scârbosul).

Într-o seară, când ședea la masa de pe terasă cu fiica lui, Rahel, a fluturat pe neașteptate cana plină cu ceai fierbinte și i-a spus acesteia pe un ton aspru:

— Ce mutre au mai făcut cu toții, când lui Ben Gurion i-a venit deodată să plece la Londra, făcându-i ochi dulci Jabotinsky pe la spatele lor!

Rahel i-a răspuns:

— Pesah, nu mai contează. Lasă jos, te rog, cana de ceai. Ieri ai dat pe mine iaurtul, iar acum nu mai ai mult și verși pe noi ceaiul ăsta fierbinte.

Bătrânul avea resentimente până și față de fiica lui: într-adevăr, femeia îl îngrijea impecabil zi după zi, însă nu simțea din partea ei nici urmă de respect. Dimineața devreme, la șapte și jumătate, îl dădea jos din pat spunând că trebuie să aerisească încăperea sau să schimbe

așternuturile (bătrânul emana întotdeauna un miros pătrunzător, ca brânza expirată). Rahel nu ezita să-1 certe pentru că mirosea urât și-1 forța să se spele de două ori pe zi în lunile de vară; îi spăla părul și îi curăța scalpul de două ori pe săptămână, fără a uita de bereta neagră, îl alunga tot timpul din bucătărie (cotrobăia prin dulapuri, căuta ciocolata ascunsă, pentru că nu-i dădea voie mai mult de un pătrățel sau două pe zi). Îi reproșa că nu trage apa la toaletă și nu e atent la fermoarul pantalonilor atunci când iese din casă. În fiecare zi îi aranja într-un șir lung de pilule colorate, într-o ordine bine stabilită, pastilele pe care trebuia să le ia dimineața, capsulele de după-amiaza și tabletele de seara. Rahel făcea toate acestea cu multă seriozitate, cu mișcări energice, scurte și cu buzele strânse, ca și când îi revenea datoria de a-1 reeduca pe tatăl său acum, la vârsta senectuții, de a-i corecta proastele obiceiuri și de a-1 dezvăța de răsfățul și egoismul în care a trăit o viață întreagă.

În ultima vreme, bătrânul începuse să se plângă de muncitorii care sapă noaptea la temelia casei, alungându-i somnul, de parcă nu ar putea să lucreze și ziua, când oamenii nu dorm.

— Muncitori care sapă? Cine sapă?

— Eu te-am întrebat pe tine, Rahel, cine sapă noaptea în casa noastră?

— Nu sapă nimeni, nici ziua, nici noaptea. Poate doar în visele tale.

— Sapă! Sapă! La o oră, două după miezul nopții încep să se audă tot felul de croncănituri și huruituri, parcă ar fi un picamăr, iar uneori și un fel de chioțe și plescăituri. Se pare că tu dormi buștean, de vreme ce nu auzi nimic. De fapt, tu ai dormit întotdeauna ca un prunc. Ce cauți în pivnița noastră sau la fundația casei? Petrol? Aur? Suluri ascunse?

Rahel a înlocuit pastilele de somn ale bătrânului cu altele. În zadar. A continuat să se vaite și în diminețile următoare de bocăniturile și zgomotele care veneau exact de sub podeaua camerei lui.

2

Rahel Franko era o văduvă cochetă și îngrijită, de vreo patruzeci și cinci de ani, profesoară de literatură la școala din satul Tel Ilan. Se îmbrăca întotdeauna elegant și cu bun-gust, în fuste largi, pastelate și drăguțe, purtând la gât eșarfe asortate; purta pantofi cu tocuri înalte până și la școală, cercei fini, iar uneori chiar și un lanț subțirel de argint. Oamenii din sat nu priveau cu ochi buni aerul ei tineresc și părul prins în coadă (O femeie de vârsta ei! Și profesoară pe deasupra! Pentru cine se împopoțonează așa? Pentru Miki, veterinarul? Pentru micuțul ei arab? Cui speră să-i sucească mințile aici?).

Întreg satul picotea somnoros, un sat bătrân de peste o sută de ani, cu copaci groși și acoperișuri roșii, cu ferme agricole mici, dintre care mare parte se transformaseră în magazine de desfacere a vinurilor de casă, a măslinelor gustoase, a brânzeturilor bio, a condimentelor și a fructelor considerate trufandale, dar și a milieurilor din macrame. Fermele din trecut se transformaseră în galerii mici, pline de obiecte de artă, jucării ornamentale din

Africa și obiecte de mobilier din India, vândute valurilor de turiști care se revărsau sâmbăta din autobuze, venind din diverse orașe, pentru a găsi aici tot felul de lucruri originale și de bun-gust.

La fel ca tatăl ei, și Rahel ducea o viață austeră, închisă în casa micuță de la marginea satului, a cărei curte mare se învecina cu șirul de chiparoși ce înconjură cimitirul. Amândoi, și tatăl, și fiica, erau văduvi: soția parlamentarului Pesah Kedem, Avigail, murise în urmă cu foarte mulți ani, suferind de toxemie. Întâiul lui născut, Eliaz, murise într-un accident (Eliaz a fost primul izraelian care s-a înecat în Marea Roșie, în 1949). Soțul lui Rahel, Dani Franko, murise în urma unui infarct, chiar în ziua în care împlinea cincizeci de ani.

Fiica cea mică a lui Dani și Rahel Franko, Yfat, se măritase cu un prosper medic stomatolog din Los Angeles. Fiica cea mare, Osnat, vindea diamante în Bruxelles. Ambele fiice se îndepărtaseră foarte mult de mama lor, ca și cum ea ar fi fost vinovată de moartea tatălui. Nici una din ele nu și iubea bunicul, pe care-l considerau un om egoist, răsfățat și mereu nemulțumit.

Când era furios, din greșeală, o striga pe Rahel cu numele mamei ei: — Serios, Avigail. Lucrul ăsta chiar nu-ți face cinste. Rușine!

Uneori, de când se îmbolnăvisese, o mai confunda pe Rahel cu mama lui, Hinde, care fusese ucisă de germani într-un sat micuț de lângă Riga. Când Rahel îl corecta, devenea ursuz și nu recunoștea că a greșit.

Rahel nu greșea nici măcar o singură dată când venea vorba de tatăl ei. Îi suporta cu răbdare toate profețiile apocaliptice și discursurile pline de reproșuri, dar îi corecta comportamentul neglijent și răsfățat cu o mână de fier: dacă uita să ridice colacul vasului de toaletă înainte de a urina, îi dădea peste mână cu cârpa umedă, cerându-i să aibă demnitatea necesară pentru a face ceea ce ar trebui să facă orice om civilizată. Dacă își vărsa ciorbă pe pantaloni, trebuia să se ridice imediat, în mijlocul prânzului, să meargă în camera lui, să se schimbe și să se întoarcă la masă curată. Nu-l ierta dacă își încheia greșit nasturii de la cămașă, nici dacă își lua șosetele pe dos. Când voia să-l ia peste picior, ca de exemplu atunci când

stătea câte trei sferturi de oră la toaletă, uitând să se ridice și să închidă ușa în urma lui, îl striga pe nume, Pesah. Când era furioasă pe el, i se adresa cu apelativul tovarășe Kedem. Uneori, foarte, foarte rar, singurătatea și tristețea lui trezeau în ea pe neașteptate o scânteie fugară de instinct matern. De exemplu, ca atunci când apărea în ușa bucătăriei cu o expresie rușinată pe chip, cerând, asemenea unui copil, încă o bucată de ciocolată. Atunci ceda în fața lui și îi făcea pe plac, ba chiar îi spunea tată.

— Iar sapă sub casă. Astă-noapte, pe la unu sau două, s-au auzit iar tot felul de bubuituri și hârșâieli de sapă și hârleț. Nu ai auzit nimic?

— Nici tu n-ai auzit. Ți s-a părut doar.

— Ce cauți în pivnița noastră sau la temelie casei, Rahel? Cine sunt muncitorii ăștia?

— Poate că pavează în timpul nopții pasajul subteran din Tel Ilan.

— Râzi de mine. Dar eu nu mă înșel, Rahel. Sapă sub casă. La noapte mă voi scula și te voi trezi și pe tine, să auzi cu urechile tale.

— Nu e nimic de auzit, Pesah. Nimeni nu caută nimic acolo, în afară, poate, de conștiința ta bolnavă.

3

Bătrânul își petrecea cea mai mare parte a zilei întins în balansoarul lui, așezat în fața ușii de la intrare. Dacă se înfuria, se ridica și trecea ca o furtună dintr-o cameră într-alta, cobora în pivniță să ascundă capcane pentru șoareci, se lupta nervos cu ușa de plasă de la verandă, trăgea de ea iar și iar, ca și cum ar fi avut de gând s-o scoată din balamale, suduia pisicile lui Rahel, care fugeau în toate direcțiile când arunca după ele cu papucii de casă. Cobora de pe terasă în curtea a ceea ce demult fusese o fermă, cu capul plecat înainte, formând un unghi aproape drept, arătând ca o săpăligă întoarsă, căutând mânios cine știe ce revistă sau ce scrisoare tocmai în incubatorul părăsit, în depozitul de îngrășăminte, în magazia de unelte, apoi uita ce anume căuta și prindea cu amândouă mâinile o lopată veche, cu care săpa câte un șanț complet inutil între două straturi de flori, mâniindu-se pe sine din pricina prostiei lui, pe studentul acela arab care nu a adunat maldărul de frunze uscate, arunca lopata din mâini și se întorcea în casă, intrând pe ușa de la bucătărie. Acolo deschidea frigiderul, se holba preț de o clipă la becul palid dinăuntru, apoi închidea ușa cu zgomot, făcând sticlele aranjate în ea să se izbească una de cealaltă, traversa coridorul cu pași nesiguri, mormăind ceva în barbă, decretând condamnări și sentințe menite să fie auzite numai de urechile lui, arunca o privire în baie, înjura Internaționala socialistă, intra în camera lui, după care se trezea iar, dezorientat, în mijlocul bucătăriei, cu gâtul zbârcit aplecat, formând un unghi aproape drept, cu capul acoperit de bereta neagră, mult împins în față, precum țeasta unui taur întărâtat în arenă, cotrobăia prin cămară și prin dulapurile de vase, căutând o ciocolată, mormăia, trântea ușile dulapului dezamăgit, mustața lui cărunță și lăptoasă începea deodată să amușine, zbârlindu-se asemenea unui arici, se ridica și privea preț de câteva momente pe fereastra bucătăriei, apoi își flutura amenințător pumnul descărnat spre șaful rătăcit pe lângă gardul lui sau spre măslinul de la poalele dealului, după care bântuia din nou, cu o agilitate alimentată de o furie distructivă, printre mobilele din casă, verificând cameră după cameră, dulap după dulap, căutând ceva anume, ceva ce-i trebuia exact în momentul acela, ceva ce nu mai suferea nici o amânare, ochii lui mici și împăienjeniți se roteau de jur împrejur și căutau peste tot, iar degetele lui pipăiau fiecare raft și etajeră, iar în tot acest timp continua să lanseze spre publicul lui invizibil tot soiul de invective, șiruri întregi de vorbe murdare, dezgustătoare și injurioase, respingătoare și denunțatoare. În noaptea aceasta era hotărât să se ridice din pat plin de curaj, să coboare în pivniță, cu o lanternă puternică în mână, să-i prindă pe conspiratori. Chiar asta va face.

4

După ce Dani Franko murise și Osnat și Yfat părăsiseră, una după cealaltă, casa părintească și țara, tatălui și fiicei nu le mai rămăsese pe aproape nici o rudă de sânge. Nici măcar vreun prieten. Vecinii aproape că nu le simțeau lipsa, dar nici ei nu îi vizitau vreodată. Nepoții lui Pesah Kedem părăsiseră lumea aceasta sau li se pierduse urma, însă nici înainte nu avusese el prea mulți prieteni apropiați sau învățăcei: Tabenkin ¹ însuși îl îndepărtase, treptat, din prima linie a conducerii mișcării. Problemele de la școală ale lui Rahel rămâneau acolo. Tânărul de la cooperativă îi aducea cu camionul lucrurile pe care le comanda telefonic de la băcănia lui Victor Ezra și i le ducea în casă, intrând pe ușa de la bucătărie. Foarte rar se întâmpla ca un străin să treacă prin spatele casei, acolo unde se învecina cu gardul de chiparoși ce

1 Yitzhak Tabenkin (1888-1971), activist al Mișcării Sioniste născut în Bielorusia. A emigrat în Palestina în 1912, devenind cunoscut pentru implicarea lui în viața politică. A fost unul dintre fondatorii Mapai (Partidul Muncitoresc) și unul dintre liderii acestuia, alături de David Ben-Gurion.

străjuia cimitirul. Cu toate acestea, iată că își mai făcea apariția fie câte un reprezentant al consiliului local – pentru a-i cere lui Rahel să se ocupe de tunderea gardului viu, care crescuse în devălmășie și împiedica traversarea potecii -, fie câte un agent de vânzări al unei firme de electrocasnice să-i propună un nou model de uscător, cu o modalitate convenabilă de plată (auzind una ca asta, bătrânul spunea: Uscat?! Electric?! Rufe?! Ce-nseamnă asta? Soarele a ieșit la pensie? Sforile s-au convertit la islam?). Rar de tot mai bătea câte un vecin la ușă, câte un fermier cu buzele strânse, îmbrăcat în salopetă albastră, venit să vadă dacă nu cumva câinele lui, dispărut de acasă, intrase din greșeală în curtea lor (Câine?! La noi?! Pisicile lui Rahel l-ar face bucățele!).

De la venirea studentului aceluia care locuia în curte, în clădirea pe care Dani Franko o folosisese pe vremuri pe post de magazie de unelte și incubator, oamenii din sat începuseră să caște adesea ochii pe la gard, încercând să lase impresia că iau doar o gură de aer. După care își luau repede tălpășița, văzându-și de drum.

Din când în când, Rahel, profesoara de literatură, cu tatăl ei care pe vremuri fusese parlamentar, era invitată să ciocnească un pahar în cinstea încheierii anului școlar acasă la câte unul dintre profesori, poate chiar și la întâlnirea vreunui cerc de vecini, în casa unuia dintre veteranii satului, sau chiar rugată să țină câte un discurs. Rahel răspundea tuturor invitațiilor da, de ce nu? Făcea eforturi să ajungă, sperând că și tatăl ei o va însoți. Dar, în general, cu numai câteva ore înainte de petrecere sau de întâlnire, bătrânul era zguduit de câte un atac de emfizem sau uita să-și pună la curățat proteza, iar Rahel era nevoită să telefoneze în ultima clipă și să se scuze în numele amândurora. Uneori mergea singură, fără tatăl ei, la serile muzicale organizate în casa Daliei și a lui Avraham Levin, un cuplu care își pierduse copilul și locuia în vârful dealului.

Pe bătrân îl dezgustau mai ales trei sau patru profesori care locuiau în niște camere întunecoase aici, în sat, și care dispăreau la sfârșitul fiecărei săptămâni la rudele lor de la oraș: ca să mai alunge singurătatea, își găseau întotdeauna motiv să treacă pe la Rahel, ba să o întrebe câte ceva, ba să-i restituie o carte, să se consulte cu privire la problemele pe care le ridică procesul de predare sau la chestiuni legate de disciplină, exersându-și tehnicile de seducție. Pesah îi ura cu înverșunare pe filfizonii aceștia: striga cât îl ținea gura că el și fiica lui își sunt de ajuns unul altuia și că nu au nevoie de tot felul de indivizi străini, care numai Dumnezeu știe ce intenții ascund îndărătul acestor vizite mult prea dese. Bătrânul era de părere că acum, în zilele noastre, intențiile tuturor oamenilor sunt egoiste și îndoielnice. De mult au apus zilele când oamenii, cel puțin o parte dintre ei, măcar câte unul ici și colo, se mai iubeau sau se plăceau unii pe alții dezinteresat, fără a-și face tot felul de calcule. În vremurile noastre, toată lumea, fără excepție, îi repeta bătrânul fiicei sale, urzește comploturi. Astăzi fiecare caută să fure cât mai multe firimituri de pe masa celui alt. Nimeni, așa învățase în timpul îndelungatei lui vieți pline de dezamăgiri, nimeni nu bate la ușa ta decât dacă dorește să obțină de la tine cine știe ce avantaj sau să stoarcă de la tine cine știe ce câștig ori să încaseze vreun profit. Totul este astăzi rezultatul unor calcule, ba mai mult decât atât - rezultatul unor calcule abominabile. După părerea mea, Avigail, cel mai bine este ca fiecare om să-și vadă de treabă și să stea la casa lui. Ce e la noi aici? Piață publică? Salon deschis oricui? Școală? Și, dacă tot veni vorba, ia să-mi spui tu de ce-1 ținem noi aici pe *goy-ul*¹ tău arab?

Rahel îl corecta:

— Eu sunt Rahel. Nu Avigail.

Bătrânul tăcea imediat, nemaiscoțând nici un sunet, stânjenit și rușinat de greșeală, regretându-și poate vorbele. Dar după cinci, zece minute, izbucnea pe un ton copilăresc, trăgând-o parcă de mânecă:

— Rahel? Doare puțin.

— Ce te doare?

— Gâtul. Sau capul. Umerii. Nu, nu, aici mă doare, dar puțin mai jos. Aici. Mai încoace. Așa. Atingerea mâinii tale îmi ia durerea cu mâna, Rahel.

Apoi adăuga spășit:

— Cu toate astea, te iubesc, copila mea. Te iubesc foarte, foarte mult.

Iar după câteva clipe:

— Iartă-mă. Îmi pare foarte rău că te-am supărat. Săpăturile din timpul nopții nu ne vor speria. Data viitoare voi pune capcane de fier în pivniță și să vezi atunci. Pe tine oricum nu te vor trezi. Dar te-am plictisit destul cu asta. Pe vremuri erau câțiva parlamentari care, pe la spate, îmi spuneau piaza-rea. Numai în privința chestiunii cu arabul ăla al tău, ascultă-mă...

1 Apelativ care denumește orice persoană de altă origine decât cea evreiască.

— Pesah. Taci odată.

Bătrânul închidea ochii, o asculta și tăcea, numai mustața căruntă îi tremura deasupra buzei superioare. Și rămâneau amândoi nemișcați,

șezând la masa de pe terasă, în bătaia ușoară a vântului, ea îmbrăcată în jeanși și cămașă cu mânecă scurtă, iar el în pantalonii lui mult prea largi, susținuți de o pereche de bretele încrucișate pe piept, cu bereta ponosită pe capul aplecat, cu nasul subțire și puțin încovoiat, cu buzele supte, dar cu proteza albă, strălucitoare, perfectă, și încet, încet, un zâmbet înfloarea de sub mustața lui, lăsând să i se vadă dantura de fotomodel. Mustața însăși, atunci când nu se ridică precum țepii unui arici din pricina furiei, părea și ea de un alb impecabil, făcută parcă din flanel. Dar dacă îl enerva prezentatoarea de știri de la radio, bătea cu pumnul osos în masă, o lovitură slabă, și decreta:
— Proastă! Proastă îngrămădită!

5

În timpul rarelor vizite ale profesorilor de la școală, ale meșteșugarilor, ale lui Beni Avni, președintele consiliului local, sau ale lui Miki, veterinarul, bătrânul freamătă ca un stup de albine întărâtate, cu buzele subțiri încleștate, având înfățișarea unui inchișitor bătrân, se strecoară afară din cameră, pentru a se reculege în locul din care spiona cel mai bine, din spatele ușii deschise a bucătăriei, unde stă cam un sfert de oră. Aici, se așază cu un oftat de om înfrânt pe taburetul din metal vopsit în verde și așteaptă ca musafirul să-și ia tălpășița. Între timp, șade pe scaun și ascultă ce discutau între ei Rahel și veterinarul, împingându-și mult înaintea gâtul zbârcit, asemenea unei țestoase care își întinde mult capul afară din carapace, încercând să ajungă la o frunză de salată, cu fruntea încruntată, făcând eforturi să-și lipească urechea cu care auzea mai bine de crăpătura din ușă.

— De unde, îi spune Rahel veterinarului, de unde, spune-mi, Miki, de unde îți vin asemenea idei?

— Dar tu ai început.

Se aude hohotul fin și întrerupt al râsului lui Rahel, precum clinchetul unor pahare cu vin ciocnite unul de altul:

— Miki, nu mă lua pe mine așa. Știi foarte bine la ce mă refer.

— Când te superi, ești chiar mai frumoasă.

Și bătrânul, din ascunzătoarea lui, le urează amândurora să se îmbolnăvească de „picior-gură”¹.

Rahel spune:

— Uite, Miki, puiul ăsta: are cel mult trei săptămâni, uneori se mai clatină încă pe picioare în timp ce merge, încearcă să coboare treptele, dar se rostogolește pe ele asemenea unui ghem mititel de lână, și încă face nutrița aceea nevinovată, de mi se rupe inima, însă știe deja să se ascundă sub perna mea și să mă pândească de acolo asemenea unui tigru dintre liane, cu trupușorul lui care acum învață să se strecoare, cu burtica lipită de pământ, legănându-și fundulețul dintr-o parte într-alta, gata de atac, apoi chiar mă atacă, dar estimează greșit distanța,

1 Denumire populară a febrei aftoase.

după care se întinde pe burtică, pe podea. Peste un an, nici o pisică din satul ăsta n-o să-i reziste.

Veterinarul îi răspunde cu vocea lui aspră:

— Înainte de asta, îl voi castra eu. Să nu te cucerească și pe tine.

— Iar eu, mormăia bătrânul din ascunzătoarea lui dindărătul ușii de la bucătărie, o să te castrez imediat pe tine.

Rahel îi toarnă veterinarului un pahar cu apă rece, îl servește cu fructe și prăjituri, în timp ce el glumește cu ea într-o manieră grosolană. După aceea, femeia îl ajută să prindă trei, patru pisici, cărora le venise vremea să fie vaccinate. Pe una dintre ele, Miki o bagă într-o cușcă, s-o ia la cabinet, iar mâine o va aduce acasă bandajată și curățată, și peste două zile va fi ca nouă. Face toate acestea numai pentru a-i smulge lui Rahel o vorbă bună. O singură vorbă bună din partea ei face mai mult decât toți banii din lume.

Bătrânul, în ascunzătoarea lui, mârâie în șoaptă: Ce ticălos demn de tot disprețul. Un porc de doctor de porci.

Miki veterinarul are o mașină Peugeot, pe care bătrânul se încăpățânează s-o numească Fiji, ca pe insule. Părul lui gras e legat la ceafa într-o coadă de cal, iar în urechea dreaptă are o tortiță. Tortița și coada de cal îl fac să fiarbă de furie pe fostul parlamentar Pesah Kedem: Te-am avertizat de o mie de ori, Rahel, în legătură cu scârbosul ăsta care nici măcar...

Însă Rahel, ca de obicei, pune capăt repede discursului plin de reproșuri, printr-o replică scurtă și seacă:

— Pesah. Gata. Doar e membru în partidul tău.

Vorbele ei declanșează un acces de furie:

— Partidul meu? Partidul meu a murit în urmă cu foarte mult timp, Avigail! Mai întâi l-au făcut praf, după care l-au îngropat ca pe un câine! Exact asta și merita! Apoi a început să tune și să fulgere împotriva foștilor lui colegi, morți deja, împotriva unor colegi imaginari, colegi între ghilimele, colegul Ratatul și colegul Scârbosul, doi trădători care îi deveniseră dușmani și îl hărțuiseră numai pentru că el rămăsese, până la sfârșit, profund devotat principiilor lui politice, în vreme ce ei au vândut pe nimic fiecare deal și pământul de sub fiecare arbore în floare. Acum nu a mai rămas nici urmă din colegii aceia imaginari, din întreg partidul. Bătrânul împrumutase expresia „nici urmă” de la poetul Bialik, dar până și Bialik reușea să-i stârnească un val de resentimente: La sfârșitul vieții lui, Bialik ăsta al nostru s-a transformat dintr-un om de lume, clocotind de viață și de furie, într-un mic-burghez de provincie: a acceptat o funcție de însărcinat cu probleme de cultură al lui Meir Dizengoff, dacă nu ceva și mai neînsemnat. Dar să ne întoarcem puțin la huliganul ăla al tău, la individul ăla dezgustător. La boul ăla! Boul ăla cu tortiță în ureche! Strică aurul pe toți porcii! Un lăudăros! Numai gura-i de el! Bâzâie întruna! Până și micuțul tău student *goy* este infinit mai educat decât animalul animalelor!

Rahel spune:

— Pesah.

Bătrânul tace, dar inima îi bate să-i sară din piept din pricina dezgustului pe care-1 simte față de Miki ăsta, cu fundul lui greoi, îmbrăcat

într-un tricou pe care este imprimat în engleză *Hai, păpușă, vino să ne distrăm*. Se umplea de tristețe gândindu-se la vremurile acestea pe care le apucase, în care oamenii nu se mai iubeau unul pe altul, nu se mai iertau, nu mai simțeau milă unul față de celălalt și nu-și mai făceau nici un fel de favoruri. De două, trei ori pe an, Miki veterinarul vine în casa care se învecinează cu cimitirul, pentru a vaccina fiecare nouă generație de pisici. Face parte din categoria oamenilor cărora le place să vorbească despre ei înșiși la persoana a treia și care, în timpul discuției, își adresează lor înșiși porecle: Atunci, mi-am spus, în situația asta, Miki, ești obligat să-ți iei propria soartă în mâini. Așa nu mai merge. Are un canin spart, care îi dă aspectul unui om furios, foarte periculos. Pașii lui par repeziți, ca ai unui carnivor somnoros. Ochii îi sunt împăienjeniți și murdari, având din când în când în priviri o sclipire de târfă cucerită. În timpul conversației își duce adesea mâna la spate, trăgând de turul pantalonilor intrați în șanțul dintre fese.

Veterinarul îi sugerează lui Rahel: Poate vrei să-1 vaccinez și pe studentul ăla pe care l-ai luat la tine-n curte? Nu?

În ciuda acestei propuneri, trece să-1 viziteze și pe student după ce-și termină treaba, ba chiar îl bate la jocul de dame.

Prin sat circulau tot felul de zvonuri legate de tânărul arab care locuia la Rahel Franko, iar Miki veterinarul spera să-i câștige acestuia și încrederea odată cu jocurile de dame, pentru a înțelege cât de cât ceva, pentru a prinde o idee, un indiciu despre ceea ce se petrecea în casa profesoarei. Și, în ciuda faptului că nu făcuse nici o descoperire, le spunea în sat tuturor celor care voiau să-1 asculte că arabul este cu douăzeci, douăzeci și cinci de ani mai tânăr decât Rahel, ar putea să-i fie fără probleme fiu, că locuia în hambarul din curtea ei, dar că ea îi dusesese acolo o măsuță de scris și o etajeră pentru cărți: inteligent omul. Mai mult, veterinarul împrăștia prin sat zvonul că Rahel și băiatul, cum să spun, nu și-ar fi tocmai indiferenți unul altuia: nu, nu îi văzuse ținându-se de mână sau ceva de genul ăsta, dar l-a văzut pe tânăr întinzându-i ei rufele la uscat pe sfoara din spatele casei. Chiar și lenjeria intimă.

Îmbrăcat în maiou și într-o pereche de chiloți largi, bătrânul stă cu picioarele larg desfăcute dinaintea vasului de toaletă. Iar a uitat să închidă ușa. Iar a uitat să ridice colacul înainte de a urina. Acum se apleacă deasupra chiuvetei, se spală bine pe față, pe umeri, pe ceafa, stropește peste tot în jurul lui, asemenea unui câine ud, care își scutură blana, fornăie și gargarisește sub jetul de apă care curge din robinetul deschis, își apasă cu putere nara stângă, pentru a goli în chiuvetă întreg conținutul nării drepte, după care își strivește cu cruzime nara dreaptă, curățând-o pe cea stângă, horcăie, scuipe flegma de patru, cinci ori, până când, din pieptul lui, ajunge pe pereții chiuvetei, iar la final se șterge furios cu un prosop gros, așa cum ștergi o tigaie după ce ai prăjit ceva în ea.

După ce se usucă bine, se îmbracă într-o cămașă, își încheie greșit nasturii, își pune bereta neagră și ponosită, apoi, preț de câteva minute, stă dezorientat în hol, cu capul aplecat înainte, formând un unghi aproape drept la intersecția cu trupul, mestecându-și în tăcere limba. Apoi își reîncepe voiajul prin toate camerele din casă, coboară în pivniță pentru a căuta indicii ale săpăturilor de noaptea trecută, îi blesteamă pe săpătorii care au reușit să șteargă toate urmele comploturilor lor nocturne, sau poate că au săpat un tunel la mare adâncime, pe sub podeaua beciului, printre stâlpii fundației, în inima pământului greu. Din pivniță urcă în bucătărie, iese din nou afară, în curte, printre acareturile lăsate în paragină, mergând, împins de furie, până în cel mai îndepărtat colț al curții. Când se întoarce, o găsește pe Rahel așezată la masa de pe verandă, aplecată peste caietele cu teme ale copiilor. De pe trepte, îi spune: — Pe de altă parte, și eu sunt destul de scârbos. Știi asta. Așa că la ce-ți mai trebuie veterinarul ăla? Nu-ți ajunge un singur scârbos?

După care adaugă cu părere de rău, la persoana a treia, ca și cum Rahel nu ar fi fost prezentă:

— Am și eu nevoie din când în când de câte o bucățică de ciocolată pentru a-mi îndulci puțin viața asta monotonă, iar ea o ascunde de mine de parcă aș fi un hoț. Nu înțelege absolut nimic. E de părere că ciocolata nu-i decât un moft pentru mine. Nu și nu! Am nevoie de ciocolată deoarece trupul meu și-a pierdut capacitatea de a produce zaharuri. Deja nu mai am nici un strop de zahăr în sângele ăsta subțire ca apa. Nu înțelege absolut nimic! Ființă plină de cruzime!

Puțin mai târziu, aproape ajuns în fața ușii de la camera lui, se oprește, se întoarce spre ea și îi aruncă:

— Și toate pisicile astea nu fac decât să împrăștie boli! Sunt pline de purici! De microbi!

7

Studentul arab este fiul unuia dintre cei mai vechi prieteni ai lui Dani Franko, soțul lui Rahel, care a murit exact în ziua în care împlinea cincizeci de ani. Dar care fusese natura prieteniei dintre Dani Franko și tatăl lui Iadal? Rahel nu știa, iar studentul nu vorbea despre astfel de lucruri. Poate că nici el nu știa.

Într-o dimineață, vara trecută, a apărut pe nepusă masă, s-a prezentat și a întrebat dacă poate închiria o cameră în casa lor. Adică nu tocmai să închirieze. Și nu tocmai o cameră, fiindcă nu prea are cu ce să-i plătească. Dani, binecuvântat fie numele lui, care fusese un om extraordinar, îi propusese în urmă cu doi ani tatălui lui Iadal să-l lase pe băiat să locuiască la ei, într-una dintre clădirile dezafectate din curtea lor, fiindcă și așa erau lăsate în paragină și stăteau nefolosite și goale. El, Iadal, a venit acum să întrebe dacă, după doi ani, propunerea este încă valabilă. Adică dacă vreuna dintre magazinele mai este liberă pentru el. În schimb, el e dispus, de exemplu, să curețe buruienile din curte sau să dea o mână de ajutor la treburile gospodăriei. Lucrurile stau în felul următor: în afară de cursurile de la universitate — pe care le-a întrerupt

pentru un an —, are de gând să înceapă să scrie și o carte. Da. Ceva despre viața într-un sat evreiesc privită în comparație cu viața într-un sat arăbesc, un studiu sau un roman, încă nu se hotărâse, de aceea îi convine să se retragă pentru o vreme aici, la marginea satului Tel Ilan. Își amintește de Tel Ilan, cu viile și livezile lui, cu crestele dealurilor Manase, din timpul unei vizite făcute aici demult, în copilărie, împreună cu tatăl și surorile lui, la Dani, binecuvântat fie numele lui. El îi invitase să petreacă aici aproape o zi întreagă, poate Rahel își mai amintește din întâmplare ziua aceea? Nu? Sigur că nu-și amintește, nu are nici un motiv să-și amintească. Dar el, Iadai, nu a uitat-o și nu o va uita niciodată.

Întotdeauna

sperase să se întoarcă într-o bună zi în Tel Ilan. Să se întoarcă în casa aceasta, a cărei curte se învecinează cu gardul de chiparoși care străjuiește cimitirul, în liniștea de aici, mult mai multă liniște decât în satul nostru, care deja nici nu mai e sat, a devenit un mic oraș, plin de magazine și depozite și parcări prăfuite. Visam să mă întorc aici pentru frumusețea acestui loc. Și pentru liniștea lui visam să mă întorc. Și pentru încă ceva ce el, Iadai, nu știe să definească, dar poate că tocmai în cartea aceasta pe care vrea s-o scrie aici va reuși să redea ceea ce încă nu are capacitatea să definească. Poate că va scrie despre marile diferențe dintre satul evreiesc și cel arăbesc, satul vostru s-a născut ca urmare a unui vis, a unui plan, în vreme ce satul nostru nu s-a născut, ci a existat dintotdeauna, însă, cu toate acestea, cele două au ceva în comun. Și noi avem visuri. Nu. Comparațiile au întotdeauna ceva fals. Dar lucrul care îi place lui cel mai mult aici, lucrul acela nu are încă nimic fals. Știe să pună castraveți la murat și să facă dulcețuri. Adică asta numai dacă aveți nevoie de așa ceva. Se pricepe un pic la zugrăvit și la reparat acoperișuri. Și la albinărit, asta dacă doriți să vă amintiți de vremurile bune, cum spun evreii, și să puneți pe picioare o micuță fermă apicolă. Totul fără a scoate un sunet și fără a lăsa mizerie în urma lui. Iar în timpul liber se va pregăti pentru examene și va scrie la cartea lui.

Iadai era un tânăr adus de spate, timid, dar vorbăreț în același timp, purtând o pereche de ochelari mult prea mici pentru el, care arătau de parcă i-ar fi luat de la un copil sau i-ar fi păstrat de când era mic. Aveau rama legată cu un șiret și se abureau foarte ușor, silindu-l să-i șteargă iar și iar cu partea de jos a cămășii, pe care o purta întotdeauna peste jeansii ponosiți. În obrazul stâng avea o gropiță, care dădea chipului său o expresie copilărească, ușor rușinată. Nu-și bărbiera decât perciunii și bărbia, fiindcă avea pielea netedă, nu-i crescuse încă barba. Pantofii lui păreau mult prea mari și butucănoși pentru el, lăsând urme ciudate și amenințătoare în stratul gros de praf din curte. Când uda pomii, pantofii i se afundau adânc în noroi, umplându-se cu apă murdară. A avea unghiile de la mâini roase, iar palmele îi erau aspre și roșii, ca degerate. A avea trăsături fine și blânde, cu excepția buzei de jos, care era foarte groasă.

Când fuma, trăgea adânc din țigară, până când obrații i se sugeau înăuntru, iar atunci, pentru o clipă, îi puteai ghici parcă forma craniului pe sub piele.

Iadal se plimba prin curte cu o pălărie de pai pe cap, având pe chip o expresie de tristețe și uimire. O peliculă de mătreață fină îi acoperea întotdeauna umerii. Din cauză că fuma foarte mult, începuse să uite, uita chiar și că fuma: își aprindea câte o țigară, trăgea trei, patru fumuri zdravene din ea, până când obrații i se sugeau înăuntru, o puneă aprinsă pe gard sau pe pervazul ferestrei, rămânea puțin pe gânduri, apoi uita de țigara aprinsă și își aprindea alta. Avea întotdeauna o țigară de rezervă, pusă după ureche. Fuma mult, dar întotdeauna dezgustat și îngrețoșat, urând parcă fumul și mirosul de tutun, ca și cum altcineva ar fi fumat și i-ar fi suflat fumul în față. Pe lângă toate astea, între el și pisicile lui Rahel se închegase o relație cu totul specială: vorbea cu ele mult și pe un ton cât se poate de serios, întotdeauna în arabă, întotdeauna cu voce șoptită, ca și cum le-ar fi împărtășit un secret.

Fostului parlamentar Pesah Kedem nu-i plăcea deloc studentul ăsta. Se vede pe el, spunea bătrânul, se vede pe el cât ai clipi că ne urăște, dar își disimulează ura prin vorbe politicoase. Toți ne urăsc. Și cum să nu ne urască? Și eu, dacă aș fi fost în locul lor, ne-aș fi urât. De fapt, nu doar în locul lor. Și fără să fiu în locul lor, tot ne urăsc. Crede-mă, Rahel, dacă ne-am putea vedea puțin din afară, am observa că suntem priviți numai cu ură și în bătaie de joc. Poate și cu puțină milă, dar nu ne putem aștepta la nici un pic de milă din partea arabilor. Ei înșiși duc lipsă de milă din partea celorlalți.

Numai dracul știe, spunea Pesah Kedem, ce ne va aduce nouă studentul-nestudentul ăsta. Cine ți-a spus ție că e într-adevăr student? L-ai verificat actele înainte de a-l găzdui aici? Cum i-ai trasat sarcinile? L-ai examinat în scris sau oral? Și cine ți-a spus ție că nu e chiar el ăla care sapă noapte de noapte sub casa noastră, căutând cine știe ce obiect, ce document, ce dovadă străveche care să ateste că proprietatea asta i-a aparținut cândva tatălui tatălui lui? Poate că ăsta e motivul pentru care a venit aici, complotând să-și aroge drepturile asupra fermei, să revendice curtea și casa în numele bunicului sau al bunicului bunicului său, care probabil că a trăit pe aceste meleaguri pe vremea ocupației otomane. Sau pe vremea cruciaților. Dacă pentru început vine la noi ca oaspete neinvitat, apoi face pe chiriașul servil, pentru ca noaptea să sape la temelia casei, până când zidurile se vor prăbuși peste noi, iar atunci va veni să-și ceară drepturile? Partea care i se cuvine? Dreptul strămoșesc? Iar tu și cu mine, Rahel, ne vom trezi aruncați la câini. Iar sunt o grămadă de muște pe terasă și în camera mea. Pisicile tale, Avigail, pisicile tale atrag toate muștele astea. Oricum, pisicile alea ale tale au luat în stăpânire toată casa. Ele și goy-ul de arab și porcul de veterinar. Și cu noi cum rămâne, Rahel? Ce se va alege de noi din pricina bunătății tale, spune-mi? Nu? Nu-mi spui? Îți spun eu ție, scumpa mea: praf în vânt. Asta suntem noi. Praf în vânt. Ziua de ieri, care s-a risipit.

Rahel îl reduce la tăcere.

Dar peste numai câteva clipe i se face milă de el și scoate din buzunarul șorțului două pătrățele de ciocolată, învelite în staniol argintiu: — Ia, tată. Ia. Mănâncă. Numai lasă-mă puțin în pace.

Dani Franko, cel care murise în ziua în care împlinea cincizeci de ani, fusese un bărbat sensibil, care plângea din orice. I se umezeau ochii la nunți și plângea cu suspine la filmele care rula la casa de cultură din sat. Avea pielea gâtului ridată și căzută, amintind de gușa unui curcan. În vorbire, îl pronunța gutural pe *r*, ca pe un *h* apăsător. Asta îi dădea un accent franțuzesc, deși nu vorbea franceză decât puțin. Era un bărbat pătrătos, lat în umeri, cu picioare mult prea subțiri, asemenea unui dulap de haine așezat pe două bețe. Avea obiceiul să-i îmbrățișeze pe cei cu care stătea de vorbă, îmbrățișa cu ușurință chiar și oamenii pe care nu-i cunoștea, îi bătea cu putere pe umăr, în piept, în coaste, pe ceafa, uneori, pe rudele apropiate le lovea cu șoldul sau chiar le dădea câte un pumn ușor în burtă.

Dacă cineva îi lăuda vițelușii, omleta pe care o făcuse, frumusețea asfințitului văzut prin fereastra casei lui, ochii i se umpleau imediat de lacrimi, semn al unei mulțumiri reținute pentru complimentul primit.

Dincolo de șuvoiul de cuvinte pe care-1 rostea pe marginea oricărui subiect, viitorul furajelor pentru vite, politica guvernului, inima femeii, motorul tractorului, se ascundea întotdeauna un fel de fericire care nu părea alimentată de nimic concret. Până și în ultima zi a vieții sale, cu aproximativ zece minute înainte de infarctul care l-a ucis, stătea în picioare lângă gard, povestind cu Iosi Sason și Arie Tzelnik. Între el și Rahel exista, în cea mai mare parte a timpului, același armistițiu care funcționează în cadrul tuturor cuplurilor căsătorite de multă vreme; ca urmare a tuturor insultelor și certurilor și despărțirilor temporare, cei doi membri ai cuplului învățaseră să verifice cu mare atenție locul în care urmau să pună talpa pe terenul acela minat. Rutina precauției aproape că semăna, privită din exterior, cu o convenție mutuală, ba chiar cu o prietenie tăcută, precum cea dintre doi soldați aparținând unor armate dușmane, care stau unul în fața celuilalt, la o depărtare de câțiva metri, într-un nesfârșit război dus din tranșee.

Iată cum mânca Dani Franko mere: o oră întreagă învârtea mărul în palmă, până când găsea locul perfect în care să-și înfigă dinții, apoi verifica din nou mărul rănit, îl ataca iar, de data aceasta din altă parte.

După moartea lui, Rahel a renunțat la fermă. Cotețele de găini au fost închise, vițelii vânduți, iar incubatorul s-a transformat în depozit. Rahel continuase să ude pomii pe care Dani Franko îi plantase în fundul curții, merii și migdalii, doi smochini prăfuiți, doi arbori de rodiu și doi măslini. Dar renunțase să mai curețe vița-de-vie bătrână care se cățăra, agățându-se de zidurile casei, năpădindu-i acoperișul și umbrind terasa.

Toate acareturile fuseseră lăsate în paragină, umplându-se de vechituri și de praf. Rahel vânduse terenul de la poalele dealului și, odată cu el, apa curgătoare care aparținuse fermei închise, vânduse chiar și casa părinților ei din Kiryat Tivon unui om de televiziune vegetarian

și îl luase la ea pe furiosul ei tată. Cu banii pe care îi adunase de pe urma tuturor acelor vânzări, Rahel cumpărase o parte frumușică din acțiunile unei companii mici, producătoare de medicamente și suplimente alimentare. Compania aceasta îi furniza lui Rahel un venit lunar, care se adăuga salariului ei de profesoară de literatură la școala din Tel Ilan.

10

În ciuda trupului său slab și a umerilor firavi, Iadai, studentul, luase asupra lui sarcina de a smulge buruienile care năpădiseră curtea întreagă de la moartea lui Dani Franko. Ba mai mult, semănase din proprie inițiativă straturi de legume, pe o bucată de pământ din apropierea potecii care unea poarta de la intrare cu treptele din fața casei, și uda gardul viu, care creștea de-a valma, trandafirii și mușcatele care creșteau în fața casei, se oferise să curețe și să aranjeze pivnița, iar în felul acesta luase asupra lui îndeplinirea celor mai multe din treburile gospodăriei: spăla podelele, întindea rufele, călca cămășile și spăla vasele. Ba chiar redeschisese micuțul atelier de tâmplărie al lui Dani Franko: tot el a uns, a ascuțit și a pus în mișcare fierăstrăul electric. Rahel îi cumpărase chiar și o menghină nouă, în locul celei vechi, care ruginise, scânduri de lemn, clești și clei pentru tâmplărie. În timpul lui liber, studentul i-a făcut rafturi și câteva taburete, i-a înlocuit unul câte unul stâlpii gardului și i-a dat jos poarta cea veche și ruptă, punând în locul ei una nouă, de culoare verde. Era o poartă ușoară și practică, mulțumită modelului creat de Iadai, cu uși batante care se deschideau înainte și înapoi, balansând de cinci, șase ori înainte de a se opri și de a se închide fără zgomot.

În serile lungi de vară, studentul ședea pe treptele din fața căsuței sale, care pe vremuri servise pe post de incubator, fumând și scriind de zor în caietul așezat pe o carte închisă, pe care o ținea pe genunchii lipiți. Rahel îi dusese în căsuță un pat de fier, pe care pusese o saltea veche, un scaun și o măsuță de scris precum cele din sălile de clasă, o plită electrică și un frigider micuț, în care Iadai păstra câteva legume, puțină brânză, o cutie de ouă și una de lapte. În fiecare seară, până pe la zece, zece și jumătate, ședea pe treptele căsuței lui, la lumina gălbuie a becului, cu particule aurii de praf și rumeguș plutind în jurul creștetului său întunecat, cu pielea mirosindu-i a sudoare de bărbat tânăr și parfum înțepător de clei pentru tâmplărie.

După apusul soarelui rămânea solo și își cânta din muzicuță la lumina lunii.

Bătrânul îl privea de pe verandă și mârâia:
— Iar stă acolo și se tânguie, bâiguie jelaniile alea orientale ale lui. Poate că i-o fi dor de țara noastră, de pământul nostru, de unde nu ne vor alunga niciodată.

Nu știa mai mult de cinci, șase cântece, dar nu se plictisea niciodată de ele. După ce se oprea din cântat, rămânea pe loc, nemișcat, pe treapta cea mai de sus, cu spatele sprijinit de zid, cufundat în gânduri sau moțând. Pe la unsprezece noaptea, se ridica și intra în casă. Becul de

deasupra patului său rămânea aprins și după ce Rahel și tatăl ei stingeau veiozele din camerele lor, pregătindu-se de culcare.

— La două noaptea, când au început din nou săpăturile sub casă, m-am ridicat din pat și m-am dus să verific dacă lumina din camera micuțului *goy* e încă aprinsă. Nu era. E posibil să o fi stins și să fi adormit, dar este cel puțin la fel de posibil să o fi stins și să fi coborât în pivniță, complotând împotriva noastră.

Iadal își pregătea mâncarea singur: pâine neagră, cu felii de roșie și măslina, un castravete și ceapă și piper verde, cubulețe de brânză foarte sărată sau sardine, un ou fiert tare, suc de fructe sau o vânăță gătită cu usturoi ori sos de roșii. Iar pentru final păstra băutura care îi plăcea cel mai mult și pe care și-o prepara într-un ibric de metal afumat: apă fierbinte îndulcită cu miere, în care punea frunze de salvie și cuișoare sau petale de trandafir.

Nu de puține ori, Rahel îl privea de pe verandă, așezat pe aceeași treaptă, cu spatele sprijinit de zidul casei, cu caietul pe genunchi, scria, se oprea, rămânea pe gânduri, mai nota câteva cuvinte și se oprea din nou, apoi iar cădea pe gânduri, mai scria un rând sau două, se ridica și făcea un ocol al curții, cu pași molcomi, ba pentru a opri un aspersor sau pentru a hrăni pisicile, ba pentru a le arunca un pumn de grăunțe porumbeilor. Fiindcă Iadal făcuse până și o cușcă pentru porumbei într-un colț al curții. În cele din urmă, se întorcea și se așeza pe treapta lui, își cânta la muzicuță cele cinci, șase melodii, una după alta - scotea niște sunete emoționante, înduioșătoare, care îți înmuiau sufletul -, ștergea repede muzicuța de una dintre mânecile cămășii, după care o ascundea în buzunarul de la piept. Apoi se apleca din nou asupra caietului.

Și Rahel Franko își petrecea serile scriind, de trei sau patru ori pe săptămână; aproape în fiecare zi a acelei veri, ea și bătrânul ei tată ședeau unul în fața celuilalt la masa de pe verandă, acoperită cu o față de masă înflorată. Bătrânul vorbea întruna, iar Rahel, mușcându-și buzele, pune pe hârtie frânturi de amintiri.

— Tabenkin, spunea Pesah Kedem, ar fi mai bine să nu mă întrebi de Tabenkin (ea nu întrebase nimic). La bătrânețe, a început să pozeze în stăpânul și învățătorul nostru: și-a lăsat o barbă lungă, până la genunchi, și a început să citeze din *Halaha*¹. Dar nu vreau să discut cu tine nici un cuvânt în plus despre asta. Sub nici o formă. Era un fanatic, crede-mă, și un dogmatic. Un om crud, un tiran. Până și pe soția și pe copiii lui i-a chinuit toată viața. Dar ce legătură am eu cu el? Nu am ce să spun despre el. Nici măcar prin tortură n-ai putea smulge din gura mea vreun cuvânt rău despre Tabenkin. Dar nici vreo vorbă bună. Dar scie, te rog, în notițele tale, exact așa: Pesah Kedem a ales să păstreze tăcerea asupra întregii povești controversate care a avut loc între el și Tabenkin în anul o mie nouă sute cincizeci și doi. Ai scris? Cum ți-am zis? Cuvânt cu cuvânt? Și, dacă ești drăguță, poți să adaugi următorul lucru: din punct de

vedere moral, Muncitorii Sioniști erau cu cel puțin două, trei trepte mai jos decât Tinerimea Muncitoare. Nu. Te rog să ștergi ce-am spus. În loc de asta, scrie: Pesah Kedem nu mai vede nici un rost în a se implica în dispute privitoare la diferența dintre Muncitorii Sioniști și Tinerimea Muncitoare. Timpul lor a trecut - la fel și sacrificiile făcute în numele lor. E îndeajuns faptul că realitatea le-a dat câte o palmă peste față tuturor și le-a demonstrat aceluia care nu erau nici fanatici, nici dogmatici, cât de mult au greșit ambele tabere și cât de multă dreptate am avut eu în toată povestea asta. Cu toată modestia, eu am rezolvat întreaga chestiune într-un mod cât se poate de obiectiv: am avut dreptate acolo unde ambele tabere au judecat greșit. Nu. Șterge, te rog, „au judecat greșit” și scrie în loc „au comis o adevărată crimă”. Apoi au

1 Culegere de legi religioase evreiești. A fost tradus în limba română prin Legea iudaică.

păcătuit și mai mult prin faptul că m-au acuzat pe nedrept de tot felul de prostii. Însă realitatea, realitatea cea obiectivă, a venit și le-a demonstrat cu vârf și țăndes cât de mult au greșit față de mine. Iar cel mai mult dintre toți au greșit Ratațul și Scârbosul, mâinile drepte ale lui Tabenkin. Punct. Sfârșitul propoziției. Și cât de mult îi iubisem pe amândoi în tinerețe! Până și pe Tabenkin îl iubeam uneori, înainte să devină stăpânul și învățătorul nostru. Și ei mă iubeau puțin. Visam să devenim mai buni, visam să salvăm lumea. Iubeam dealurile și văile, iubeam puțin până și deșertul. Unde rămăseserăm, Rahel? Cum de am deraiat atât de mult de la subiect? Despre ce vorbeam înainte de asta? — Despre bătrânețea lui Tabenkin, am impresia.

Ea îi umplea paharul cu Coca-Cola: în ultimul timp îi plăcea atât de mult băutura aceasta, încât îi înlocuise în dietă atât ceaiul, cât și limonada. Numai că bătrânul se încăpățâna s-o numească Coca-Coca, toate corecturile venite din partea lui Rahel fiind zadarnice. Partidul Muncitorilor Sioniști se transforma în gura lui în Partidul Mâncătorilor, iar Tânăra Muncitoare devenea Veșnica Mâncătorie. Când vorbea despre el însuși la persoana a treia, pronunța Peisah Keidam. Cât privește Coca-Cola lui, se încăpățâna să lase băutura neatinsă în pahar, câte o oră întregă, până ce se evaporă tot acidul din ea, pentru ca abia apoi să-și atingă paharul de buzele crăpate.

— Și studentul ăsta al tău? Întreba bătrânul pe neașteptate, ce părere ai despre el? Cu siguranță urăște Israelul.

— De ce spui asta? Ți-a făcut ceva rău?

— Nu mi-a făcut nimic. Dar nici nu ne prea iubește. Atâta tot. Și, la o adică, de ce ne-ar iubi?

După numai câteva clipe, adăuga:

— Nici eu nu îi iubesc. Pur și simplu nu am pentru ce.

— Pesah. Liniștește-te. Iadal locuiește și lucrează la noi. Nimic mai mult. Ne răsplătește prin muncă pentru faptul că-1 găzduim.

— Greșit! S-a înfuriat bătrânul. Total greșit! Nu muncește pentru noi. Muncește în casa noastră! Ne sapă noaptea la temelie sau în pivniță.

Imediat după aceea a adăugat:

— Șterge asta, te rog. Nu mai scrie nimic despre asta. Nu mai pomeni absolut nimic din ce am zis împotriva *goy*-ului ori împotriva lui Tabenkin. Care, dacă veni vorba, la sfârșitul vieții a rămas complet singur (bătrânul a rostit cuvintele „complet singur” cu un pronunțat accent idiș).

Apoi a completat:

— Apropo, până și numele lui era contrafăcut. Terchea-berchea și-a inventat numele Tabenkin, Ta-ben-kin. Trei silabe ca trei lovituri de ciocan proletar, ca Șe-li-pin ¹ sau ca mareșalul Bul-ga-nin ²! Dar numele lui adevărat, numele lui de acasă, era simplu Toibenkind, Eicile Toibenkind, adică Eicile Fiu-de-porumbel. Dar puiul ăsta mititel de porumbel voia să fie Molotov! Stalin! Un Lenin al evreilor voia să fie! În fine, n-am nici un chef să vorbesc despre el. Nu mai spun nici măcar un cuvânt. Nici bun, nici rău. Nici o singură vorbuliță. Notează,

1 Aleksandr Nikolaevici Șelipin (1918-1994) a fost membru marcant al Comitetului Central al Partidului Comunist din URSS și șef al KGB.

2 Nikolai Aleksandrovici Bulganin (1895-1975) a fost ministru al apărării și prim-ministru al URSS.

te rog, Avigail: Pesah Kedem a păstrat o tăcere mormântală asupra subiectului Tabenkin. Cine știe cunoaște!

La lumina becului de pe verandă începuseră să se adune musculițe, fluturi de noapte, țânțari și licurici. Din depărtare, de pe dealurile acoperite de livezi și viță-de-vie, se auzeau scâncetele șacalilor. Iar vizavi, în fața căsuței luminate de un bec palid, ladal s-a ridicat încetșor de pe treapta lui, s-a întins, a șters muzicuța cu o bucată de cârpă, a tras adânc aer în piept de trei, patru ori, ca și cum ar fi încercat să inhaleze înăuntrul pieptului său îngust nemărginirea nopții, după care a intrat în căsuță. Greierii, broaștele și aspersoarele cântau, orăcăiau și țăcăneau ca răspuns, parcă, la strigătul îndepărtat al șacalilor, căruia i se alătura un întreg cor de urlete amenințând de undeva de mult mai aproape, din întunecimile văii.

Rahel a zis:

— Se face târziu. Poate ar fi bine să ne oprim pentru moment și să intrăm în casă?

Tatăl ei a spus:

— Scormonește la temelia casei din cauză că nu ne iubește. Și de ce ne-ar iubi? Pentru ce? Pentru comportamentul nostru demn de dispreț? Pentru cruzimea și aroganța noastră? Pentru modul în care ne facem singuri dreptate?

— Cine nu ne iubește?

— El. *Goy*-ul.

— Tată. Încetează. Are și el un nume. Spune-i, te rog, pe nume. Vorbești despre el ca ultimul antisemit.

— Ultimul antisemit nu s-a născut încă. Nici nu se va naște vreodată.

— Hai la culcare, Pesah.

— Nici mie nu-mi place de el. Nu-mi place absolut, dar absolut deloc. Nu-mi plac lucrurile rele pe care ni le fac și pe care și le fac lor înșiși. Și,

desigur, nu-mi plac nici lucrurile pe care plănuiesc să ni le facă. Nu-mi place nici felul în care ne privește, cu ochii ăia înfometate și batjocoritori. La tine se holbează cu priviri hămesite, iar la mine, cu dezgust.

— Noapte bună. Eu merg la culcare.

— Și ce dacă nu-1 iubesc? Oricum, nimeni nu iubește pe nimeni.

Rahel a spus:

— Noapte bună. Nu uita să-ți iei medicamentele înainte de culcare.

— Odată, în urmă cu mult timp, înainte de toate astea, pe ici, pe colo, se mai iubeau câte puțin. Nu toți. Nu mulți. Nu întotdeauna. Unul aici, unul dincolo, se iubeau puțin. Dar acum? În zilele noastre? Deja a dispărut toată mărinimia. Complet.

— Intră țânțari, tată. Măcar închide ușa.

— De ce o fi dispărut mărinimia? Poate știi tu? Nu?

12

În aceeași noapte, la două sau două și jumătate, când s-a trezit din nou din pricina bubuielilor și bufniturilor, bătrânul s-a ridicat din pat (dormea întotdeauna în cămașă de noapte lungă), a pipăit pe întuneric, a găsit lanterna pe care și-o pregătise de cu seara și ranga de fier pe care o găsisese într-una dintre magazii, iar apoi, minute bune, picioarele lui și-au căutat, asemenea unui cuplu de orbi, papucii de casă. Până când a ajuns la disperare și a ieșit desculț în hol, pipăind în beznă, cu o mână tremurătoare, zidurile și mobilierul, cu capul înainte, având forma unui *nun*. Când, în cele din urmă, a găsit ușa de la pivniță și a tras-o către el (numai că ușa era făcută în așa fel încât să se deschidă când era împinsă, nu când era trasă), ranga de fier i-a căzut din mână direct pe laba piciorului și pe podea, scoțând un sunet metalic, înfundat, care nu a trezit-o pe Rahel, dar care a pus capăt săpăturilor.

Bătrânul a aprins lanterna, s-a aplecat cu un geamăt și a ridicat ranga de fier. Corpul lui contorsionat arunca trei sau patru umbre pe pereții holului, pe podea și pe ușa de la pivniță.

A rămas nemișcat preț de două, trei minute, cu ranga la subraț, ținând într-o mână lanterna și trăgând cu cealaltă de ușa beciului, cu urechile ciulite, iar pentru că era o liniște deplină, mormântală, întreruptă numai de cântecul greierilor și orăcăitul broaștelor, s-a răzgândit și s-a hotărât să se întoarcă în pat, urmând să revină și să-și încerce norocul noaptea următoare.

Înainte de răsăritul soarelui, Pesah Kedem s-a trezit din nou, s-a ridicat în capul oaselor, însă nu a întins mâinile după lanternă și după rangă, fiindcă pacea în care se cufundase noaptea era cât se poate de profundă. Bătrânul stătea pe pat și asculta cu multă atenție liniștea aceea deplină. Nici măcar greierii nu mai cântau. Numai o boare ușoară înfiora crengile chiparoșilor care împrejmuiau cimitirul, dar adierea aceasta era foarte blândă, imposibil de perceput pentru urechile lui Pesah Kedem; s-a învelit și a adormit.

A doua zi dimineață, înainte să plece la școală, Rahel s-a dus să ia pantalonii bătrânului de pe sfoară. Lângă cușca porumbeilor o aștepta Iadal, cu ochelarii lui de copil, mult prea mici, cu zâmbetul timid, care făcea să-i apară gropițe în obraji, și pălăria de paie pe cap:

— Rahel. Iartă-mă. Doar o secundă.

— Bună dimineața, Iadal. Nu uita astăzi, dacă nu ți-e prea greu, să îndrepti dalele alea care stau câș în capătul potecii. Cineva ar putea să se împiedice de ele.

— Sigur, Rahel. Dar voiam să te întreb ce s-a întâmplat azi-noapte.

— Azi-noapte? Ce s-a întâmplat azi-noapte?

— Credeam că poate tu știi. Vin oameni să lucreze în curtea ta în timpul nopții?

— Să lucreze? Noaptea?

— Nu ai auzit nimic? La două noaptea? Nici un zgomot? Hârșăit de lopeți? Sigur ai dormit profund.

— Ce fel de zgomote?

— Zgomote de dedesubt, Rahel.

— Ai visat, Iadal. Cine să vină să sape sub căsuța ta în toiul nopții?

— Nu știu. Mă gândeam că poate știi tu.

— Ai visat. Nu uita să repari poteca, înainte ca Pesah să se împiedice și să cadă.

— Eu cred că... poate tatăl tău se învârte noaptea pe aici? Nu mai reușește să doarmă? Poate se trezește noaptea, ia o lopată și sapă după ceva?

— Nu vorbi prostii, Iadal. Nu sapă nimeni. Ai visat.

Femeia s-a îndreptat spre casă, ducând cu ea rufele luate de pe sfoară, dar studentul a rămas pe loc încă un minut sau două, privind-o în timp ce se îndepărta. Apoi și-a dat jos ochelarii și le-a șters lentilele cu poalele cămășii. După aceea s-a întors și a pornit-o, încălțat cu pantofii lui mult prea mari, spre chiparoși, dar în drum a întâlnit una dintre pisicile lui Rahel, s-a aplecat deasupra ei și i-a spus cinci sau șase propoziții în arabă, pe un ton sobru, ca și cum pe umerii lor — ai lui și ai pisicii - ar fi atârnat o responsabilitate nouă și cât se poate de serioasă.

Anul școlar se apropia de sfârșit. Venise deja vara. Lumina albăstruie a amiezii se transformase într-o strălucire albă, orbitoare, care se așternea peste acoperișuri, împovărând curțile și învelișul fructelor, containerele încinse de metal și obloanele de lemn. Un vânt cald și uscat bătea dinspre

dealuri. Oamenii stăteau în case cât era ziua de lungă, ieșind numai seara pe terase sau în grădini. Serile erau calde și umede. Rahel și tatăl ei dormeau noaptea cu ferestrele și obloanele deschise. Lătratul îndepărtat al câinilor atrăgea după el, în beznă, tânguierile haitelor de șacali, venind dinspre vale. De pe culmile dealurilor se rostogolea din când în când ecoul câte unei împușcături îndepărtate. Cântecele greierilor și orăcăitul broaștelor dădeau aerului nopții un iz de somnolență și monotonie. Iadal se trezea la miezul nopții și ieșea să închidă aspersoarele din curte. Și, deoarece căldura îi alunga somnul, rămânea pe trepte și fuma în întineric încă două sau trei țigări.

Uneori, pe Rahel o apuca o furie cumplită împotriva tatălui ei, a casei și a curții, a satului ăstuia nenorocit, a vieții ei care trecea și se irosea între câțiva elevi căscați și bătrânul ăsta enervant. Până când va rămâne prizonieră aici? Ar putea să se ridice într-o bună zi și să plece pur și simplu, să-l lase pe bătrân pe mâna unei asistente, iar casa și curtea în grija studentului, și să se întoarcă la universitate, să-și termine, în cele din urmă, cercetarea pe tema momentelor de iluminare și revelație în opera lui Izhar ¹ și Cahana-Carmon ², ar putea să reînnoade legături vechi, să călătorească până la capătul lumii, să meargă la Osnat, în Bruxelles, la Yfat, în America, ar putea s-o ia de la capăt, să-și transforme întreaga viață. Uneori o cuprindea frica, deoarece se trezea visând cu ochii deschiși la un accident domestic, căruia bătrânul i-ar putea cădea victimă: o alunecare. Curent electric. Gaz. Rahel și fostul parlamentar Pesah Kadem își petreceau serile stând pe verandă, unde scosese un ventilator cu picior înalt, alimentat printr-un prelungitor. Rahel stătea aplecată deasupra caietelor elevilor, în timp ce bătrânul răsfoia cine știe ce almanah sau broșură, de la un capăt la altul, bolborosind și scrâșnind și mârâind și înjurând

1 S. Izhar, sau Sameh Izhar, este pseudonimul lui Izhar Smilanski (1916-2006), considerat unul dintre cei mai de seamă scriitori contemporani de limbă ebraică. Membru al Parlamentului izraelian din 1949 până în 1967, cu o scurtă întrerupere de doar câteva luni.

2 Amalia Cahana-Carmon (n. 1926) este o reprezentantă a modernismului în literatura israeliană, distinsă cu numeroase premii literare naționale și doctor honoris causa al Universității din Tel Aviv.

căldura infernală sau vreun prost îngrămădit. Sau, din contră, era scârbit de sine însuși, catalogându-se drept un bărbat crud și tiranic, și hotăra în sinea lui să-și ceară cât de curând iertare în scris de la Miki veterinarul: De ce am greșit față de el? De ce aproape l-am dat afară din casă săptămâna trecută? Măcar își face meseria. De ce n-oi fi putut și eu să mă fac veterinar în loc de politician, să trag și eu niște foloase din asta, să mai alung și eu pe ici, pe colo suferința asta care ne înconjoară?

Uneori, bătrânul moțăia cu gura larg deschisă, scoțând sforăituri asurzitoare, mustața lui albă mișcându-se și tremurând, ca și cum înăuntrul ei ar fi sălășluit o formă de viață ascunsă. În timp ce stătea aplecată deasupra teancului de teme ale elevilor, Rahel mai deschidea caietul

acela de memorii maroni, notând ce îi povestea tatăl ei în detaliu despre tragica sciziune dintre gruparea majoritară și aripa tânără sau descrierea poziției adoptate de el în perioada mării rupturi a partidului, cât de multă dreptate avusese el și cât de mult se înșelaseră profeții mincinoși și cum ar fi putut să se încheie toată povestea altfel dacă, pur și simplu, ambele tabere l-ar fi ascultat pe el.

Despre zgomotele din timpul nopții nu au mai vorbit niciodată. Bătrânul renunțase deja la ideea de a-i mai prinde pe săpători asupra faptului, iar Rahel găsisse o explicație pentru tulburările de somn ale tatălui ei și ale lui Iadai: unul este complet surd, așa că aude zgomote doar în mintea lui, iar celălalt, un tânăr neliniștit, poate și puțin nevrotic, are o imaginație foarte bogată. Probabil, își spunea Rahel, că într-adevăr se aud cine știe ce zgomote venind dinspre curțile îndepărtate ale vecinilor, la primele ore ale dimineții: se mulg vacile, iar sunetele scoase de mulgătorile electrice și scârțâind porții metalice deschise și închise continuu de mișcarea permanentă a animalelor seamănă, în liniștea adâncă a nopții, cu hârșăitul unor lopeți care sapă. Sau poate că amândoi aud, în timp ce dorm, huruitul din conductele sistemului de canalizare care trece pe dedesubtul casei și care este deja destul de vechi.

Într-una dintre diminețile următoare, în timp ce Iadai stătea lângă masa de călcat din dormitorul lui Rahel, călcând cămăși, bătrânul s-a apropiat de el pe neașteptate, cu capul întins înainte, formând un unghi aproape drept, asemenea unei vaci care se pregătește să împungă cu coarnele, și a început să-l ia la întrebări:

— Student, ha? Și ce fel de student ești dumneata?

Iadai i-a răspuns încetitor:

— Student la Litere.

Pesah Kedem a zis:

— Litere. Dar ce fel de Litere? Litere lipsite de sens? Litere malițioase? Litere tămăduitoare? Și dacă într-adevăr ești student la Litere, de ce, fie-mi cu iertare, de ce anume te afli dumneata aici, în loc să fii la universitate?

— Vacanță. Mi-am luat o vacanță de la facultate. Încerc să scriu o carte despre voi.

— Despre noi?

— Despre voi și despre noi. Priviți comparativ.

— Comparativ. Cum anume comparativ? Ce ar fi de comparat? A compara înseamnă să demonstrezi că noi suntem tâlharii, iar voi cei tâlhăriți? Să ne dezvelești mutra hidoasă?

— Nu tocmai hidoasă. Poate mai degrabă, așa, dezolantă.

— Dar mutra voastră cum e? Nu-i dezolantă? O fi frumoasă? Neprihănită? O mutră fără pată?

— Și a noastră e, în egală măsură, dezolantă.

— Prin urmare, nu există nici o diferență între noi și voi? Atunci, de ce mai stai aici să scrii un studiu comparativ?

— Există mici diferențe.

— Ce diferențe?

Iadal a împăturit cu grijă cămașa călcată, a pus-o cu atenție pe pat, a întins o altă cămașă pe masa de călcat și a stropit-o cu puțină apă dintr-o sticlă cu gură ca de stropitoare, înainte de a începe să o netezească:

— Nenorocirea noastră e provocată atât de noi înșine, cât și de voi. Pe când nenorocirea voastră vine din plămâni voștri, din respirația voastră.

— Din respirație?

— Sau din inimile voastre. Greu de spus. De undeva dinăuntru vostru. Din măruntaiele voastre vine nenorocirea. Din adâncurile ființei voastre.

— Ia zi-mi tu mie, te rog, prietene Iadal, de când cântă arabii la muzicuță?

— M-a învățat un prieten. Un rus. Iar o fată mi-a făcut cadou muzicuța.

— Și de ce cântă întotdeauna melodii triste? Ce, te întristează faptul că locuiești la noi?

— Uite cum stau lucrurile: orice melodie cântată la muzicuță sună trist auzită de la depărtare. Până și tu, văzut de la depărtare, pari un om trist.

— Și de aproape?

— De aproape îmi pari mai degrabă un om furios. Iar acum, te rog să mă ierți, dar am terminat de călcat și trebuie să hrănesc porumbii.

— Doamnă Iadal.

— Da.

— Spune-mi, te rog, de ce sapi noaptea în beciul nostru? Tu sapi, nu-i așa? Ce speri să găsești acolo?

— Cum, și dumneata auzi zgomotele acelea noaptea? Cum se face că Rahel nu aude nimic? Nu aude și nu crede. Nici pe dumneata nu te crede?

15

Rahel nu credea nici în închipuirile nocturne ale tatălui ei, nici în visele lui Iadal. Amândoi auzeau, cu siguranță, zgomotele mulgătoarelor montate în cine știe ce staul din vecini sau antrenamentele militare secrete, făcute în timpul nopții pe culmile dealurilor din apropiere, transformând, prin prisma imaginației lor, aceste sunete în hârșăit de lopeți care sapă. Cu toate acestea, s-a hotărât să rămână trează într-o noapte, până foarte târziu, să audă și ea cu urechile ei.

Între timp, se derulau ultimele zile ale anului școlar. Elevii din clasele terminale erau deja cuprinși de febra pregătirilor pentru examene, iar celor din clasele intermediare le scăzuse interesul: copiii veneau cu întârziere la ore, iar o parte dintre ei dispărea pur și simplu, oferind fel de fel de pretexte. Sălile de clasă îi păreau lui Rahel știrbe și fremătătoare, și până și ea își preda ultimele ore toropită de oboseală. Nu o dată a renunțat la ultimul sfert de oră al lecției, lăsându-i pe copii să iasă în curtea școlii înainte de începerea pauzei. O dată sau de două ori a fost de acord să dedice ora unor dezbateri libere între elevi.

Sâmbăta, aleile satului se umpleau de zecile de mașini ale vizitatorilor, parcate pe lângă garduri și blocând intrările în curți. O mulțime venită în căutarea autenticului se aduna la galantarele cu brânzeturi de casă, la tarabele cu mirodenii și la vinăriile micuțe, în curțile ce găzduiau depozite cu obiecte de mobilier indian și decorațiuni aduse din Burma și Bangladesh, în atelierile de covoare și de țesături orientale și în galeriile

de artă, cumpărând tot ceea ce are satul de oferit după dispariția fermelor agricole. Deși în curți erau încă multe grajduri în care pe vremuri creșteau animale sau incubatoare ori sere pentru plante decorative, iar pe pantele dealurilor se întindeau plantații de viță-de-vie și pomi fructiferi.

Când se ducea sau se întorcea de la școală, mergea cu pași grăbiți, hotărâți, iar oamenii o priveau și bârfeau despre viața ei ciudată alături de un parlamentar bătrân și un arab tânăr. Și în alte curți erau muncitori angajați, thailandezi, români, arabi sau chinezi, dar la ferma lui Rahel Franko nu se cultiva nimic și nici nu avea nici un atelier de obiecte decorative. Așa că la ce-i trebuie ei un muncitor? Mai ales unul inteligent? De la universitate? Miki veterinarul, care a jucat cu el câteva partide de dame, se întreabă dacă o fi într-adevăr student, sau doar vreun șoarece de bibliotecă.

Unii spuneau într-un fel, alții, în celălalt. Miki veterinarul susținea că văzuse cu ochii lui cum tânărul ăsta arab îi călca și îi împătorea lui Rahel lenjeria intimă și că nu stă doar în curte, ci se învârtă prin toată casa ca un membru al familiei cu drepturi depline. Bătrânul îi povestește arabului despre marea scindare a Partidului Muncitoresc, iar arabul vorbește cu pisicile, repară acoperișul și le cântă în fiecare seară la muzicuță.

Lumea din sat își amintea numai lucruri bune despre Dani Franko, cel care murise de infarct în ziua în care împlinea cincizeci de ani. Era un bărbat pătrășos, lat în umeri, cu picioare subțirele. Un om bun la suflet, care îi îndrăgea pe cei cu care stătea de vorbă și care nu se rușina niciodată din pricina propriilor emoții. În dimineața zilei în care murise, a plâns puțin din cauză că în grajd avea un vițel muribund. Sau pentru că una dintre pisici născuse doi pui morți. La prânz a fost lovit de infarct și a căzut pe spate lângă magazia de îngrășământ. Acolo l-a găsit Rahel, având pe chip o expresie de ofensă și uimire, ca și cum cineva l-ar fi exmatriculat din senin de la cine știe ce curs organizat în timpul efectuării stagiului militar.

Rahel nu și-a dat seama din prima clipă de ce stătea întins pe spate în toiul zilei, în praful din curte, lângă zidul magaziei, și l-a luat peste picior, Dani, ce te-a apucat, încetează, gata cu copilăriile astea. Abia când l-a luat de mâini pentru a-l ajuta să se ridice, a simțit că avea degetele reci. S-a aplecat deasupra lui și a încercat să-i facă respirație gură la gură, ba chiar i-a palmuit și obraji. După aceea a fugit în casă și a sunat la spitalul din sat, chemând-o de urgență pe dr. Ghili Steiner. Vocea aproape că nu-i tremura, iar ochii îi erau uscați. Regreta cele două palme pe care i le dăduse.

Era o seară umedă și fierbinte, pomii din grădină erau înfășurați într-un fel de abur jilav, iar stelele păreau cufundate în rotocoale de bumbac murdar. Rahel Franko ședea împreună cu bătrânul ei tată pe verandă și citea un roman israelian despre doi colegi de cameră excentrici din Tel Aviv. Bătrânul, cu bereta lui neagră, care-i acoperea jumătate din frunte, cu pantalonii largi și cele două bretele încrucișate peste maiou,

răsfoia întruna paginile unui supliment al ziarului *Haaretz*, în timp ce buzele lui nu se mai opreau din mormăit și borborosit. Sărmanii, spunea, nefericiții, părăsiți de toată lumea, alungați din pântecul matern, nu mai are cine să-i ajute. Nimeni nu mai suportă pe nimeni. Cu toții își sunt străini unul altuia. Așa cum sunt stelele pe cer.

Iadal stătea la treizeci de metri de ei, pe treapta căsuței sale, fumând și reparând în tihnă o pereche de foarfece, ale cărei lame săriseră de la locul lor. Pe balustrada verandei se întinseseră două pisici, leșinate parcă de căldură. Din măruntaiele nopții cețoase se auzea zumzetul aspersoarelor și cântecul neîncetat al greierilor. Din când în când se auzea strigătul scurt și neașteptat al vreunei păsări de noapte. În curți îndepărtate lătrau câini al căror hăulit

se transforma în scâncete sinistre, sfâșietoare, cărora le răspundea la răstimpuri bocetul câte unui șacal singuratic, rătăcit în livezile de pe culmi. Rahel și-a ridicat ochii din carte și a spus, pentru sine, nu pentru tatăl ei: — Sunt momente în care, deodată, nu mai înțeleg ce Dumnezeu fac eu aici.

Bătrânul a zis:

— Desigur. Știu că existența mea îți împovărează viața.

— Nu vorbeam despre asta, Pesah. Vorbim despre viața mea. De ce întotdeauna, imediat reduci totul la persoana ta?

— Nu, te rog, du-te, a zâmbit bătrânul, du-te și găsește-ți un nou rost în viață. Eu și micuțul arab mai rămânem aici o vreme, să avem grijă de curte și de casă. Până se va prăbuși. Hai, în curând se va dărâma peste noi.

— Se va dărâma? Cine se va dărâma?

— Casa. Săpătorii ăia îi scormonesc temelia.

— Nu șapă nimeni. O să-ți cumpăr dopuri pe care să ți le îndesi în urechi, să nu te mai trezești noaptea.

Iadal a pus deoparte foarfecă, a stins țigara, a luat muzicuța din buzunar și a scos câteva sunete ezitante, ca și cum i-ar fi fost greu să se hotărăscă asupra unei melodii. Sau ca și cum ar fi vrut să imite scâncetul disperat al șacalului, venind dinspre livezile cufundate în beznă, într-adevăr, părea că șacalul îi răspunde din măruntaiele întunericului. Un avion a trecut pe cerul de deasupra satului, cu luminile de pe aripi licărind ușor. Întreaga lume era apăsată de un aer sufocant, umed și cald și încremenit, solidificat parcă. Bătrânul a spus:

— Frumos cântec. Îți merge drept la inimă. Ne aduce aminte de vremurile în care, pe ici, pe colo, oamenii mai simțeau, din când în când, puțină afecțiune trecătoare unul față de celălalt. În zilele noastre nu se mai cântă astfel de cântece: azi sunt doar melodii anacronice, fiindcă oamenilor nu le mai pasă. S-a terminat. Astăzi nu mai există afecțiune. Sentimentalismul a murit. Oamenii nu mai acționează dezinteresat, ci se gândesc în primul rând la binele lor. Ce a mai rămas din noi? Poate doar cântecul ăsta melancolic, în amintirea sacrificării emoției.

Rahel a turnat apă cu lămâie din carafă în trei pahare și i-a strigat și lui Iadal să vină pe terasă și să bea împreună cu ei. Bătrânul a cerut Coca-Cola în loc de apă, dar de data aceasta nu a insistat. Iadal a venit, cu ochelarii lui micuți, ca de copil, atârându-i de un șiret în jurul

gâtului, și s-a așezat puțin mai departe, pe balustrada din piatră. Rahel l-a rugat să cânte din muzicuță. Iadai a ezitat puțin, apoi a ales o melodie rusească foarte tristă. Prietenii lui ruși de la Universitatea din Haifa îl învățaseră câteva melodii rusești. Bătrânul se oprise din mormăit, iar gâtul lui de țestoasă era împins înainte, pe diagonală, încercând parcă să-și apropie urechea cu care auzea mai bine de instrumentul dinăuntru cărui venea muzica. Apoi a oftat și a spus:

— Of, la dracu'. Păcat.

După care a tăcut, fără a se sinchisi să explice de ce anume era păcat de data asta.

La unsprezece și zece, Rahel a spus că este obosită și i-a pus lui Iadai nu știu ce întrebare legată de ceva ce urma să facă a doua zi: ceva legat de tăierea crengilor prea bogate sau despre vopsirea băncii. Iadai a asigurat-o pe un ton blând că va face totul și pune două întrebări. Rahel i-a răspuns la ambele. Bătrânul și-a împăturit ziarul: în două, în patru, în opt. Până când capătă forma unui pătrat micuț. Rahel s-a ridicat și a pus pe tavă fructele și prăjiturelele, dar le-a lăsat celor doi paharele și sticla cu apă. Tatălui ei i-a spus să nu stea treaz până târziu, iar lui Iadai - să stingă becul de pe verandă înainte de a pleca. Apoi le-a urat amândurora o noapte liniștită, a făcut un pas mare peste cele două pisici adormite și a intrat în casă. Bătrânul a dat de câteva ori din cap și a bolborosit ceva în urma ei, blestemând aerul, nu pe Iadai:

— Da. Are nevoie de o schimbare. Noi o obosim deja foarte tare.

17

Rahel intră în camera ei. Aprinde lumina lustrei din tavan, după care o înlocuiește cu cea a veiozei de lângă pat. Rămâne câteva clipe în fața ferestrei deschise. Aerul nopții este cald și irespirabil, iar stelele sunt înfășurate în bulgări de abur. Greierii își văd înainte de treabă. La fel și aspersoarele. Ascultă vocile șacalilor venind dinspre dealuri și lătratul câinilor, în replică, dinspre curțile oamenilor. Apoi se întoarce cu spatele la fereastră, fără s-o închidă, și își scoate rochia, se scarpină, după care își scoate lenjeria intimă și îmbracă o cămașă de noapte scurtă, imprimată cu floricele. Își toarnă apă într-un pahar și bea. Merge la toaletă. Când se întoarce, se oprește din nou în fața ferestrei. Pe terasă se aude vocea bătrânului

vorbindu-i lui Iadai și pe acesta din urmă dându-i răspunsuri scurte, pe tonul lui blând. Nu-și poate da seama despre ce discută, dar bănuiește că bătrânul vrea din nou să afle ce anume caută la ei tinerelul ăsta.

Un țânțar îi zumzăie lângă ureche. Iar în jurul veiozei dansează un fluture de noapte amețit, plonjând spre lumină și izbindu-și aripile de sticla becului. Deodată i

se face milă de ea și de zilele astea care trec una după cealaltă, fără nici un scop, fără nici un rost. Anul școlar se încheie, iar după el va veni vacanța de vară, apoi un alt an școlar, exact la fel ca cel dinaintea lui: iar caietele elevilor, iar întâlnirile cu profesorii și Miki veterinarul.

Rahel pornește ventilatorul, se întinde pe pat și se acoperă cu un cearșaf. Dar oboseala i-a trecut ca prin farmec, lăsând locul unei stări de alertă. Își toarnă un pahar cu apă din sticla de lângă pat, bea, se întoarce pe partea cealaltă, își îndeasă o pernă între picioare, apoi își schimbă din nou poziția. Un scârțâit ușor, aproape imperceptibil, o face să se ridice în șezut și să aprindă iar veioza. Acum nu se mai aude nici un sunet, în afară de greieri, broaște, aspersoare și câini în depărtare. Stinge lumina, dă la o parte cearșaful și se întinde culcată pe spate. Iată că din nou începe să hârșâie ceva, ca și cum cineva ar zgâria o țiglă cu unghiile.

Rahel aprinde lumina și se dă jos din pat să verifice oblonul, de unde i se pare că vine sunetul, dar acesta e ridicat și prins bine, fiecare piesă fiind la locul ei. Verifică și draperia, poate ea scoate sunetul acela, apoi și ușa de la toaletă, deși nu bate deloc vântul. Nu se simte nici măcar o adiere. Nici o boare. Rămâne o vreme așa, în cămașa de noapte, așezată pe scaun, deși nu se mai aude nici un sunet. În clipa în care se întoarce în pat, se acoperă cu cearșaful și stinge lumina, revine și zgomotul acela. Oare nu o fi vreun șoarece în cameră? Greu de crezut, cu atâtea pisici prin preajmă. Acum are senzația că cineva zgârie podeaua de sub patul ei cu un obiect ascuțit. Rămâne împietrită, ținându-și respirația, pentru a asculta cu atenție: acum se aud și ciocănituri înfundate și bubuituri printre râcăieli. Aprinde din nou lumina, îngenunchează pe podea și se uită sub pat: absolut nimic, în afară de rotocoale de praf și o bucată de hârtie. Rahel nu se întoarce în pat, ci se ridică în picioare și se îndreaptă spre mijlocul camerei, după ce aprinde și lustra. Acum, acele hârșâituri și scrijelituri se aud și cu lumina aprinsă, iar femeia își spune că cineva, poate Iadalu sau chiar bătrânul ăsta îngrozitor al ei, s-a ascuns sub fereastra ei și zgârie dinadins zidul, ciocănind ușurel. Nici unul din ei doi nu-i chiar în toate mințile. De pe raftul de lângă șifonier ia o lanternă, hotărâtă să verifice dacă e cineva în spatele casei. Sau poate ar fi mai bine să coboare în pivniță?

Înainte de asta, iese pe terasă, pentru a vedea care dintre cei doi nu se mai află acolo, știind în felul acesta cine ar putea fi făptașul. Dar lumina e stinsă, terasa fiind cufundată în beznă, iar la fereastra bătrânului se vede doar întunericul; și căsuța lui Iadalu e învăluită de umbrele nopții. Rahel, în sandale și cămașă de noapte, coboară de pe terasă până la unul dintre colțurile casei, își croiește drum printre stâlpii de susținere și luminează cu lanterna exact locul de sub fereastra camerei ei: pânze de păianjen și o insectă scrâșnind în întuneric, speriată de aprinderea luminii. Se ridică în picioare, noaptea cuprinzând totul în jurul ei într-o beznă adâncă, fără sfârșit. Zidul de chiparoși ce desparte curtea casei ei de aceea a cimitirului pare încremenit. Nici o adiere nu înfioară aerul. Până și câinii și greierii au amuțit. Întunericul și căldura contopesc totul. Rahel Franko stă acolo, în picioare, tremurând în lumina lăptoasă a stelelor.

Abandonați

1

Ieri m-a sunat Batia Rubin, văduva lui Eldad Rubin. Nu a zis prea multe, a întrebat doar dacă la telefon este Iosi Sason, agent imobiliar, iar când eu am spus: întotdeauna la dispoziția dumneavoastră, doamnă, ea a zis: Avem ceva de discutat.

De multă vreme am pus ochii pe casa Rubin de pe Strada Tarpat, în spatele Parcului Pionierilor, cea pe care, între noi, o numim Ruina. E o clădire veche, construită în perioada în care s-au pus bazele acestei așezări, în urmă cu mai bine de o sută de ani. Casele vechi care o străjuiau de-o parte și de alta, casa Vilensky și casa Shmueli, au fost deja dărâmate,

iar în locul lor s-au ridicat vile impunătoare, cu etaj. Acestea sunt înconjurată de grădini îngrijite, iar una dintre ele are chiar și o fântână arteziană cu amorași și pești exotici. Și între vilele astea două stă Ruina, ca un dinte cariat într-un șir de dinți de un alb strălucitor. E o clădire mare, alcătuită din linii curbe și unghiuri complexe, cu tot felul de anexe și aripi, construită din gresie, a cărei tencuială a căzut deja de pe majoritatea zidurilor exterioare, o clădire ridicată la distanță de șosea, întoarsă cu spatele spre lume și înconjurată de o curte neîngrijită, plină de buruieni, prin colțurile căreia se dezintegrează tot soiul de rămășițe ale unor obiecte metalice. Un puț cu apă a fost săpat chiar în mijlocul curții, iar lângă el stă o pompă ruginită. Obloanele sunt în permanență trase, iar prin crăpăturile aleii, pavate cu plăci de piatră instabile, care șerpuiește de la poartă până la intrarea în casă, a crescut iarba. Uneori se mai văd câteva cămăși și lenjerie atârinate la uscat pe o sfoară întinsă lângă casă, singurul semn al vieții solitare duse înăuntru.

Multă vreme, aici, în Tel Ilan, a locuit un scriitor foarte cunoscut, Eldad Rubin, un bărbat imobilizat într-un scaun cu rotile, care scria romane lungi despre Shoah ¹, deși el nu fusese o victimă a Shoahului, ci își petrecuse întreaga viață în Tel Ilan, cu excepția unei perioade de câțiva ani prin '50, când a plecat să studieze și să-și ia diploma la Paris. S-a născut aici, în casa aceasta de pe Strada Tarpat, aici și-a scris cărțile și tot aici și-a găsit sfârșitul, cu zece ani în urmă, la vârsta de cincizeci și nouă de ani. De atunci, de la moartea lui, am sperat continuu să cumpăr casa și să o vând apoi cuiva care va dori să o dărâme și să construiască altceva în locul ei. Adevărul este că am încercat, o dată sau de două ori, să citesc romanele lui Eldad Rubin, dar nu prea erau genul meu: totul la el e apăsător și depresiv, acțiunea se derulează greoi, iar personajele sunt dezolante. Eu citesc în special reviste de economie, jurnale politice și cărți polițiste.

Două femei locuiesc în Ruină, iar până astăzi nu au fost pregătite s-o vândă cu nici un preț. Mama scriitorului, Roza, o femeie în vârstă de nouăzeci și cinci de

1 Termen ebraic ce denumește Holocaustul.

ani, și văduva lui, de șaiszeci de ani. Le-am mai dat din când în când câte un telefon și întotdeauna mi-a răspuns văduva, Batia Rubin. Am deschis fiecare dintre aceste conversații vorbind laudativ despre opera scriitorului plecat dintre noi, a cărei creație reprezintă un motiv de mândrie pentru întreg satul nostru, am continuat pomenind despre starea nu tocmai bună a casei și despre faptul că nu prea are nici un rost să o renoveze, invitând-o într-o manieră politicoasă la o discuție privind viitorul clădirii. Toate aceste convorbiri telefonice se încheiau cu mulțumiri din partea casei Rubin pentru interesul arătat, însă nu reprezenta o chestiune de actualitate, prin urmare, o eventuală întâlnire nu avea nici un sens.

Asta până ieri, când m-a sunat și mi-a spus că avem ceva de discutat. Și am hotărât imediat să nu încep acum să-i aduc cumpărători, ci să cumpăr chiar eu Ruina. Apoi o voi dărâma și voi încasa pe teren mai mult decât voi plăti pe casă. Pe vremea când eram copil, am intrat o

dată în casa aia: mama mea, care era soră medicală cu diplomă, m-a luat cu ea când a fost chemată să-i facă o injecție scriitorului Eldad Rubin. Aveam opt sau nouă ani. Îmi aduc aminte de un salon principal spațios, decorat cu mobilier oriental, din care se deschideau o mulțime de uși spre diverse încăperi, și o scară ce cobora, probabil, la subsol. Mobilierul mi se părea greu și întunecat. Două ziduri erau acoperite cu teacuri de cărți, de la podea, până la tavan, iar un al treilea zid, acoperit de hărți în care erau înfipite ace colorate. Pe masă, într-o vază, se afla un buchet de ciulini. Lângă perete era așezat un ceas cu pendul maroniu, cu ace aurite, al cărui tic-tac ținea ritmul scurgerii timpului.

Scriitorul ședea în scaunul lui cu rotile, cu o pătură pe genunchi și capul acoperit de o coamă de păr alb. Îmi amintesc fața lui mare și roșie, îngropată între umeri, ca și cum n-ar fi avut gât, urechile lui mari și sprâncenele dese și zburlete, care începuseră și ele să încărunțească. Și din urechi, și din nări îi ieșeau fire albe. Avea ceva care îmi aducea aminte de un urs polar bătrân și răsfățat, intrat în hibernare. Mama mea și mama lui l-au tras din scaunul cu rotile pe canapea, iar el nu le-a ușurat deloc misiunea, ba din contră, a scrâșnit și a mârâit și a încercat să scape din strânsoarea lor, însă mușchii lui erau slabi, iar ele l-au strunit. Mama lui, Roza, i-a dat jos pantalonii, descoperindu-i fundul umflat, iar mama s-a aplecat și i-a făcut o injecție în coapsa albă ca laptele. După injecție, scriitorul a glumit cu ea. Nu-mi mai aduc aminte ce a spus, dar îmi amintesc că gluma nu a fost prea amuzantă. Apoi a intrat în cameră și Batia, soția scriitorului, o femeie slabă și țeapănă, cu părul strâns într-un coc micuț

la ceafa, și a servit-o pe mama cu o cană de ceai, iar pe mine cu suc acidulat de zmeură, într-un pahar care mi se părea crăpat. Probabil că am petrecut în jur de un sfert de oră, eu și mama, în camera de oaspeți a casei pe care, încă de pe atunci, oamenii din sat o numeau Ruina. Îmi aduc aminte și că avea ceva care îmi înfierbânta imaginația. Poate faptul că din camera de oaspeți, plasată în centrul casei, se deschideau cinci sau șase uși, spre camerele care o înconjurau. În satul nostru, casele nu se construiau în felul acesta. Numai în satele arabe am mai văzut astfel de construcții. Romancierul, despre care știam că scrie în special cărți a căror temă centrală era legată de Shoah, nu mi se părea o figură sumbră, îndoliată, ci mai degrabă împrăștiată peste tot în jurul lui o bucurie copilărească, debordantă. Făcea mari eforturi să ne amuze în felul acela sforăitor al lui, ne spunea anecdote, făcea jocuri de cuvinte, însă eu mi-1 amintesc, din acea unică vizită, nu ca pe un om drăguț, ci ca pe un om care încearcă din răspuț să demonstreze că lucrurile se desfășoară în cel mai plăcut mod cu putință.

La ora șase seara, m-am ridicat de la masa de scris și am ieșit la o plimbare pe străzile satului. Eram obosit și mă dureau ochii din cauză că lucrasem prea mult, făcând calcule nesfârșite pentru a încheia bilanțul

bianual. Îmi pusesem în gând să mă plimb o jumătate de oră sau o oră, să mănânc ceva ușor la bufetul lui Haimovici și să mă întorc la treabă, pentru că trebuia să termin în noaptea aceea. Din pricina oboselii, aveam impresia că lumina serii nu era translucidă, ci puțin murdară, prăfuită parcă. Vara călduroasă și umedă cucerise satul Tel Ilan. În capătul Străzii Fântânii era un zid de chiparoși, iar dincolo de el, se întindea o livadă de peri. În spatele chiparoșilor, soarele începuse să coboare dincolo de linia orizontului. Un soare tulbure, de zi fierbinte și uscată de iunie, ce părea că interpune o mantie cenușie între el și noi. Mergeam cu pași măsurați, nici prea repede, nici prea încet. Când și când, privirea îmi era atrasă către vreo curte și urmăream preț de câteva clipe ce se petrecea înăuntru. Pe străzi nu se vedeau decât câțiva oameni, grăbindu-se spre casele lor. De obicei, la orele serii, sătenii stau în case sau ies pe terasele orientate către grădini, în maiouri și pantaloni scurți, beau limonada cu gheață și răsfoiesc edițiile de seară ale ziarelor.

Când și când mai trecea câte un om pe lângă mine. Avraham Levin m-a salutat dând din cap, iar unul sau doi s-au oprit să schimbăm câteva cuvinte. Aici, în sat, ne cunoaștem aproape toți. Unii îmi poartă pică pentru faptul că vând casele sătenilor unor străini care le folosesc pe post de case de vacanță sau reședințe de vară. Nu peste multă vreme, satul acesta nu va mai fi sat, ci se va transforma într-o stațiune estivală. Vechii locuitori ai așezării nu își doresc această schimbare, deși noii locuitori au îmbogățit satul și l-au transformat, cel puțin în zilele de sâmbătă, într-un loc fremătând de viață. În fiecare sâmbătă, în mijlocul satului opresc adevărate convoaie de mașini, ale căror pasageri iau cu asalt micuțele vinării, galeriile, depozitele de mobilier în stil oriental și tarabele încărcate cu brânzeturi, miere și măslina.

Exact când soarele se topea în linia orizontului, aruncând în urmă un val de căldură uscată, am ajuns în piațeta din fața casei de cultură, aflată pe Strada întemeietorilor, iar picioarele m-au condus către partea din spate a clădirii, un teren viran lăsat în paragină, pe care se afla un fel de parc micuț și neîngrijit, un părculeț complet nefolositor, având în vedere faptul că aproape nimeni nu trecea pe acolo vreodată. Am rămas pe loc, în picioare, preț de câteva secunde, așteptând, fără a avea nici cea mai vagă idee pe cine și de ce aștept. În mijlocul parcului se ridica o statuie micuță și prăfuită, înconjurată de iarbă ofilită, și un rond de trandafiri însetați, ridicată în memoria celor cinci întemeietori ai satului, care fuseseră

uciși cu peste o sută de ani în urmă, în timpul revoltelor. Lângă intrarea din spate a casei de cultură era un avizier, iar pe el, o invitație la o seară de neuitat alături de trei artiști care vor veni în satul nostru la sfârșitul săptămânii viitoare. Sub panoul acesta mai era unul, pe care oamenii lipeau de obicei diverse lucruri, exprimând diverse opinii, și pe care stătea scris, cu litere negre și groase, că lumea aceasta nu-i decât un coridor amar, unde avem posibilitatea să ne pregătim pentru intrarea în templu. Am stat o oră în fața aceluia panou, spunându-mi că nu știu o iotă despre templu, iar pe coridorul ăsta mă simt cât se poate de bine.

M-am mai holbat o vreme la avizier, și iată că lângă statuie apăruse o femeie care nu fusese acolo mai devreme. În lumina serii părea străină,

chiar ieșită din comun. Oare ieșise pe ușa din spate a casei de cultură? Sau se ivise de pe culoarul îngust dintre clădirile din apropiere? Mi se părea foarte ciudat faptul că în urmă cu numai o clipă fusesem complet singur, pentru ca acum să apară, ca din senin, o femeie străină. Nu de pe meleagurile astea. Era foarte slabă și dreaptă, cu nasul acvilin, cu gâtul scurt și gros, cu capul acoperit de o pălărie ciudată, galbenă și plină de broșe și funde. Era îmbrăcată în haine de excursionist, cu un rucsac roșu pe umăr, cu sticla de apă agățată de curea, cu o pereche de încălțări ce păreau grele; într-o mână ținea un baston, iar pe celălalt braț îi atârna o haină de ploaie, care, fără îndoială, ar fi fost potrivită pentru alt anotimp, nu pentru luna iunie. Femeia era parcă decupată dintr-un afiș străin, care face reclamă la excursii în sânul naturii. Dar nu o excursie în sânul naturii noastre, ci într-o țară friguroasă. Nu-mi puteam lua ochii de la ea.

Străina mi-a aruncat o privire tăioasă și pătrunzătoare, aproape ostilă. Stătea cu spatele foarte drept, într-o atitudine arogantă, ca și cum m-ar fi disprețuit din adâncul inimii sau ca și cum mi-ar fi cerut să mărturisesc că nu am nici un fel de repere morale, și știm asta foarte bine amândoi. Atât de sfredelitoare îi era privirea, încât am fost silit să întorc capul și să mă îndepărtez de locul acela, pornind-o spre Strada Întemeietorilor, spre latura frontală a casei de cultură. După vreo zece pași, nu m-am putut abține și am privit înapoi. Străina nu se mai afla deja acolo. Ca și cum ar fi înghițit-o pământul. Dar nu mă puteam liniști. Am lăsat în urmă casa de cultură și mi-am continuat drumul în susul Străzii Întemeietorilor, în vreme ce o senzație acută îmi înfigea ghearele în carnea mea, senzația că ceva nu e bine, senzația că ceva mi se întâmplă, ceva serios și chiar grav, că trebuie neapărat să fac un lucru, de care însă încerc să fug.

Mi-am târât picioarele obosite până la Ruină, să discut încă o dată, în seara aceasta, cu văduva Batia Rubin, poate chiar și cu Roza Rubin, mama cea bătrână. Doar ele sunaseră la biroul meu, în cele din urmă, pentru a mă informa că avem ceva de discutat.

Pe drum, mă gândeam că ar fi păcat să dărâm Ruina, era una dintre ultimele case ridicate de mâinile fondatorilor, la întemeierea satului, în urmă cu mai mult de o sută de ani. Bunicul scriitorului Eldad Rubin a fost un fermier bogat, pe nume Gedalia Rubin, care s-a numărat printre primii oameni sosiți în Tel Ilan și care și-a construit cu mâinile lui o casă, a luat în stăpânire o bucată de teren și a pus pe picioare o livadă și o plantație prosperă de viță-de-vie. Avea renumele unui bogătaș zgârcit și arțagos, în vreme ce soției lui i se dusesse vestea că ar fi fost cea mai frumoasă femeie din districtul Manase. Dar Ruina era deja dărăpănată și nu mai avea nici un sens acum să se investească în restaurarea și recondiționarea ei. Din câte îmi dădeam eu seama, casa trebuia cumpărată de la mamă și de la văduvă, iar apoi revândut

terenul cuiva care dorea să-și construiască pe el o vilă nouă. Poate va fi posibil să pună pe latura frontală a casei celei noi o tăbliță comemorativă pe care să scrie că aici a fost pe vremuri casa scriitorului Eldad Rubin, iar dedesubt, să enumere toate titlurile cărților scrise aici, care descriu atrocitățile Shoahului. Când eram foarte mic aveam credința că toate acele orori încă se petrec în casa scriitorului, în beci sau într-una dintre încăperile ferite de ochii oamenilor.

În piața micuță de lângă stația de autobuz, m-am întâlnit cu Beni Avni, președintele consiliului local din Tel Han, care stătea împreună cu inginerii din cadrul consiliului și reprezentanții unei companii de asfaltatori din Netania, discutând despre înlocuirea vechilor trotuare. Am fost surprins să-i văd stând acolo și vorbind în taină la ora aceea târzie din seară. Beni Avni m-a bătut pe umăr și m-a întrebat, ce mai faci, domnule antreprenor? După aceea a spus, pari puțin îngrijorat, Iosi. Și a adăugat: treci pe la biroul meu când ai timp, poate vineri după-amiază, avem câte ceva de vorbit. Dar când am încercat să-l descos în legătură cu subiectul pe care-l aveam de discutat, nu am reușit să scot de la el nici măcar un indiciu. Vino, mi-a zis, vom povesti atunci, dau eu cafeaua.

Cuvintele lui au accentuat și mai mult senzația aceea care nu-mi mai dădea pace: trebuia să fac ceva, sau să mă abțin de la a face ceva, mă simțeam împovărat și gândurile îmi erau întunecate, dar nu reușeam să-mi dau seama ce aveam de făcut. M-am întors și am pornit-o spre Ruină. Însă nu de-a dreptul, ci făcând un mic ocol pe Strada Școlii și pe aleea străjuită de pini din apropierea ei. Deodată am avut senzația că femeia aceea care apăruse pe neașteptate în parcul neîngrijit din spatele casei de cultură dorise să-mi transmită ceva, poate un lucru de maximă importanță, iar eu refuzasem să o ascult. Oare ce mă speriasse? De ce fugisem din calea ei? Dar nu fugisem. Când am privit în urmă, deja nu se mai afla acolo. Ca și cum s-ar fi risipit odată cu lumina asfințitului. O siluetă slabă, cu spatele foarte drept, îmbrăcată în haine ciudate, de excursionist, cu un baston într-o mână și cu o haină de ploaie atârându-i pe celălalt braț. De parcă nu am fi la jumătatea lui iunie. Aducea cu turistele acelea cărora le place să facă plimbări pe cărările din Alpi, poate vreo austriacă? Sau elvețiancă? Oare ce-i stătea pe limbă să-mi spună, înainte să fug de ea? Nu găseam nici un răspuns și nici nu reușeam să-mi imaginez cam care era subiectul despre care voia Beni Avni să-mi vorbească și de ce nu putuse să-mi zică nimic atunci când ne-am întâlnit în piațeta de lângă stația de autobuz, în loc să mă invite în mare secret la el la birou, la o oră nepotrivită, vineri după-amiaza.

Pe banca umbrită din capătul Străzii Tarpat era așezat un pachet nu prea mare, învelit în hârtie maro și legat cu șnururi negre. M-am apropiat de bancă și m-am aplecat, să văd ce scria pe el. Nu scria absolut nimic, așa că l-am întors cu grijă și l-am răsucit pe toate părțile, dar era complet acoperit cu hârtie maro. După un scurt moment de ezitare, m-am hotărât să nu-l deschid, știind că era de datoria mea să anunț că găsisem un pachet. Dar nu știam pe cine. Am ridicat coletul cu amândouă mâinile. Mi se părea destul de greu pentru mărimea lui, mai

greu decât un pachet de cărți, ca și cum înăuntru ar fi fost pietre sau un obiect din metal. Deodată am devenit suspicios, așa că am așezat cutia, cu precauție, înapoi pe bancă. Ar fi trebuit să anunț poliția că găsisem un colet suspect, dar telefonul mobil îmi rămăsese pe masa din birou, pentru că inițial avusesem de gând să fac doar o plimbare scurtă, nedorind să-mi neglijez îndatoririle profesionale.

Între timp, chiar și ultima rază de lumină se spulberase, risipindu-se încet, numai scânteierile apusului mai clipeau în josul străzii, ca și cum mi-ar fi făcut un semn, chemându-mă spre ele, sau poate, din contră, atenționându-mă să păstrez distanța. Umbre adânci acopereau strada, umbrele chiparoșilor înalți, umbrele gardurilor care împrejmuiau casele. Dar nu stăteau nemișcate, la locurile lor, ci se plimbau dintr-o parte în alta, căutând parcă ceva ce pierduseră. Nu peste mult timp s-au aprins luminile felinarelor de stradă, însă umbrele nu s-au retras, ci au luat altă formă, contopindu-se cu vântul care adia ușor, făcând coroanele copacilor să tremure, de parcă o mână nevăzută le-ar fi smotocit, încâlcindu-le.

M-am oprit în fața porții de fier stricate prin care se intra în curtea Ruinei și am rămas așa, în picioare, preț de câteva minute, inspirând adânc parfumul de leandru și aroma amăruie a mușcatelor. Nu părea să fie nimeni în casă, de vreme ce nici o lumină nu se vedea aprinsă la nici una dintre ferestre, nici măcar în curte, și din măcăciuni se auzea numai cântecul greierilor, din curtea vecină, orăcăitul broaștelor, și lătratul amenințător al câinilor, de undeva din josul străzii. De ce oi fi venit aici fără să dau un telefon înainte sau fără să fi stabilit, în prealabil, o întâlnire? Dacă voi ciocăni la ușă acum, când deja s-a întunecat afară, cu siguranță, cele două femei se vor speria. Poate că nici măcar nu-mi vor deschide ușa. Poate că nici măcar nu sunt acasă, doar nu e nici o lumină aprinsă, la nici una dintre ferestrele casei. Am hotărât să plec de acolo și să mă întorc într-o altă zi. Însă în clipa în care am luat această decizie, am deschis poarta, care a scos un scârțâit îngrozitor, am străbătut curtea și am bătut la ușă.

4

Ușa mi-a fost deschisă de o tânără de vreo douăzeci și cinci de ani, Iardena, fiica defunctului scriitor, Eldad Rubin. Mama și bunica ei plecaseră la Ierusalim, iar ea venise de la Haifa pentru a se izola aici timp de câteva zile și pentru a lucra la teza ei despre întemeietorii satului Tel Ilan. Mi-o aminteam pe Iardena în copilărie, fiindcă odată, când avea vreo doisprezece ani, a venit la biroul meu, trimisă de tatăl ei, pentru a-mi cere planurile sau harta satului. Era o fată slăbuță și timidă, o prezență luminoasă, cu un trup zvelt și gâtul lung și subțire, cu o față blândă, a cărei expresie părea mereu mirată, ca și cum tot ceea ce se întâmpla în lume o lua prin surprindere, stârnind înăuntru ei o uimire rușinată. Am încercat atunci să încheg cu ea o conversație despre tatăl ei, despre cărțile acestuia, despre oaspeții care soseau în casa lor din toate colțurile țării,

Însă Iardena nu-mi răspundea decât da sau nu, și o singură dată a zis, de unde să știu eu? În felul acesta, discuția noastră s-a încheiat chiar înainte de a începe. I-am dat dosarul cu harta satului, pe care tatăl ei ceruse s-o primească de la mine, iar ea mi-a mulțumit și a ieșit, lăsând în urmă un iz de timiditate și uimire. Ca și cum eu sau biroul meu am fi surprins-o foarte, foarte tare. De atunci s-a întâmplat s-o mai întâlnesc de câteva ori la băcănia lui Victor Ezra, în birourile consiliului local sau la policlinică, și mereu îmi zâmbea ca și cum am fi fost apropiați, însă nu-mi vorbea mai deloc. Întotdeauna îmi stârnea o senzație de vid, ca și cum între noi ar fi stat o conversație ce nu avusese încă loc. În urmă cu șase sau șapte ani se înrolase în armată, iar apoi, umbla vorba în sat, se dusesse să învețe la Haifa.

Acum stătea în fața mea, în cadrul ușii deschise, în casa ale cărei obloane erau toate trase. Era o tânără fragilă, grațioasă, îmbrăcată într-o rochie de bumbac simplă și fină, părul îi era despletit, ajungându-i până la umeri, iar în picioare purta sandale și o pereche de șosete albe, ca și cum ar fi fost încă școlăriță. Am plecat capul, holbându-mă la sandalele ei. Mama ta, am zis, mi-a telefonat și mi-a spus să vin să discutăm despre casă.

Iardena a zis că mama și bunica ei au plecat pentru câteva zile la Ierusalim și că ea este singură acasă, dar că mă pofteste să intru, în ciuda faptului că nu putea să discute despre ceea ce se va întâmpla cu casa. Am hotărât să-i mulțumesc și să-mi iau la revedere, urmând să revin altă dată, însă picioarele mele, ca și cum ar fi fost de capul lor, au pășit în spatele ei, urmând-o înapoi. Au intrat în camera aceea mare, pe care mi-o aminteam din copilărie, încăperea aceea înaltă, din care se deschideau o mulțime de uși ce duceau spre alte camere și treptele care coborau spre pivniță. În încăpere era o lumină gălbuie, murdară, ce provenea de la câteva lustre puse foarte aproape de tavan. De-a lungul a doi pereți erau fixate rafturi pline de cărți, iar pe peretele estic încă stătea, frumos întinsă, o hartă mare a țărilor mediteraneene. Hârtia se îngălbenise puțin, iar marginile i se tociseră. În cameră plutea un aer greu, de lucruri vechi. Mirosul unui loc neaerisit, sau poate că nu era nici un miros, doar lumina aceea aurie și palidă, ale cărei reflexii capturaseră particule minuscule de praf și care cădeau în diagonală pe masa aceea neagră, înconjurată de opt scaune cu spătar înalt.

Iardena m-a invitat să iau loc pe un fotoliu vechi, violet, și m-a întrebat ce aș vrea să beau. Nu te obosești, i-am zis, nu vreau să te deranjez, stau doar două clipe, să mă odihnesc, apoi plec și mă întorc altă dată, când mama și bunica ta vor fi acasă. Dar Iardenei îi intrase în cap că trebuie să beau ceva, este atât de cald astăzi și ai venit pe jos, a zis, apoi a ieșit din cameră, iar eu m-am uitat la picioarele ei lungi, încălțate în sandale de copii și șosete albe. Rochia albastră i se mula pe șolduri. Întreaga casă era cufundată într-o liniște adâncă. Ca și cum ar fi fost deja vândută și golită o dată pentru totdeauna. Un ceas de perete vechi ticăia deasupra canapelei, iar afară, undeva departe, lătra un câine, însă nici o pală de vânt nu înfiora coamele chiparoșilor întunecați ce înconjurau curtea de jur împrejur. Prin fereastra orientată spre răsărit se

vedea luna plină. Petele întunecate de pe chipul ei păreau mai mohorâte ca oricând.

Iardena s-a întors, iar eu am observat că își dăduse jos sandalele și șosetele, pășind acum desculță. Ducea o tavă de sticlă închisă la culoare, pe care se aflau un pahar, o sticlă cu apă rece și o farfurie plină de curmale, prune și cireșe. Sticla era acoperită de brobonele de apă, iar paharul, foarte înalt, era decorat, de jur împrejur, cu o linie fină, albastră. A așezat tava în fața mea, pe masă, s-a aplecat și a turnat apă în pahar, până sus, la linia albastră. Când s-a aplecat, i-am zărit pentru o clipă rotunjimile sânilor și adâncitura dintre ei. Avea sâni mici și tari, asemenea fructelor pe care mi le adusese. Am sorbit cinci sau șase guri de apă și am atins fructele cu degetele, însă nu am luat nici una, în ciuda faptului că și prunele păreau reci, acoperite de broboane de apă, gustoase și îmbietoare. I-am spus Iardenei că îmi amintesc de tatăl ei și de camera aceasta de pe vremea când eram copil și că aproape nimic nu se schimbase acolo de atunci. Mi-a zis că tatăl ei iubea casa aceasta, că în ea se născuse, în

ea crescuse și își scrisese cărțile, dar că mama ei dorește să se mute la oraș. Liniștea o apasă. Pe bunica o vor duce la un azil bun, iar casa o vor vinde. Ea nu este nici pentru, nici împotriva vinderii casei. E o chestiune care o privește pe mama. Dacă ar fi întrebat-o și pe ea, ar fi spus să amâne vânzarea atâta timp cât trăiește bunica. Pe de altă parte, poate înțelege și ce e în sufletul mamei, ce să mai facă ea aici acum, când în sfârșit a ieșit la pensie și nu mai predă biologia la liceu? Este tot timpul singură cu bunica, care deja nu prea mai aude.

— Vrei să vezi casa? Să dăm o raită prin camere? Nu sunt tocmai puține la număr, ba chiar și camere în camere. Clădirea asta a fost construită fără nici o logică, a zis Iardena. Ca și cum arhitectul ar fi fost cuprins de nebunie și ar fi turnat clăie peste grămadă coridoare și alcovuri, complet anapoda. De fapt, nici nu a existat un arhitect: tatăl bunicului ei clădise partea centrală a casei, și abia după câțiva ani a fost lărgită construcția, adăugându-i-se o aripă nouă sau o extensie, pentru ca, după aceea, să vină bunicul ei și să ridice alte și alte încăperi.

M-am ridicat și am urmat-o afară din camera aceea mare, ieșind pe una dintre uși, către un spațiu întunecos, și m-am trezit într-un coridor pavat cu dale de piatră, pe pereții cărui atârnavă fotografiile vechi și decolorate ale unor munți și râuri. Ochii mei erau ațintiți asupra picioarelor desculte, care pășeau repede și ușor pe podeaua de piatră, ca și cum ar fi dansat pentru mine. Din coridorul acesta se deschideau câteva uși, și Iardena mi-a spus că, deși crescuse în casa aceasta, încă avea sentimentul că se află în mijlocul unui labirint și că există locuri în care nu a mai călcat din copilărie. A deschis una dintre uși și ne-a condus printr-un pasaj sinuos, la care se ajungea coborând cinci trepte înguste, cufundat într-un întuneric

spart numai de lumina unei plafoniere gălbui și zgârcite, singura care se interpunea între coridor și bezna totală. Și aici, în pasaj, se aflau dulapuri pline de cărți vechi, așezate în spatele unor vitrine din sticlă. Printre cărți se găsea o colecție ciudată de fosile și cochilii. Iardena a zis: Aici îi plăcea tatălui meu să stea pe înserat. Avea o slăbiciune pentru locurile închise, în care nu existau ferestre. I-am spus că și eu mă simt atras de locurile

închise, de locurile care păstrează, până și în mijlocul verii, o urmă hibernală. Iardena a zis: înseamnă că te-am adus în locul potrivit.

5

Din pasajul întunecat am trecut, printr-o ușă care scârțâia foarte tare, într-o cameră micuță, mobilată minimalist, cu o singură canapea veche și decolorată, un fotoliu maro și o măsuță rotundă, tot maro, cu picioare curbate. Pe un perete atârna o fotografie mare, alb-negru, a satului Tel Han, făcută, din câte se părea, cu mulți ani în urmă, din vârful turnului de apă, aflat în mijlocul așezării. Lângă fotografia aceasta am văzut o diplomă de merit, însă lumina era atât de slabă, încât nu-mi permitea să descifrez ce era scris pe ea. Iardena mi-a propus să stăm puțin în locul acesta, iar eu nu m-am împotrivit. M-am așezat pe canapeaua roasă, în timp ce Iardena s-a așezat pe fotoliul din fața mea, și-a pus unul din picioarele goale peste celălalt și a încercat să-și tragă rochia peste genunchi, însă era prea scurtă. Mi-a spus că nu văzuserăm nici măcar o mică parte din casă. Mi-a mai spus că, din încăperea aceasta, se poate ajunge, pe ușa din stânga, în camera de oaspeți, aflată la intrarea în casă, adică cea din care ne începuserăm plimbarea, în timp ce ușa din partea dreaptă se deschide spre bucătărie, care mai apoi dă în cămară sau în hol, de unde se poate ajunge în câteva dormitoare. Mai sunt și alte dormitoare, în altă aripă a clădirii. Sunt câteva dormitoare aici în care nu a mai înnoptat nimeni de cel puțin cincizeci de ani. La început, tatăl bunicului meu invita adesea oaspeți de departe, care veneau să vadă livezile și plantațiile lui. Bunicul invita aici conferențiarilor și actorii care veneau în sat. Eu priveam genunchii rotunzi și fini ai Iardenei, care se ițeau de sub rochie. Și Iardena își privea genunchii. Mi-am ridicat grăbit privirea spre chipul ei, pe ale cărui buze atârna un zâmbet abia schițat, stârnit, poate, de cine știe ce amintire plăcută, dar obscură.

Am întrebat-o de ce a hotărât să-mi facă un tur al casei. Iardena mi-a răspuns uimită, doar vrei să o cumperi, nu? Aproape i-am zis că aveam de gând s-o cumpăr pentru a o demola, iar pentru asta nu-și are rostul o prezentare a casei, însă, după ce m-am mai gândit puțin, am decis că ar fi mai bine să nu pomenesc despre asta. Am spus: Este o casă atât de mare, iar acum nu mai locuiesc decât două femei în ea. Iardena mi-a zis că mama și bunica locuiesc în aripa orientată spre curtea din spate și că și ea, atunci când vine acasă, are pregătită o cameră micuță, aflată în aceeași aripă. Acum vrei să continuăm? Sau ai obosit? Mai sunt multe alte camere închise, iar acum, dacă tot am venit, vrea să profite de ocazie și să arunce o privire prin ele. Singură i-ar fi fost frică, dar dacă suntem împreună, nu avem de ce ne teme, nu-i așa? Vocea ei a avut un ton ușor enervat, aproape sarcastic, în clipa în care m-a întrebat dacă nu am obosit și dacă nu-i adevărat că împreună nu avem de ce ne teme. Ne-am continuat drumul trecând prin ușa din dreapta, care dădea spre o bucătărie mare și veche, în care erau atârinate

tigăi mari, de forme diferite, iar un cuptor foarte vechi, cu horn, făcut din cărămidă roșie, umplea un colț întreg. Din tavan atârnavă funii de usturoi și de fructe uscate. Pe masa închisă la culoare, făcută din scânduri groase, erau împrăștiate diferite tacâmuri, carnete, borcane ce conțineau tot felul de prafuri, o cutie de sardine, o sticlă de ulei prăfuită, un cuțit mare, alune vechi, paste și condimente. Pe perete era agățat un calendar ilustrat, care, am observat eu, era de acum câțiva ani buni.

— Aici, a zis Iardena, îi plăcea tatălui meu să stea și să scrie în caietele lui, în zilele de iarnă, lângă soba încinsă. Acum, mama și bunica folosesc bucătăria modestă din aripa cealaltă. Bucătăria asta a fost abandonată complet. M-a întrebat dacă îmi este foame, oferindu-se să-mi pregătească o masă frugală în câteva clipe. Chiar îmi era puțin foame, nu aveam nimic împotriva unei felii de pâine cu avocado, spre exemplu, sau unui avocado cu ceapă și sare. Dar bucătăria îmi părea un loc neinteresant, și curiozitatea mă împingea spre inima casei, spre mijlocul labirintului. Am spus: Mulțumesc, poate cu altă ocazie, poate că ar fi mai bine să ne continuăm drumul acum, să vedem ce mai e pe aici.

În ochii ei s-a aprins din nou o scânteiere provocatoare, ușor zeflemitoare, ca și cum ar fi coborât în adâncurile minții mele, iar ceea ce ar fi văzut acolo nu-mi făcea cinste, apoi a zis, hai, pe aici. Din bucătărie am ieșit direct într-un coridor îngust, iar din el am cotit stânga, trecând prin alt coridor încălzit, unde Iardena a aprins o lumină gălbuie, chioară. Ceva ca o ceață îmi întunecase mintea și din nou nu mai eram sigur dacă îmi stătea în putere să găsesc drumul de întoarcere. Iardena părea hotărâtă să mă atragă spre adâncurile Ruinei. Picioarele ei desculțe se mișcau sprintene pe podelele reci, de piatră, trupul ei zvelt accepta totul cu un tremur ușor, lăsând impresia cuiva care merge în vârful degetelor. Pe culoarul acesta erau depozitate diverse accesorii greoaie de camping, un cort strâns, bețe, saltele gonflabile, funii și două lămpi înnegrite de funingine. Ca și cum cineva s-ar fi pregătit să plece pentru câteva zile pe munte. Un miros de igrasie și praf învăluia totul. Când aveam vreo opt sau nouă ani, tata m-a închis timp de o oră sau două în magazia de unelte din curte, fiindcă spărsesem un termometru, îmi aduc aminte frigul mușcător și întunericul de acolo, care mă făcuseră să mă ghemuiesc precum un arici într-un ungher.

Pe holul acesta întortocheat mai erau trei uși închise, în afara celei pe care tocmai intraserăm, iar Iardena a făcut semn către una dintre ele și a spus că pe acolo se coboară în pivniță, întrebându-mă dacă nu vreau să vedem ce e și pe acolo. Nu ți-e frică de beciuri, nu? Nu mi-e frică, am zis, dar poate că ar fi mai bine să renunțăm la pivniță pentru moment, mulțumesc frumos, după care m-am răzgândit imediat și am spus ba da, de ce nu? Merită să aruncăm o privire și în beci. Iardena a scos o lanternă dintr-un rucsac atârnat pe pereții coridorului și a împins ușa cu talpa. Am coborât în urma ei, în întuneric, printre umbre întoarse cu susul în jos, numărând paisprezece trepte. O umezeală rece umplea întreg spațiul pivniței, iar lanterna din mâinile Iardenei rostogolea umbre mari pe obraji pereților mohorâți. Ea a zis: Asta-i pivnița noastră. Aici depozităm tot ceea ce nu-și mai găsește loc în casă și tot aici cobora tatăl meu pentru a se răcori în zilele toride precum aceasta. Bunicul cobora aici să doarmă,

printre butoaie și cufere, în nopțile caniculare și uscate. Dar ție? Ți este frică de locurile închise? Sau întunecoase? Pentru că mie nu-mi e. Din contră. Încă de când eram mică și mă jucam de-a v-ați ascunselea, mă strecuram în spații închise și întunecoase. Dacă vei cumpăra casa, poate îi convingi pe locatari să nu schimbe nimic. Cel puțin atâta vreme cât bunica e încă în viață.

Să schimbe?! mi-am spus uimit, cel mai probabil, noii locatari nu vor dori să schimbe nimic, ci vor vrea s-o demoleze și să construiască în locul ei o vilă modernă (ceva m-a împiedicat să-i spun că eu însumi voi dărâma casa cât de curând).

— Dacă aș fi avut suficienți bani, a spus Iardena, aș fi cumpărat-o de la mama și de la bunica. Aș fi cumpărat-o și aș fi închis-o. Sub nici o formă nu aș fi venit să locuiesc în ea. Aș fi cumpărat-o și aș fi închis-o, să rămână pentru totdeauna încuiată și abandonată. Asta aș fi făcut.

Ochii mei, care începuseră să se obișnuiască cu întunericul, descopereau șiruri, șiruri de rafturi prinse în pereții pivniței, iar pe ele, cutii și borcane de castraveți murați, măslina, dulceturi, tot felul de conserve și mâncăruri pe care nu le-am putut identifica. Ca și cum casa aceasta ar fi fost pregătită să reziste unui asediu prelungit. Mormane de saci și cutii și lăzi umpleau întreg spațiul pivniței. În dreapta mea erau trei sau patru lăzi închise, în care probabil că se aflau sticle de vin, dar nu am de unde să știu sigur. Într-un colț erau teancuri mari de cărți așezate una peste cealaltă, înălțându-se de la podea până aproape de tavan. Iardena a spus că pivnița aceasta a fost săpată și construită de tatăl bunicului ei, Gedalia Rubin, chiar înainte de a clădi casa. Pivnița era parte din fundație, iar în anii de început familia locuise chiar aici, înainte ca locuința propriu-zisă să fie ridicată deasupra ei. Și nici aceasta din urmă n-a fost construită dintr-odată, ci de-a lungul multor ani, fiecare generație i-a mai adăugat câte o extensie ori câte o aripă, și poate că din cauza aceasta pare a nu avea nici un plan. După părerea mea, a spus Iardena, amestecul acesta lipsit de sens reprezintă unul dintre secretele farmecului acestei case: poți să te pierzi în ea, poți să te ascunzi și poți, de asemenea, în momente de silă, să găsești un colț liniștit în care să te retragi. Ție ți place să stai singur?

Am fost surprins de cuvintele ei, fiindcă îmi era greu să înțeleg cum ar putea cineva să simtă nevoia de a se retrage într-un colț liniștit într-o casă atât de mare și spațioasă, în care locuiesc doar două femei bătrâne sau, uneori, două femei bătrâne și o studentă desculță. Cu toate acestea, mă simțeam bine în pivniță, a cărei răceală întunecoasă mi-a readus în minte imaginea acelei excursioniste ciudate care dăduse buzna de nicăieri în parcul prăfuit aflat în spatele casei de cultură și care dispăruse aproape imediat, apoi invitația ciudată a lui Beni Avni, președintele consiliului local al satului, pachetul cel greu pe care îl găsisem afară, pe bancă, despre prezența căruia ar fi trebuit să informez pe cineva, dar eu neglijasem această îndatorire și nu mai anunțasem pe nimeni.

Am întrebat-o pe Iardena dacă din pivniță se putea ieși în curte, iar ea mi-a spus că se iese urcând scara, apoi trecând prin ușa prin care

intraserăm aici, după care urmează o altă serie de trepte, care duc direct spre partea locuită a casei. Vrei să te întorci? Am spus da, însă imediat după aceea m-am răzgândit, zicând nu încă. Iardena m-a luat de mâini și m-a așezat pe una dintre lăzi, apoi s-a așezat în fața mea, picior peste picior, încercând să-și acopere genunchii cu rochia. Acum, a zis ea, tu și cu mine nu ne mai grăbim să ajungem nicăieri. Nu-i așa? Povestește-mi, te rog, ce se va întâmpla cu casa noastră după ce o vei cumpăra?

6

A așezat lanterna lângă ea, pe ladă, cu lumina îndreptată spre tavan. În felul acesta, pe plafon se reflecta un disc de lumină, în timp ce restul încăperii rămânea cufundat în întuneric. Iardena devenise o umbră printre umbre. Iar acum, a spus ea, acum aș putea, de exemplu, să sting lumina lanternei și să mă furizez afară pe întuneric, să te închid aici și să rămâi pentru totdeauna în beci. Ai mânca măslina și varză murată și ai bea vin și ai pipăi toate zidurile și toate lăzile, până când s-ar consuma bateria lanternei. Am vrut să-i răspund că într-adevăr mă visam, dintotdeauna, închis și ținut prizonier într-o pivniță întunecoasă, însă am hotărât să tac. Iardena a spart tăcerea cu o întrebare, cui îi vei vinde casa noastră? Cine va cumpăra un labirint vechi precum acesta? Voi vedea, am spus, poate că nu o voi vinde nimănui. Poate voi veni eu să locuiesc aici. Îmi place foarte mult casa asta. Îmi place și cea care locuiește în ea. Oare voi putea cumpăra casa împreună cu cea care o locuiește?

— Mie, a spus Iardena, îmi place să mă dezbrac încet, încet de tot, în fața oglinzii, și să îmi imaginez că sunt un bărbat înfometat, care stă și mă privește în timp ce-mi scot hainele. Jocurile de felul ăsta mă excită. Lumina lanternei a pâlpâit ușor, ca și cum i-ar fi obosit bateria, însă după numai o clipă, s-a aprins din nou, aruncând pe tavan o monedă luminoasă, strălucitoare. În liniștea adâncă, mi-am imaginat că aud un clinchet înfundat de carafe, ca și cum nu aici, ci într-o altă pivniță, săpată sub aceasta, cineva ar fi turnat cuiva apă foarte, foarte încet, într-o tăcere deplină. Când aveam cinci sau șase ani, părinții mei m-au dus într-o excursie, în Galileea, am impresia, iar eu îmi aduc vag aminte de o construcție făcută din

blocuri grele de piatră și acoperită cu isop, poate vreo ruină antică, în care se auzea, de asemenea, un sunet difuz, venind de departe, de apă curgând în întuneric. M-am ridicat de la locul meu și am întrebat-o pe Iardena dacă intenționează să-mi prezinte și alte laturi ale clădirii. A îndreptat lumina lanternei spre chipul meu, orbindu-mă, și m-a întrebat pe un ton plin de ironie unde anume mă grăbesc.

— Uite ce e, am spus, nu am avut intenția să-ți irosesc toată seara. Iar eu am de terminat în noaptea asta bilanțul bianual. Telefonul mobil l-am lăsat pe masa din birou și poate mă caută Eti. Oricum, va trebui să revin pentru a sta de vorbă cu mama ta, poate chiar și cu bunica ta. Dar nu, ai dreptate, chiar nu mă grăbesc nicăieri. A îndreptat lumina lanternei spre podeaua dintre noi, încetând să mă mai orbească. Dar eu, a spus ea

mirată, nici eu nu mă grăbesc nicăieri. Avem toată seara înainte, iar noaptea nici n-a sosit încă. Vorbește-mi puțin despre tine. Sau, mai bine, nu-mi spune nimic. Nu am nevoie să aud ceea ce știu deja, iar de ceea ce nu știu nu am nevoie. Aici, în beciul acesta, a zis ea, mă înclua tata preț de o oră sau două când eram micuță, de fiecare dată când făceam câte o boacăna. De exemplu, odată, când aveam opt sau nouă ani, m-am apropiat de masa lui de scris și am văzut câteva pagini scrise de el acoperite de corecturi multe, așa că am luat un creion și am desenat pe fiecare dintre ele câte o pisică zâmbitoare sau câte o maimuțică ce se strâmba. Voiam să-1 înveselesc. Dar tata s-a înfuriat și m-a închis în beci pe întuneric, pentru a mă învăța că îmi era interzis să mă ating de paginile scrise de el, ba chiar îmi era interzis până și să le privesc. Au trecut o mie de ani până când a trimis-o pe bunica să mă scoată de aici. Și, într-adevăr, de atunci nici nu ating, nici nu mă uit. Nu am citit nici măcar una dintre cărțile lui, iar când a murit, noi trei, adică bunica, mama și cu mine, am donat toate caietele lui, indexurile și notițele, Uniunii Scriitorilor. Nu am dorit să ne ocupăm de moștenirea aceasta. Bunica, din cauză că nu mai e în stare să citească despre Shoah, are coșmaruri noaptea, mama, din cauză că se înfurie pe tata, iar eu, pur și simplu, fără vreun motiv anume. Nu-mi plac sub nici o formă cărțile precum cele scrise de el și nu pot să sufăr stilul ăsta. Când eram elevă în clasa a patra, ne-au pus să citim și să memorăm câte un fragment dintr-unul din romanele lui, iar eu m-am simțit ca și cum el, cum să spun, ca și cum el m-ar fi ținut prizonieră, întemnițată, înlănțuită alături de el, sub pătura aceea groasă, inspirând mirosurile trupului lui, fără lumină și fără aer. De atunci nu am mai citit și nici măcar nu am mai încercat să citesc nimic din ceea ce a scris. Dar tu?

Am spus că încercasem odată să citesc un roman de Eldad Rubin, dincolo de orice, e de aici, de-al nostru, și tot satul se mândrește cu el, dar nu am reușit să-1 termin. Eu citesc cărți cu mai mult suspans, suplimentele economice ale ziarelor, uneori chiar și studii legate de viața politică și biografii ale liderilor politici.

Iardena a zis: E bine că ai venit în seara asta, Iosi. Am întins cu sfială o mână și i-am atins pentru o secundă umărul, apoi, fiindcă a rămas nemișcată și nu a spus nimic, i-am luat mâna în mâna mea, după care și cealaltă mână, și am stat amândoi așa timp de câteva clipe, unul în fața celuilalt, fiecare așezat pe câte o ladă, în pivniță, cu mâinile ei în mâinile mele, ca și cum faptul că nici unul dintre noi nu citise cărțile lui Eldad Rubin ne transforma în camarazi. Sau poate nu acest lucru, ci casa cea goală și liniștea pivniței, cu pleiada ei de mirosuri grele.

După câteva minute, Iardena s-a ridicat, apoi m-am ridicat și eu. Și-a desprins mâna din palma mea și m-a îmbrățișat, lipindu-și de mine toată căldura trupului ei, iar eu mi-am îngropat fața în părul ei castaniu și lung, inspirându-i parfumul, o aromă delicată de șampon de lămâie și miros abia simțit de săpun. Am sărutat-o de două ori, pe tâmpile. Am stat în picioare așa, fără a schița nici o mișcare, simțind un amestec ciudat de dorință și camaraderie și afecțiune. Vino, a zis ea, acum mergem în bucătărie, să mâncăm ceva, însă nu-mi dădea drumul din strânsoarea brațelor ei, de parcă trupul nu ar fi auzit ce-mi spuneau buzele ei. Mâinile mele îi mângâiau spatele, iar mâinile ei îmi presau spinarea cu putere, și i-am

simțit sânii apăsându-mi pieptul, dar sentimentul acela de camaraderie era mai puternic decât dorința. I-am mângâiat părul cu mișcări line și prelungi, apoi i-am sărutat din nou tâmpilele, dar îi evitam buzele, ca și cum mi-ar fi fost teamă să renunț la ceva ce nu mai putea fi înlocuit. Și-a așezat capul în adâncitura de sub bărbia mea, iar în mintea mea a licărit o rază de lumină, stârnindu-mi un val de fericire mută, care a spulberat dorința și mi-a potolit trupul. Nici îmbrățișarea ei nu era una pasională, ci mai degrabă se agățase de mine să nu cadă.

7

Apoi am descoperit, într-un colț al beciului, scaunul cu roțile vechi al tatălui ei invalid, al scriitorului Eldad Rubin, îmbrăcat într-o tapițerie ponosită și prevăzut cu două roți mari, acoperite cu cauciuc. Iardena m-a așezat în scaun și a început să mă plimbe dintr-un capăt în altul al pivniței, de la trepte până la mormanul de saci și de la rafturile cu legume în saramură până la teancul uriaș de cărți. În timp ce mă plimba, râdea și spunea acum pot face cu tine tot ceea ce vreau. Și eu am râs și am întrebat-o ce ar vrea să-mi facă. Iardena mi-a zis că ar vrea să mă adoarmă, să adorm și să dorm aici, în pivniță, un somn dulce. Dormi, a zis, dormi în pace, iar în vocea ei se simțea o dulceață amară atunci când pronunța cuvântul acesta scurt. Apoi a început să-mi cânte un cântec de leagăn vechi, pe care nu l-am mai auzit din copilărie, un cântec de leagăn ciudat, absurd, despre șuierat de gloanțe și pogromuri în mijlocul nopții, despre un tată împușcat și o mamă care îi va lua în curând locul, păzind casa, *Hambarul din Tel Iosef arde, dar tu nu mai plânge și dormi, și fum se ridică din case-n Beit Alfa, dar tu nu mai plânge, ci culcă-te și dormi.*

Cântecul acesta se potrivea de minune cu casa în care ne aflam, dar mai ales cu pivnița și cu Iardena, care mă plimba fără încetare prin toate ungherele beciului încet și cu atenție, iar din când în când mă mângâia pe cap cu podul palmei, uneori chiar și pe obraz, trecându-și câte un deget fin peste buzele mele, încât într-adevăr începusem să simt o toropeală plăcută cuprinzându-mi întreg corpul și aproape că am închis ochii, dar o frică de moarte mi-a aruncat în aer starea aceea de moleșală, împiedicându-mă să adorm. Cu bărbia înfiptă în piept, gândurile îmi zburau spre femeia aceea ciudată care mi se ivi lângă statuia din parcul neîngrijit din spatele casei de cultură, turista îmbrăcată în ținuta unei excursioniste în munții Alpi, cu pălăria ei ciudată, plină de broșe și funde, cum mă ținutise cu privirea ei plină de dezgust, pentru ca apoi, când m-am îndepărtat și am întors capul, să dispară deodată, ca și cum n-ar fi existat niciodată. Voi cumpăra casa asta indiferent cât de mult ar costa, am hotărât, scăldat într-o dulce amorțală, o voi cumpăra și o voi distruge din temelii, în ciuda faptului că inima mea e legată de ea. Deoarece știam că această casă va trebui demolată, deși era aproape ultima, iar în curând nu va mai rămâne, în tot Tel Ilanul, nici măcar o singură casă din cele ridicate la începuturi. Iardena cea desculță m-a sărutat pe creștet, m-a lăsat în scaunul cu roțile și s-a îndepărtat în vârful degetelor, ca și

cum ar fi dansat cu ea însăși, apoi a urcat treptele, a ieșit cu lanterna și a închis ușa în urma ei, iar eu ședeam în scaunul cu roțile, cufundat într-un somn adânc, știind că totul va fi bine și că nu am unde să mă grăbesc.

Așteptând

Tel Ilan, un sat vechi, care a împlinit deja o sută de ani, era înconjurat de câmpuri cultivate și livezi. Pe coamele dinspre răsărit ale dealurilor se întindeau podgorii. Dincolo de strada principală creșteau șiruri de migdali. Acoperișurile cu țiglă se cufundau în verdele dens al coroanelor de copaci bătrâni. Mulți dintre locuitori încă se ocupau cu agricultura, ajutați de muncitori străini, care locuiau în colibe amenajate în curțile din spate ale caselor. O altă parte dintre săteni își dăduseră în arendă deja fermele, câștigându-și existența din închirierea camerelor de oaspeți, din galerii, buticuri elegante și la modă, dar și din munca în străinătate. În mijlocul satului au fost deschise două restaurante cu mâncăruri deosebit de gustoase, o vinărie unde se vindeau numai vinuri de casă și un magazinaș cu pești exotici. Unul dintre săteni pusese pe picioare o fabrică micuță, în care producea mobilier în stil antic. Sâmbăta, satul se umplea de vizitatori, unii dintre ei veniți să ia masa, alții veniți să cumpere lucruri autentice. Aproape în fiecare vineri după-amiază, satul se golea, toți locuitorii lui odihnindu-se îndărătul obloanelor trase.

Beni Avni, președintele consiliului local din Tel Ilan, era un bărbat slab și înalt, adus de spate, îmbrăcat neglijent, cu un pulover mult prea lung și larg, care-1 făcea să pară greoi. Avea un mers rigid, puțin aplecat în față, ca pentru a despica aerul în timp ce se deplasa. Avea o față frumoasă, cu fruntea înaltă, iar în ochii căprui, o privire atentă și curioasă, în perfectă concordanță cu ceea ce spunea mereu: îmi placi foarte mult și aș vrea să-mi povestești mai multe despre tine. Tot la fel știa și să refuze pe cineva, fără ca persoana respectivă să-și dea măcar seama că este refuzată.

Într-una din zilele de vineri ale lunii februarie, la ora unu după-amiază, Beni Avni ședea singur în biroul său aflat în clădirea consiliului local și răspundea solicitărilor venite din partea sătenilor. Toți funcționarii plecaseră deja la casele lor, deoarece vinerea birourile se închideau la ora douăsprezece. Beni Avni avea obiceiul ca, în după-amiezele de vineri, după terminarea programului, să redacteze personal câte o scrisoare de răspuns fiecărei solicitări primite. Nu-i mai rămăseseră decât două sau trei scrisori, după care avea de gând să meargă acasă, să mănânce de prânz, să se spele și să doarmă până la lăsarea serii. Mai târziu, în noaptea de sâmbătă, Beni Avni și soția lui fuseseră invitați, cu multă curtoazie, la o seară muzicală în casa Daliei și a lui Avraham Levin, la capătul aleii, dincolo de pompa de apă.

În timp ce stătea pe scaun și scria o scrisoare, cineva a bătut încet și timid la ușa biroului său. Era un birou în care lucra doar temporar și unde nu se aflau decât o masă de scris, două scaune și un raft pentru dosare, din pricină că întreaga clădire se afla în renovare pentru câteva luni. Beni Avni a spus intră și și-a ridicat ochii din hârtii, în încăperea a intrat un tânăr arab pe nume Iadad, student sau fost student, care locuia și

muncea în curtea casei lui Rahel Franko, la marginea satului, lângă zidul de chiparoși ce străjuiește curtea cimitirului. Beni îl cunoștea, i-a zâmbit cu căldură, i-a aruncat o privire binevoitoare și a spus:

— la loc.

Iadal, un tânăr cu ochelari, micuț și slab, a rămas în continuare în picioare lângă biroul președintelui consiliului, la o distanță de doi pași, cu capul plecat de teamă, și și-a cerut scuze:

— Sigur deranjez. Programul cu publicul s-a încheiat.

Beni Avni a zis:

— Nu-i nimic. la loc.

Iadal a șovăit puțin, s-a așezat pe marginea scaunului, fără să-și rezeme spinarea de spătar, și a spus:

— Uite cum stau lucrurile. Soția dumneavoastră m-a văzut venind spre centru și mi-a spus să trec pe aici și să vă transmit ceva. Ar fi mai bine să citiți asta.

Beni Avni a întins mâna și a luat biletul din mâinile lui Iadal.

— Unde ai întâlnit-o?

— Lângă Parcul Zikaron.

— Încotro mergea?

— Nu mergea. Stătea pe-o bancă.

Iadal s-a ridicat de pe scaun, a ezitat o secundă, a întrebat dacă mai este nevoie de el, iar Beni Avni i-a răspuns, ridicând din umeri, că nu mai are nevoie de nimic, după care Iadal a spus mulțumesc și a ieșit, cu umerii aplecați. Beni Avni a desfăcut peticul de hârtie și a descoperit notate în el, cu scrisul rotunjit și repezit al Navei, mâzgălit pe o foaie ruptă din carnetelul din bucătărie, doar câteva cuvinte:

Nu-ți face griji pentru mine.

Era uluit de cuvintele acestea. De când lumea, îl așteaptă în fiecare zi acasă la prânz, el ajunge la unu, iar ea termină cursurile de la școala elementară la douăsprezece și jumătate. Nava și Beni se iubeau încă, în ciuda faptului că erau căsătoriți de șaptesprezece ani, însă în viața de zi cu zi aveau o atitudine politicoasă unul față de celălalt, amestecată cu o stare de nerăbdare abia reținută. Ei nu-i plăceau nici felul muncii lui, nici problemele consiliului, pe care le târa după el acasă, și nu putea să suporte amabilitatea lui democratică pe care-o revărsa din belșug și fără discriminare asupra tuturor oamenilor, fără excepție. El, pe de altă parte, se cam săturase până peste cap de devoțiunea exaltată cu care admira orice operă de artă și de figurinele micuțe din lut pe care le modela și le ardea într-un cuptor special. Mirosul de lut ars pe care îl emanau uneori hainele ei nu-i plăcea deloc.

Beni Avni a format imediat numărul de acasă și a lăsat telefonul să sune de opt sau nouă ori, înainte de a se convinge că Nava, într-adevăr, nu era acasă. I se părea foarte ciudat faptul că ieșise exact la ora la care mâncau de prânz, dar și mai ciudat i se părea că-i trimisese un bilet, deși nu se obosise să-i scrie unde se duce sau când se întoarce. Însă mintea lui nu putea accepta conținutul biletului, iar mesagerul i se părea suspect. Cu toate acestea, nu era deloc îngrijorat. El și Nava aveau obiceiul să-și lase unul altuia bilete scurte sub vaza din salon, în

cazul în care ieșeau din casă fără să anunțe.

Beni Avni a terminat de scris ultimele două scrisori, prima către Ada Dvash, în legătură cu schimbarea sediului poștei, iar a doua, către trezorerierul consiliului, în legătură cu pensia unuia dintre muncitori, a împăturit scrisorile primite, le-a pus pe toate pe raftul pentru corespondență, apoi a ieșit, a verificat toate ferestrele și obloanele, și-a îmbrăcat haina, totul în nici trei minute, a încuiat ușa biroului răsucind de două ori cheia în broască, după care a plecat. Avea de gând să treacă pe lângă Parcul Zikaron, prin fața băncii pe care Nava stă, poate, încă așezată, să-și ridice soția de acolo și să meargă împreună acasă, să ia masa de prânz. După ce a ieșit, s-a întors de îndată în birou, fiindcă avea impresia că uitase să stingă calculatorul sau că lăsase lumina aprinsă la baie. Dar calculatorul era oprit și nici lumina la baie nu era aprinsă, așa că Beni Avni a ieșit din nou și a încuiat ușa, răsucind de două ori cheia în broască, după care a plecat să-și caute soția.

2

Nava nu se afla pe banca de lângă parc și nu părea să fie nicăieri. Dar Iadai, studentul acela slăbuț, ședea acolo singur, cu o carte pe genunchi, deschisă și întoarsă cu copertile în sus, nu citea, ci privea fix drumul, iar de deasupra capului lui, din copaci, cântau păsările. Beni Avni și-a pus o mână pe umărul lui Iadai și a întrebat pe un ton blând, ca și cum s-ar fi temut să nu-l rănească, Nava nu a fost pe aici? Iadai i-a răspuns că trecuse mai devreme, dar că acum nu mai e. Văd și eu că nu mai e, a zis Beni Avni, dar mă gândeam că poate știi încotro a plecat.

Iadai a spus:

— Îmi cer scuze. Îmi pare foarte rău.

Și Beni Avni a răspuns:

— E în ordine. Nu e vina ta.

S-a întors și a pornit-o spre casă, pe Strada Sinagogii, apoi pe Strada Triburile lui Israel. Mergea împleticit, cu capul și umerii aplecați înainte, ca și cum ar fi înfruntat un obstacol nevăzut. Toți cei care-l întâlneau pe stradă îl salutau, chipurile lor luminându-se la vederea lui, deoarece Beni Avni era un președinte de consiliu iubit și apreciat de majoritatea locuitorilor. Și el, la rândul său, saluta fiecare om în parte, cu un zâmbet larg, întrebând ce mai face, apoi continua și spunea că trotuarul stricat se află încă în lucru. Nu peste multă vreme, vor intra cu toții în casele lor pentru a servi masa de prânz și pentru a întâmpina sabatul în tihnă, și străzile satului se vor goli de oameni.

Ușa de la intrare nu era încuiată, iar în bucătărie se auzea radioul, în surdina. Cineva vorbea despre inaugurarea unei rețele de cale ferată și despre avantajele transportului feroviar în comparație cu transportul rutier. Beni Avni a căutat în zadar un bilet de la Nava, în locul obișnuit, sub vaza din salon. Pe masa din bucătărie îl aștepta prânzul, o farfurie acoperită cu altă farfurie, pentru ca mâncarea să nu se răcească: un sfert de pui, piure de cartofi, un morcov fiert și boabe de mază verde. De o parte și de alta a farfuriei erau așezate un cuțit și o furculiță, iar sub cuțit,

un șervețel împăturit. Beni Avni a băgat farfuria în cuptorul cu microunde, pentru a încălzi mâncarea două minute, deoarece, în ciuda faptului că fusese acoperită, se cam răcise. Între timp, a scos din frigider o sticlă de bere, turnând-o într-un pahar butucănos. Apoi s-a așezat la masă și a devorat totul, aproape fără să simtă gustul mâncării, în vreme ce asculta radioul, care difuza acum muzică, cu pauze publicitare lungi între melodii. Într-una dintre aceste pauze i s-a părut că aude pașii Navei prin curte, pe cărarea dintre poartă și ușa casei. S-a ridicat și s-a apropiat de fereastra bucătăriei, a privit îndelung afară, însă curtea era goală, iar printre măcăci și alte nimicuri lăsate în paragină se ghiceau conturul unui cărucior dezasamblat și două biciclete ruginite.

După ce a terminat de mâncat, a așezat vasele în chiuvetă, și s-a gândit să se ducă să se spele. În drum spre baie, a oprit radioul. O liniște adâncă domina întreaga casă. Nu se mai auzea decât ticăitul ceasului de perete. Cele două fiice gemene, în vârstă de doisprezece ani, luval și Inbal, erau plecate într-o excursie cu școala, în nordul Galileii. Ușa camerei lor era închisă, însă el a deschis-o și a aruncat o privire înăuntru. Obloanele erau trase, iar în încăperea plutea un miros delicat de săpun și de haine proaspăt călcate. A închis încetisor ușa de la camera fetelor și s-a îndreptat spre baie. După ce și-a dat jos cămașa și pantalonii, rămânând în lenjeria intimă, i-a venit pe neașteptate o idee și s-a apropiat de telefon. Deocamdată nu era îngrijorat, cu toate acestea, se întreba unde o fi dispărut Nava și de ce nu-l așteptase, după cum îi era obiceiul, să ia împreună masa de prânz. A sunat-o pe Ghili Steiner și a întrebat-o dacă nu cumva Nava e la ea. Ghili a spus:

— Nu. De ce? Ți-a spus că vine la mine?

Beni Avni a zis:

— Tocmai asta e, că nu mi-a spus nimic.

Ghili a spus:

— Magazinul se închide la două. Poate că s-a oprit câteva minute pe acolo.

Beni Avni a zis:

— Mulțumesc, Ghili. Stai liniștită. Sigur se va întoarce cât ai clipi. Nu îmi fac nici o grijă.

Cu toate acestea, a căutat și a găsit numărul de telefon de la magazinul lui Victor. Telefonul a sunat minute întregi, fără ca nimeni să se obosească să răspundă. În cele din urmă, din receptor a răsunat vocea nazală, de tenor a bătrânului Libersohn, care a rostit, pe un ton cântat, de cantor:

— Da, vă rog. Aici Shlomo Libersohn, de la băcănie. Cu ce-aș putea să vă fiu de folos?

Beni Avni a întrebat despre Nava, iar bătrânul Libersohn i-a răspuns cu părere de rău:

— Nu, prietene Avni, îmi pare rău, frumoasa ta soție nu a trecut pe aici astăzi. N-am avut plăcerea să-i vedem chipul. Și mă îndoiesc că o vom mai avea, deoarece peste zece minute închidem și mergem acasă, unde ne pregătim să întâmpinăm regescul sabat.

Beni Avni a intrat în baie, s-a dezbrăcat de tot, și-a potrivit apa și s-a spălat timp îndelungat. În vreme ce se spăla, i s-a părut că aude scârțâitul ușii. A început să se șteargă și a strigat cu voce tare: Nava? Dar nu a primit nici un răspuns. Și-a luat schimburi curate și o pereche de pantaloni, după care s-a dus să verifice dacă este cineva în bucătărie; s-a întors în

salon și s-a uitat în colțul în care era așezat televizorul, iar de acolo s-a dus în dormitor și pe terasa încuiată, un loc în care îi plăcea Navei să lucreze. Aici se închidea ore întregi, creând figurine din lut, siluete lipsite de viață, bărbați cu alură de boxeri și mandibule pătrate și, uneori, chiar cu nasurile sparte. Nava le ardea pe toate în cuptorul din magazie. S-a dus apoi în magazie și a aprins lumina, a rămas nemișcat câteva clipe, văzând numai figurinele desfigurate și cuptorul stins, înconjurat de umbre întunecate și răsucite, printre rafturile prăfuite.

Beni Avni se întreba dacă să meargă la culcare, fără s-o mai aștepte. S-a întors în bucătărie, să bage vasele în mașina de spălat, poate că, în funcție de câte vase va găsi înăuntru, își va da seama dacă Nava a luat prânzul înainte de a ieși sau dacă nu a mâncat încă. Dar mașina era aproape plină, astfel încât nu avea de unde să știe pe care le folosisese Nava la masa de prânz, dacă le folosisese, și care fuseseră acolo dinainte.

Pe aragaz era o tigaie, iar în ea, carne de pui gătită. Nici după conținutul tigăii nu-și putea da seama dacă Nava mâncase și mai lăsase carne și pentru mâine, sau plecase nemâncată. Beni Avni s-a așezat lângă telefon și a sunat la Batia Rubin, pentru a întreba dacă Nava nu se afla, din întâmplare, acolo. Telefonul a sunat de zece, cincisprezece ori, însă nu a răspuns nimeni. Beni Avni și-a spus asta-i bună, după care s-a îndreptat spre dormitor, având de gând să se odihnească. Lângă pat erau așezați papucii de casă ai Navei, micuți, colorați și puțin scâlțiați la călcâie, ca două tigăi de jucărie. A stat aproape o oră, mai bine zis vreo douăzeci de minute, întins pe spate, cu ochii ațintiți în tavan. Nava se supăra foarte ușor, iar el învățase de-a lungul anilor petrecuți alături de ea că orice încercare de a o împăca tot prin vorbe nu făcea decât să o supere și mai tare. În astfel de cazuri, prefera să-i lase timp pentru a-și domoli și alunga furia. Se controla, dar nu uita nimic. Odată, buna ei prietenă Ghili Steiner i-a propus lui Beni Avni să găzduiască în galeria consiliului local o micuță expoziție cu lucrările Navei. El o asigurase că se va gândi și îi va da un răspuns, dar și-a spus că, probabil, opinia publică va fi ostilă unui asemenea gest: la urma urmei, statuetele Navei nu sunt decât opera unei amatoare, iar ele ar putea fi expuse pe unul dintre coridoarele școlii la care preda Nava, nu în galeria consiliului, pentru a preveni în felul acesta bârfele care s-ar putea isca în legătură cu favorizarea membrilor familiei și așa mai departe. Nava nu a protestat, însă nopți la rând, după acest episod, se retrăgea în dormitor și călca rufe până la trei sau patru dimineața. Călca tot, până și cârpele și husele de pat.

După vreo douăzeci de minute, Beni Avni s-a ridicat deodată, s-a îmbrăcat, a coborât în pivniță, a aprins lumina, făcând o mulțime de insecte să mișune prin încăpere, a inspectat gențile și valizele, a atins bormașina electrică, a lovit ușor damigeana de vin, care i-a răspuns printr-un sunet înfundat și difuz, a stins lumina, a urcat în bucătărie, a ezitat o secundă sau două, și-a îmbrăcat haina din piele de căprioară, trei sferturi, peste puloverul ponosit, apoi a ieșit din casă, fără să încuie ușa în urma lui. S-a repezit afară, cu capul aplecat înainte, ca și cum s-ar fi luptat cu un vânt potrivnic și foarte puternic, plecând în căutarea soției lui.

Vinerea, la orele prânzului, nu e nici țipenie de om pe străzile satului, cu toții se odihnesc și-și adună puterile pentru distracțiile din timpul nopții de sabat. Fusesse o zi întunecată și umedă, norii joși se odihneau pe acoperișurile caselor, iar rotocoale de ceață fină învăluiau străzile goale. Casele străjuiau drumul de o parte și de cealaltă, încuiate și cufundate în somn. Un vânt de după-amiază de februarie rostogolea o pagină dintr-un ziar vechi pe șoseaua pustie, iar Beni Avni s-a aplecat, a ridicat-o și a pus-o la coșul de gunoi. Un câine mare, cu trupul gros ca un butuc, s-a repezit la el în apropiere de Parcul Pionierilor și a început să-1 urmărească, mârâind și lătrând și arătându-și colții. Beni Avni a încercat să-1 alunge, dar

câinele părea gata-gata să se năpustească asupra lui. Fără să se aplece, a luat o piatră și a ridicat mâna. Câinele s-a îndepărtat, cu coada între picioare, însă a continuat să-1 urmărească de la o distanță ce-1 pune la adăpost. Astfel înaintau amândoi, de-a lungul drumului pustiu, despărțiți de numai câțiva metri, după care au cotit spre Strada Întemeietorilor. Și aici, toate obloanele erau trase, protejând somnul de amiază al celor dinăuntru. Cele mai multe erau din lemn, vechi, vopsite în verde și scorojite, cu șipcile îndoite sau rupte.

Ici și colo, în curțile caselor, care pe vremuri fuseseră curțile unor ferme lăsate acum în paragină, Beni Avni zărea câte o cușcă de porumbei abandonată, câte un staul pentru capre transformat în magazie, carcasa câte unui tractor vechi, cufundat până la portiere în ierburile crescute sălbatic, lângă tomberoane de metal nefolosite sau cuști goale de câini. În fața caselor creșteau palmieri înalți. Și în fața casei lui fuseseră pe vremuri doi palmieri bătrâni, dar, la cererea Navei, îi tăiaseră deoarece foșnetul lor în bătaia vântului, la fereastra dormitorului, îi alunga somnul și o umplea de furie și tristețe.

În unele curți creșteau tufișuri de iasomie și asparagus, iar în altele, doar ierburi sălbatice printre pinii înalți, care șușoteau între ei în bătaia vântului. Beni Avni își vedea de drum, aplecat, pe Strada Întemeietorilor, apoi pe Triburile lui Israel, a trecut pe lângă Parcul Zikaron, a zăbovit o clipă lângă banca pe care, după cum spusese Iadai, șezuse Nava când îi ceruse să ia biletul pe care scria *Nu-ți face griji pentru mine* și să i-1 ducă lui Beni, la biroul lui provizoriu din clădirea consiliului local.

În clipa în care Beni s-a oprit lângă bancă, și câinele care-1 urmărea s-a oprit la o distanță de zece metri. Acum nu mai lătra și nici nu-și mai arăta colții, ci îl privea lung pe bărbat de la depărtare, cu ochi inteligenți și pătrunzători. Nava rămăsese însărcinată când erau încă studenți și necăsătoriți, la Tel Aviv, ea la pedagogie, el la management. Au căzut imediat de comun acord că cel mai bine ar fi să pună repede capăt sarcinii. Dar cu două ore înaintea programării de la zece dimineața la clinica privată de pe Strada Reinis, Nava s-a răzgândit. Și-a așezat capul pe pieptul lui și a început să plângă. El nu a renunțat, ci i-a cerut să fie rațională, nu aveau de ales, că toată chestiunea, una peste alta, nu era mai dureroasă decât extracția unei măsele de minte.

A așteptat-o la cafeneaua din fața clinicii, timp în care a citit două ziare din seara precedentă, cu tot cu suplimentele sportive. După nici două ore, a ieșit Nava, albă ca varul, și s-au întors cu taxiul la cămin. Pe Beni îl așteptau deja în cameră vreo șase sau șapte studenți gălăgioși, băieți și fete, care se adunaseră acolo pentru o petrecere, în urma unei înțelegeri făcute cu mai mult timp în urmă. Nava s-a întins pe un pat așezat într-un colț al camerei și a încercat să-și tragă pătura peste cap, dar discuțiile, strigătele, glumele și fumul de țigară ajungeau până la ea. S-a ridicat încet, slăbită și amețită, și și-a croit drum printre petrecăreți, pe lângă perete, până la baie. Simțea că i se învârte capul, iar durerile reveniseră, fiindcă efectul anesteziei trecuse. La baie a constatat că cineva vomitase pe podea și pe capacul vasului de toaletă. Nu a putut să se abțină și a vomitat și ea. După aceea a rămas în baie o oră întreagă, în picioare, cu palmele lipite de perete și cu capul lipit de palme, până când au plecat toți oaspeții aceia gălăgioși și a găsit-o Beni tremurând; a luat-o în brațe și a așezat-o cu mișcări blânde pe pat. După doi ani, s-au căsătorit, dar Nava nu mai putea rămâne însărcinată. Diversi medici au ajutat-o cu diverse tratamente. După cinci ani, s-au născut gemenele, luval și Inbal. Despre după-amiaza aceea din camera studentească din Tel Aviv, Nava și Beni nu au mai pomenit nici măcar o singură dată. Ca și cum ar fi convenit că nu are sens să-și mai spună nimic. Nava preda la școală, iar în orele libere modela pe terasa închisă tot felul de figurine monstruoase și capete de boxeri cu nasurile rupte, pe care le ardea în cuptorul din magazie. Beni Avni a fost ales președinte al consiliului local din Tel Ilan și aproape toți sătenii îl tratau cu afecțiune și simpatie, fiindcă știa să asculte pe toată lumea și era o persoană modestă. Dar știa și să-și impună propriile dorințe înaintea dorințelor celorlalți, și făcea asta cu atât de multă iscusință, încât cei din jur nici măcar nu observau ce li se întâmplă.

4

Când s-o apuce pe Strada Sinagogii, s-a oprit o clipă și a privit în urmă, să vadă dacă potaia îl mai urmărește sau nu. Câinele stătea în fața unei porți, cu coada între picioare, cu botul întredeschis și limba scoasă, și îl privea pe Beni curios și răbdător. Beni l-a chemat printr-un strigăt scurt, vino aici, iar animalul a ciulit urechile. Părea interesat de Beni, dar prefera să-l urmărească de la distanță. Nici picior de animal nu se vedea pe străzile satului, nici măcar vreo pisică sau vreo pasăre, numai el și vârfurile.

Lângă turnul de apă, care se sprijină pe trei stâlpi de beton, era un adăpost antiaerian, iar Beni Avni a încercat ușa metalică, descoperind că nu era încuiată. A coborât douăsprezece trepte. Un aer umed și igrasios i-a atins pielea, iar mâinile lui au băjbâit și au descoperit întrerupătorul, dar adăpostul nu avea curent electric. Deși coborâse într-o beznă totală, putea să-și dea seama că era înconjurat de tot felul de obiecte, mormane de saltele sau paturi pliante și un dulap dezasamblat. A tras adânc în plămâni aerul acela greu, și-a croit drum pe pipăite

prin beznă, până la trepte și, chiar înainte să iasă, a mai încercat o dată să aprindă lumina. Apoi a închis ușa din fier și s-a trezit din nou pe strada pustie.

Vântul se domolise între timp, dar se lăsase ceața, care ștergea contururile caselor vechi, unele construite cu mai bine de o sută de ani înainte. Tencuiala lor îngălbenită era plină de crăpături, coșcovită și neîngrijită, pătată ici și colo de găuri întunecate. Pini bătrâni și cenușii creșteau în curți, iar casele erau despărțite una de cealaltă prin ziduri de chiparoși. Din când în când se mai zărea câte un joagăr ruginit sau câte un cazan găurit, în mijlocul unei adevărate jungle de buruieni.

Beni Avni a fluierat scurt spre câine, dar acesta păstra încă distanța. În fața sinagogii, care fusese înălțată odată cu satul, la începutul veacului trecut, se afla un avizier pe care erau lipite afișe ale filmelor care rulau la cinematograful din sat și reclame la produsele vinărilor locale, alături de informările consiliului, care purtau semnătura lui. Beni a aruncat o privire peste acestea din urmă, dar fără vreun motiv anume, i se păreau complet lipsite de sens. Pentru o clipă a avut senzația că o siluetă gârbovită a trecut prin capătul străzii, dar, când a întors capul, a văzut numai tufișuri învăluite în ceață. În vârful sinagogii se afla o menora ¹ din metal, iar pe uși erau gravate figuri de lei și scutul lui David. A urcat cinci trepte și a apăsat

pe clanță. Ușa era închisă, dar nu încuiată. Aerul dinăuntru era rece și prăfuit și întunecat. Deasupra chivotului acoperit cu un parohet fluturând ușor, luminat de o lumânare electrică veșnic aprinsă, stătea scris „Îl voi prețui întotdeauna pe Dumnezeu”. Preț de câteva clipe, Beni Avni a bătuit printre șirurile întunecate de scaune, după care s-a întors și a urcat spre locul destinat femeilor. Pe băncuțe erau împrăștiate cărți de rugăciune tocite, cu

1 Candelabrul cu șapte brațe, unul dintre cele mai vechi și cunoscute simboluri ale poporului evreu.

coperte negre. Un miros vechi de sudoare se amesteca în nările lui cu mirosul copertelor învechite. A atins cu mâna una dintre băncuțe, deoarece a avut impresia, pentru o clipă, că ceva, o agrafa sau un șal, se află încă acolo.

Când a ieșit din sinagogă, Beni Avni a văzut câinele așteptându-l în capătul scării. S-a clătinat pe picioare și a spus: Hai. Tulește-o de-aici. Câinele, care avea zgardă la gât și, legată de ea, o plăcuță cu un număr de identificare, și-a lăsat ușor capul într-o parte și a deschis botul, ca și cum ar fi așteptat răbdător o explicație. Dar nu a primit nici una. Beni a pornit-o la drum, adus de spate, cu puloverul ponosit ițindu-se de sub haina trei sferturi, din piele de căprioară. Înainta cu pași mari, cu întreg trupul aplecat, asemenea prorei unei corăbii mușcând din valuri. Câinele nu a renunțat, păzindu-l de departe.

Unde ar fi putut să se ducă? Poate la vreuna dintre prietenele ei, o fi pierdut noțiunea timpului și a uitat să se mai întoarcă acasă. Poate o fi apărut ceva urgent la serviciu, fiind nevoită să mai rămână la școală. Sau poate o fi la policlinică. În urmă cu câteva săptămâni, în timp ce se certau, Nava îi spusese că felul lui amiabil de a se purta este întotdeauna o mască

pentru ceea ce se află cu adevărat în spatele ei - un gol imens. Beni nu-i răspunsese nimic, îi zâmbise doar cu afecțiune, așa cum făcea întotdeauna când ea era furioasă pe el. Nava își ieșise din fire și îi spusese, nu-ți pasă de nimic. Nici de noi doi, nici de fete. El continuase să-i zâmbească afectuos și îi pusese o mână pe umăr pentru a o liniști, dar ea se smucise, după care ieșise din cameră, trântind ușa. După o oră, îi dusese o cană cu ceai de plante fierbinte, îndulcit cu miere, pe terasa închisă, locul în care se retrăgea pentru a-și crea operele de artă. Avea impresia că se mai liniștise puțin. De fapt, nu se liniștise deloc, însă luase cana din mâinile lui și îi spusese pe un ton blajin: Mulțumesc, chiar nu era nevoie.

5

Și poate că în vreme ce el cutreieră străzile pustii, învăluite în ceață, Nava îl așteaptă acasă. Pentru o clipă s-a gândit să se întoarcă și s-o pornească spre casă, însă gândul la locuința aceea goală, dar mai ales gândul la dormitorul cel gol, cu papucii de casă colorați ai Navei, care semănau cu două tigăi de jucărie, așezați la picioarele patului, l-au făcut să se răzgândească, hotărât să meargă mai departe, cu umerii aplecați înainte, de-a lungul

Străzii Viilor și a Străzii Tarpat, până ce a ajuns la școala elementară, unde preda Nava. El însuși, în urmă cu o lună de zile, se luptase din răspuțeri cu oponenții din interiorul consiliului, chiar și cu Ministerul Educației, reușind în cele din urmă să obțină fondurile necesare pentru construirea a încă patru săli de clasă și a unei săli de sport spațioase.

Porțile de metal ale școlii erau deja încuiate. Clădirea și curtea erau împrejmuite de un gard tot din metal, deasupra căruia erau spirale din sârmă ghimpată. Beni Avni a ocolit de două ori clădirea, până a găsit un loc prin care putea să sară în curte. l-a făcut un semn cu mâna câinelui care-1 privea de pe trotuarul de vizavi, s-a agățat cu ambele mâini de zăbrelele de fier, s-a cățărat, a urcat până în vârf și a presat cu degetele spirala de sârmă, s-a zgâriat și s-a rostogolit înăuntru printr-o săritură în timpul căreia și-a sucit puțin glezna. Apoi a pornit-o, șchiopătând ușor, prin curte, cu sângele picurându-i din mâna stângă, pe care și-o zdrelise în ghimpii sârmei.

A mers de-a dreptul prin mijlocul curții și a pătruns în clădire printr-o intrare laterală. S-a trezit în capătul unui coridor lung, străjuit de-o parte și de alta de nenumărate uși care se deschideau spre clase. În aer plutea miros de transpirație, de mâncare și praf de cretă. Podeaua era presărată cu bucățele de hârtie și coji de portocale și mandarine. Beni Avni a intrat într-una din clasele ale căror uși erau larg deschise și a văzut pe catedră o cârpă plină de praf și o foaie ruptă dintr-un caiet, pe care erau mâzgălite câteva rânduri. A luat bucata de hârtie și a privit scrisul acela de mână, care, într-adevăr, părea a fi scrisul unei femei, dar nu al Navei. A pus înapoi pe catedră foaia pătată de sângele lui și și-a ridicat privirile spre tablă, unde a descoperit același scris feminin: Calmul vieții la țară, în comparație cu forfota vieții la oraș -

sunteți rugați să predați compunerea cel târziu miercuri. Sub acest anunț apăreau cuvintele: Următoarele trei capitole le veți citi acasă și veți pregăti răspunsuri orale la toate întrebările din manual. Pe pereți atârnav tablouri reprezentându-l pe Herzl ¹, pe președintele țării și pe prim-ministru, dar și câteva postere colorate, pe unul dintre ele scriind *Iubim natura și îi protejăm puritatea*.

Băncile păreau puse claie peste grămadă, ca și cum copiii le-ar fi împins una într-alta în drumul lor spre ieșirea din clasă la auzul primului clinchet al clopoțelului.

1 Theodor Herzl (1860-1904), militant considerat părintele sionismului modern.

Pe pervazele ferestrelor erau ghivece, iar în ele, mușcate ce păreau neglijate, lipsite de rost în locul acela. Pe peretele din spatele catedrei atârna o hartă mare a statului Israel, cu un cerc verde și gros în jurul satului Tel Ila, așezat între înălțimile Manase. Iar în cuier era agățat un singur pulover, stingher. Beni Avni a ieșit din clasă și și-a continuat drumul, șchiopătând ușor, de-a lungul coridoarelor pustii. Picături de sânge curgeau din mâna lui rănită, însemnând locul prin care trecea. Când a ajuns în dreptul băilor, aflate la capătul culoarului, picioarele l-au târât spre toaleta fetelor, cu intenția de a căuta înăuntru. La intrare l-a întâmpinat un miros urât, și și-a dat imediat seama că era diferit de duhoarea care venea dinspre toaleta băieților. În toaleta fetelor se aflau cinci cabine, și Beni Avni a deschis ușa fiecareia dintre ele, verificând ce se afla înăuntru, ba chiar a inspectat și interiorul unui dulap în care erau depozitate substanțele și obiectele folosite la curățenie. Apoi a ieșit și s-a întors exact pe drumul pe care venise, a străbătut un coridor, apoi un altul, până când a găsit, în final, cancelaria profesorilor. A ezitat o clipă, a atins cu degetele plăcuța metalică pe care scria Cancelarie — interzisă intrarea elevilor fără un motiv bine întemeiat. Pentru o clipă a avut impresia că dincolo de ușa închisă are loc o întâlnire și îi era teamă să nu deranjeze, dar, cu toate acestea, simțea un impuls de a-i întrerupe în mijlocul acțiunii. Dar în cancelarie nu se afla nimeni și era întuneric, fiindcă ferestrele erau închise, iar draperiile trase.

De-a lungul pereților erau două rânduri de rafturi pentru cărți, iar în mijlocul încăperii se afla o masă mare și lungă, înconjurată de douăzeci sau douăzeci și cinci de scaune. Pe masă erau cești de ceai și de cafea goale, câteva cărți, orare, circulare trase la xerox și carnețele. Lângă fereastra cea mai îndepărtată era așezat un dulap mare, compartimentat cu rafturi pentru fiecare profesor în parte. A căutat și a tras sertarul Navei Avni, l-a pus pe masă și a descoperit înăuntru un teanc de caiete, o cutie de cretă, o cutie cu tablete pentru dureri de gât și un toc vechi și gol pentru ochelari de soare. A rămas câteva secunde pe gânduri, după care a pus sertarul la loc.

În capul mesei, atârnat de spătarul unui scaun, Beni Avni a descoperit o eșarfă care i se părea cunoscută și care semăna cu una dintre eșarfele Navei, însă nu putea fi sigur, mai ales în întunericul din cameră. Cu toate acestea, a luat eșarfa, și-a șters cu ea sângele care-i curgea din dosul palmei, a mototolit-o și a îndesat-o în buzunarul jachetei. Apoi a ieșit din

cancelarie și a înaintat pe coridorul cu multe uși, după care a intrat pe un alt culoar. În timp ce mergea, arunca o privire în fiecare sală de clasă, a încercat clanța ușii de la cabinetul asistentelor, dar ușa era încuiată, a inspectat până și boxa goală a omului de serviciu, până ce a descoperit o ieșire din clădire, altă ușă decât aceea prin care intrase. A traversat curtea, apoi s-a cățărat din nou și a presat spirala de sârmă cu mâna, a trecut pe deasupra lui și a sărit înapoi în șosea, de data aceasta cu prețul unei spintecături uriașe în mâneca hainei.

A rămas o oră întreagă în picioare, lângă gardul școlii, așteptând, fără a ști măcar ce anume așteaptă, până când a zărit câinele care ședea pe trotuarul de vizavi, privindu-l cu multă seriozitate, de la vreo zece metri. S-a gândit să încerce să se apropie și să-l mângâie, dar câinele s-a ridicat, s-a întins și a început să înainteze încetișor, păstrând o distanță constantă.

6

Aproape un sfert de oră a mers în urma câinelui pe străzile goale, cu mâna însângerată bandajată în eșarfa pe care o luase din cancelarie, eșarfa brodată care poate îi aparținea Navei sau care, poate, doar semăna cu una dintre eșarfele ei. Cerul întunecat și apăsător se încălcase în coamele copacilor, iar mădularele cenușii ale ceții se odihneau prin curți. Pentru o clipă, a avut impresia că doi sau trei stropi mărunței de ploaie au poposit pe obrajii lui, dar nu era tocmai sigur și nici măcar nu-i păsa. A ridicat privirea spre un gard, fiindcă i se părea că vede pe el o pasăre, dar, când s-a apropiat, nu era nici o pasăre, ci o cutie de conserve goală.

În drumul său, a traversat o alee îngustă, străjuită de două garduri de magnolie înaltă, alee pe care de curând o propusese pentru reasfaltare; chiar venise la un moment dat aici, să vadă cum merg lucrările. Din aleea aceasta a ieșit din nou în Strada Sinagogii, câinele mergea în fața lui, indicându-i drumul, iar acum lumina devenise mai difuză decât înainte. Pentru un moment s-a întrebat dacă nu ar fi mai bine să se întoarcă direct acasă, este posibil ca ea să fi ajuns deja acolo, iar acum se odihnește, se întreabă pe unde o umbra și, poate, cine știe, chiar își face griji pentru el. Dar gândul la casa aceea goală l-a înfricoșat, și a continuat să pășească, șchiopătând ușor, în urma câinelui; mergea înainte, fără să privească în urmă, cu nasul ca un cioc aplecat ușor, în timp ce amușina drumul. Nu peste multă vreme, poate chiar înainte de lăsarea serii, va începe să cadă o ploaie deasă, spălând copacii prăfuiți și acoperișurile și trotuarele. Se gândea la ce ar fi putut să fie, dar, din câte se părea, nu avea să

se mai întâmple, însă gândurile i se învârteau în minte. Nava avea obiceiul să stea uneori cu fetele pe terasa din spatele casei, ascunsă printre lămâi, și să discute cu ele aproape în șoaptă. Nu a știut niciodată despre ce povesteau și nici măcar nu l-a interesat. Acum își puneă întrebări, dar nu și putea oferi răspunsuri. Avea impresia că îi revenea sarcina de a lua o decizie, dar, deși era obișnuit să ia zilnic o mulțime de decizii, de data aceasta era măcinat

de îndoială și nici măcar nu înțelegea ce se cere de la el. Între timp, câinele s-a oprit și s-a așezat pe trotuar, la o distanță de zece metri în fața lui, așa că s-a oprit și el în apropierea Parcului Zikaron și s-a așezat pe banca pe care, din câte se părea, șezuse Nava în urmă cu două sau trei ore, când îl rugase pe ladal să treacă pe la biroul lui de la consiliu și să-i aducă biletul din partea ei. S-a așezat exact pe mijlocul băncii, cu mâna însângerată înfășurată în eșarfă, și-a încheiat haina, fiindcă începuse să plouă ușor, și a rămas acolo, așteptându-și soția.

Străini

Era seară. O pasăre a strigat de două ori. Ce a vrut să spună nimeni nu știa. Vântul a bățuit, apoi a stat. Bătrânii își scosese scaune și stăteau în fața porților, privind trecătorii. Din când în când mai trecea câte o mașină, făcându-se nevăzută după curbe. O femeie a traversat încet drumul, cărând un coș de cumpărături, în drumul ei dinspre magazin către casă. O ceată de copii gălăgioși a umplut strada de strigăte, vocile lor estompându-se pe măsură ce se îndepărtau. Dincolo de deal lătra un câine, iar un altul îi răspundea. Cerul se întunecase și numai spre apus se mai vedea, printre umbrele chiparoșilor, lumina roșiatică a asfințitului. Munții îndepărtați se pierduseră în întuneric.

Kovi Ezra, un tânăr nu prea fericit, de șaptesprezece ani, stătea în spatele unui eucalipt al cărui trunchi era vopsit în alb și aștepta. Era slăbuț și delicat, cu picioare subțiri și tenul măsliniu. Chipul lui avea aproape întotdeauna o expresie de uimire tristă, ca și cum, cu numai o clipă înainte, ar fi fost luat prin surprindere de ceva extrem de neplăcut. Era îmbrăcat într-o pereche de jeansi prăfuiți și într-un tricou imprimat, pe care scria *Festivalul Trei giganți*. Era un îndrăgostit confuz și disperat, deoarece femeia pe care o iubea și care era mai matură decât el, având aproape de două ori vârsta lui, avea un prieten, dar și fiindcă simțea că, din pricina vârstei lui, aceasta nu simte față de el decât milă, și asta din politețe. Spera ca ea să-i ghicească adevăratele sentimente, dar se și temea ca nu cumva lucrul acesta s-o îndepărteze și mai mult. Și în seara asta, dacă nu cumva își făcea apariția prietenul ei cu tirul ăla, îi va propune s-o conducă, după ce-și termină programul de lucru la oficiul poștal, spre serviciul de la bibliotecă. Poate că de data asta va încerca, în

cele din urmă, să-i spună ceva care să-i dea de înțeles ce se petrece în sufletul lui.

Funcționară la poștă, Ada Dvash, care lucra și pe post de bibliotecară a satului Tel Ilan, era o femeie divorțată, de treizeci de ani, nu prea înaltă, zâmbăreață, rotunjoară și cu față luminoasă. Părul blond îi atârna despletit pe umeri, pe umărul stâng mai mult decât pe cel drept. Doi cercei mari de lemn se legănau, agățați de lobii urechilor ei, în timp ce mergea. Avea ochii căprui și calzi, unul dintre ei fiind afectat de o formă ușoară de strabism, ceea ce o făcea și mai drăgălașă, ca și cum ar fi făcut-o intenționat, dintr-o pornire obraznică. Își făcea cu multă seriozitate și plăcere atât meseria de funcționară, cât și pe aceea de bibliotecară. Îi plăceau fructele de vară și muzica ușoară. În fiecare dimineață, la șapte și jumătate, sorta corespondența sosită, apoi punea scrisorile și coletele în compartimente speciale, destinate fiecărui locuitor al satului. La opt și jumătate deschidea ușa oficiului poștal, dând semnalul începerii programului de lucru cu publicul. La unu după-amiaza, închidea și mergea acasă, unde mânca și se odihnea, după care deschidea din nou, între cinci și șapte. La șapte închidea oficiul poștal, iar de două ori pe săptămână, lunea și miercurea, pleca direct la bibliotecă. Singură se ocupa de înregistrarea pachetelor, a coletelor, a telegramelor și a scrisorilor. Singură întâmpina pe oricine se apropia de gemulețul ghișeului ei pentru a cumpăra timbre sau pentru a plăti taxa paravion, pentru a-și achita facturile pentru utilități sau amenzile ori pentru a radia mașini. Tuturor le plăcea felul ei degajat de a fi, iar dacă nu era coadă mai stăteau puțin de vorbă prin gemulețul ghișeului.

Satul era mic și nu trecea multă lume pe la poștă. Sătenii veneau până aproape de dulapul lipit de zidul exterior al oficiului poștal, împărțit în compartimente destinate fiecărui locuitor, își verificau cutiuțele și își vedeau mai departe de drum. Ada Dvash ședea îndărătul ghișeului și organiza treburile poștei, completa formulare sau suprapunea pachetele în grămăjoare cu unghiuri perfect drepte. Uneori, cel puțin așa spunea gura satului, o vizita un bărbat de aproximativ patruzeci de ani, cu umeri lați și musculoși, care nu era de prin partea locului, un bărbat înalt și masiv, dar puțin adus de spate, îmbrăcat mereu în salopetă de lucru albastră și în bocanci. Își parca mașina greoaie vizavi de clădirea poștei și o aștepta pe băncuța din fața intrării, jucându-se cu o legătură de chei, pe care o arunca în aer și apoi o prindea. De fiecare dată când mașina lui era parcată în fața oficiului poștal sau în fața casei ei, oamenii din sat spuneau că prietenul ei a venit din nou să petreacă luna de miere ¹. Nu o ziceau cu răutate, ci cu afecțiune, fiindcă Ada Dvash era foarte îndrăgită

1 Joc de cuvinte în limba ebraică, în care *dvash* înseamnă *miere*.

în sat. În urmă cu patru ani, când o părăsise soțul, aproape întreaga comunitate fusese de partea ei.

La picioarele eucaliptului, în bătaia ultimei licăriri de lumină a serii, tânărul a găsit un băț, în timp ce aștepta ca Ada Dvash să-și încheie programul de lucru la poștă; stătea în picioare și scrijelea în praful de pe jos siluete de bărbați și femei. Îi ieșeau deformate, ca și cum le-ar fi desenat în silă. Dar în lumina aceea muribundă, nimeni nu-i putea observa desenele, nici măcar el nu le vedea prea bine. În cele din urmă, a șters totul cu talpa sandalei, ridicând un nor micuț de praf. Încerca să găsească cele mai potrivite cuvinte pentru discuția pe care o va avea cu Ada Dvash în timp ce o va conduce de la poștă la bibliotecă. O mai condusesse de două ori până acum, iar atunci au vorbit cu fervoare despre dragostea lui pentru cărți și pentru muzică, dar, din pricina vorbăriei, nu reușise să-și exprime deloc sentimentele. Poate că de data asta vor discuta despre singurătate? Dar ea va putea subînțelege că se referă la statutul ei de femeie divorțată, și astfel o va răni sau o va întrista. Data trecută, ea i-a vorbit despre cât de mult îi place Tanah ¹, despre obiceiul ei de a citi seară de seară câte un verset, înainte de culcare. Poate vor discuta din nou despre dragostea ei față de Tanah? Despre David și Michal, fiica lui Saul? Sau despre

1 Denumirea evreiască a scrierilor cuprinse în Vechiul Testament. Poartă și numele de Biblia ebraică.

Cântarea Cântărilor? Dar el nu știa mare lucru despre Tanah și îi era teamă că Ada nu va privi cu ochi buni faptul că deschide un subiect despre care nu are cine știe ce habar. Ar putea să-i vorbească despre animale, pe care le iubește și de care se simte apropiat. De exemplu, despre obiceiurile de împerechere ale unor păsări cântătoare. Poate, abordând acest subiect, va reuși să-i dea unele indicii referitoare la sentimentele lui. Dar ce șansă au sentimentele unui băiat de șaptesprezece ani pentru o femeie de treizeci? Va reuși să-i stârnească doar mila, în cel mai bun caz. Iar distanța dintre dragoste și milă este ca aceea dintre lună și o băltoacă oarecare. Între timp, până și ultima rază de lumină se risipise. Unii dintre bătrâni încă ședeau moțâind sau privind în gol, pe scaunele scose în fața porților, alții se ridicaseră și intraseră în case. Strada se golise. Dinspre viile întinse pe coamele dealurilor care înconjurau satul se auzeau strigătele șacalilor, cărora le răspundea din curți lătratul furios al câinilor. Bubuitul înfundat al unui foc de armă a cutremurat întunericul. Iar în urma lui, doar șuvoiul de cântece al greierilor. Peste numai câteva minute va ieși, va încuia ușa biroului poștal și se va îndrepta către bibliotecă. Tu îți vei face apariția dintre umbre și vei întreba, cum ai făcut și în trecut, dacă îți permite să o conduci.

Deși nu a terminat încă de citit cartea pe care i-a împrumutat-o data trecută, *Doamna Dalloway*, are de gând să-i mai ceară o carte, fiindcă vrea să-și dedice lecturii întreg sfârșitul de săptămână. Dar nu are și el prieteni? Prietene? Niște planuri de distracție? Adevărul e că nu prea are. Preferă să stea închis în camera lui, să citească și să asculte muzică. Colegilor lui de clasă, foarte gălăgioși, le plac distracțiile zgomotoase, pe când el preferă liniștea. Așa îi va spune de data asta, iar ea va crede că e deosebit și diferit de ceilalți. De ce naiba trebuie să fii

întotdeauna diferit față de toți ceilalți, ar putea să-1 întrebe ea în replică, ieși în lume, fă puțin sport. În fiecare seară, mama lui venea la el în cameră, pentru a verifica dacă avea sau nu șosete de schimb. Într-o seară, a încuiat ușa pe dinăuntru. A doua zi, tatăl i-a confiscat cheia.

A scrijelit cu bățul scoarța vopsită în alb a eucaliptului, apoi și-a atins bărbia cu palma, pentru a verifica dacă acum, la două ore după ce se bărbierise, pielea îi era încă la fel de netedă. De la bărbie, și-a plimbat degetele pe obraji, apoi și-a pipăit fruntea, iar în imaginația lui, degetele sale erau degetele ei. Puțin înainte de ora șapte, a sosit autobuzul de la Tel Aviv, oprind în fața clădirii consiliului local. Din ascunzătoarea lui dindărătul eucaliptului, vedea siluete pătrătoase de bărbați și femei coborând și cărând după ele genți și pachete. Le-a recunoscut pe dr. Steiner și pe profesoara lui, Rahel Franko. Discutau despre bătrânul tată al profesoarei Rahel, care ieșise să cumpere ziarul într-o seară și uitase drumul de întoarcere spre casă. Sunetul vocilor ajungea până la urechile lui, dar nu reușea să descifreze ceea ce-și spuneau și, la drept vorbind, nici nu prea dorea s-o facă. Nu după mult timp, călătorii s-au împrăștiat care încotro, iar vocile lor au fost înghițite de depărtare. Și iar nu se mai auzea decât cântecul greierilor.

La ora șapte fix, Ada Dvash a ieșit din oficiul poștal, a încuiat ușa cu cheia, a tras și grilajul exterior cel greu, a mai apăsat o dată clanța pentru a fi sigură că ușa era închisă, apoi a traversat strada pustie. Era îmbrăcată într-o cămașă subțirică de vară, care îi flutura pe piept, și o fustă largă, vapoasă. Kovi Ezra a ieșit din ascunzătoare și a spus pe un ton blând, temându-se să nu o sperie:

— Tot eu sunt, Kovi. Îmi permiți să te conduc câțiva pași?

Ada Dvash a spus:

— Bună seara. De când stai aici?

Kovi a rămas în picioare fără să scoată un cuvânt, apoi adevărul i s-a rostogolit din gură:

— Te-am așteptat o jumătate de oră. Poate chiar puțin mai mult.

— De ce m-ai așteptat?

— Așa. Pur și simplu.

— Puteai să vii direct la bibliotecă.

— Sigur. Dar mi-a plăcut mai mult să aștept aici.

— Vrei să returnezi cartea?

— Încă nu am terminat-o. Am venit să-ți mai cer o carte, pentru sfârșitul de săptămână. Le voi termina pe amândouă.

Și astfel a început să-i povestească, în timp ce înaintau de-a lungul Străzii întemeietorilor, că el este aproape singurul băiat din clasa lui care citește cărți. Ceilalți sunt dependenți de calculator sau de sport. Fetele, da, mai sunt câteva care citesc. Ada Dvash știa asta, dar nu dorea să-i spună că știe, fiindcă nu voia ca el să se simtă stânjenit. Mergea alături de ea și vorbea, vorbea, fără încetare, deoarece se temea că dacă va tăcea chiar și numai o secundă,

ea i-ar fi putut ghici secretul. Ea îi ghicise secretul și se întreba cum să facă să nu-1 rănească pe copilul ăsta, dar nici să nu-1 încurajeze. Trebuia să ducă o adevărată luptă cu ea însăși, pentru a-și înăbuși pornirea de a

întinde o mână și de-a o trece prin părul lui tuns scurt, cu excepția unui moț asemenea unei pene de găină, care îi dădea un aer copilăresc.

— Nu ai prieteni? Prietene?

— Băieții sunt infantili, iar fetele nu prea sunt atrase de băieți ca mine.

Apoi a adăugat pe neașteptate:

— Nici tu nu ești chiar ca toată lumea.

Ea a zâmbit în întuneric și și-a ridicat un pic piepții cămășii, care căzuse puțin într-o parte. Cerceii ei mari de lemn se legănau în timp ce pășea, ca și cum ar fi avut viață proprie. Kovi continua să vorbească fără întrerupere, iar acum îndruga despre felul în care orice om de

valoare privește prietenia cu suspiciune și chiar cu ironie. În timp ce rostea aceste cuvinte, înăuntrul lui s-a trezit dorința de a o atinge și aproape că și-a trecut ușor mâna peste silueta femeii care mergea alături de el. Într-adevăr, a întins degetele și aproape i-a pipăit umărul, dar s-a retras în ultima clipă, a strâns pumnul și și-a lăsat mâna să cadă pe lângă trup. Ada Dvash a zis:

— În curtea asta e un câine care s-a repezit odată la mine, ba chiar m-a și mușcat de picior. Hai să trecem mai repede pe aici.

Când Ada a pomenit de piciorul ei, tânărul s-a făcut roșu ca racul, bucurându-se că afară era deja întuneric, iar ea nu-l vede. Dar femeia observase ceva, poate nu roșeața, ci tăcerea lui neașteptată, iar inima i s-a umplut de compasiune și l-a atins ușurel pe umăr, întrebându-l cum este cartea pe care o citește, Doamna Dalloway. Kovi a început să vorbească despre roman cu înflăcărare, iar vocea îi era tunătoare și încordată, ca și cum ar fi fost expresia

sentimentelor lui. A vorbit o grămadă despre Doamna Dalloway și despre alte cărți și despre faptul că viața are un rost numai dacă e dedicată unei idei sau unui sentiment în jurul căruia să graviteze. Fără această idee sau fără acest sentiment, viața este goală și lipsită de culoare și nu are nici un rost s-o trăiești. Adei Dvash îi plăcea foarte mult limbajul elevat al tânărului, dar se întreba dacă nu cumva chiar el este vinovat de singurătatea băiatului și motivul pentru care nu a avut până acum nici o prietenă. Și astfel, în sunetul vorbelor lui, au ajuns la biblioteca situată la parter, în aripa din spate a casei de cultură, și au intrat printr-o ușă laterală, aflată în curte. Era șapte și douăzeci de minute, iar biblioteca se deschidea la șapte și jumătate. Așa că Ada a propus să pregătească pentru amândoi câte o ceașcă de cafea; la început, Kovi a bâlbâit un nu, mulțumesc, nu e nevoie, mulțumesc, dar după numai câteva clipe s-a răzgândit și i-a

spus: Adică, da. De ce nu. Mulțumesc. Și a adăugat, îți pot fi de folos cu ceva?

Biblioteca era luminată de un neon alb, puternic. Ada a aprins aparatul de aer condiționat, a cărui trapă s-a deschis cu un scârțâit. Biblioteca era de fapt o sală nu prea mare, ai cărei pereți erau tapetați, de jur împrejur, cu rafturi metalice, vopsite în alb. Într-un capăt al încăperii se deschideau

trei culoare pline de rafturi de cărți, perfect paralele, inundate și ele de lumina albă a neonului, deși parcă ceva mai estompată decât în sala principală. La intrare era așezat un birou, iar pe birou, un calculator, un telefon, un teanc de pliante și reviste, două teancuri de cărți și un aparat de radio micuț.

Ada s-a făcut nevăzută pe unul dintre culoarele de cărți, cel în capătul căruia se aflau chiuveta și ușa toaletei. Acolo a umplut fierbătorul. În timp ce se încălzea apa, a aprins calculatorul și l-a așezat pe Kovi alături de ea, în spatele biroului. El și-a plecat ochii și a văzut cum fusta vaporosă, de culoarea lămâii, i se ridică deasupra genunchilor. În clipa în care privirile lui i-au întâlnit genunchii, fața i s-a înroșit din nou și și-a lăsat brațele în poală. S-a răzgândit imediat după aceea și le-a încrucișat pe piept, dar a revenit asupra deciziei și și-a lipit palmele de birou. Ea îl privea, iar strabismul ușor al ochiului ei stâng îi crea iluzia că femeia îi face un semn secret cu ochiul, ca și cum ar fi spus: Nu-i nimic, Kovi. Și s-a îmbujorat din nou.

Apa a început să fiarbă. Ada Dvash a turnat în două căni cafeaua neagră și a pus zahăr în amândouă, fără să-1 întrebe cum îi place, apoi i-a dat o cană tânărului, și una a păstrat-o pentru ea. Îi privea tricoul imprimat și se întreba la ce s-o fi referind textul scris pe el. Între timp, se făcuse opt fără douăzeci, dar nici un om nu pusese încă piciorul în bibliotecă. Pe marginea biroului erau așezate, una peste alta, cinci sau șase cărți noi, care fuseseră achiziționate în cursul săptămânii precedente. Ada i-a arătat lui Kovi cum se înregistrează în calculator noile achiziții, cum se aplică pe fiecare carte ștampila bibliotecii, cum se îmbracă în coperte de plastic rezistent și cum se lipește o etichetă cu număr de inventar pe spatele fiecăreia.

— De acum înainte, ești ajutor de bibliotecară, a spus ea și a adăugat: Spune-mi, nu te așteaptă ai tăi acasă? La cină? Poate că-și fac griji pentru tine.

Strabismul ochiului ei stâng părea asemenea unei scânteieri de afecțiune.

— Nici tu nu ai mâncat.

— Mănânc întotdeauna după ce termin programul. Stau în fața televizorului și mănânc ce apuc, direct din frigider.

— Te voi conduce din nou. De aici până acasă la tine. Să nu mergi singură, pe întuneric.

Ada s-a uitat în ochii lui și și-a așezat palma caldă pe mâna lui lipită de birou:

— Nu-i nevoie, Kovi. De aici ajung acasă în cinci minute.

Simțindu-i atingerea, trupul i-a fost scuturat de un fior dulce, de la ceafă până la șale. Dar vorbele femeii lăsau să se înțeleagă că prietenul acela al ei, șoferul de tir, o așteaptă acasă. Iar dacă nu este deja acolo, cu siguranță va veni în cursul serii. De aceea i-a spus că nu are nevoie să fie condusă. Însă nu va renunța și va merge în urma ei ca un câine, până la ușă, iar după ce aceasta se va închide în urma ei va rămâne acolo, pe trepte. De data asta îi va întinde și mâna în semn de noapte bună, iar în timp ce palma ei va fi prizoniera mâinii lui o va strânge ușor de două ori, făcând-o astfel să înțeleagă. Rea, schiloadă și dezgustătoare i se părea lumea în care avantajul absolut al unui șofer este simplul fapt de a fi un

bărbat matur, în vreme ce el nu este decât un tinerel. A început să-și imagineze, pe neașteptate, cum șoferul lat în umeri, pătrătos, își strecoară degetele unsuroase sub cămașa ei. Imaginea aceasta îl umplea de dorință și rușine, dar simțea și furie față de ea și dorința de a o răni puțin.

Ada îl privea din profil și înțelegea ce se petrece. I-a propus să facă împreună o plimbare printre rafturile de cărți, ar putea să-i arate tot felul de mici comori, ca de exemplu, opera scriitorului Eldad Rubin, cu corecturi scrise de mână direct pe marginile paginilor. Dar nici nu a apucat să termine ce avea de spus, că în bibliotecă au intrat două femei în vârstă, una scundă și pătrată ca o valiză, iar cealaltă, cu părul tuns scurt și cu ochii bulbucați în spatele unor lentile groase. Aduseseră cărțile pe care le aveau de returnat și discutau cu Ada pe marginea romanului israelian despre care vorbea întreaga țară. Kovi s-a ascuns de ele pe unul dintre culoarele de cărți, iar acolo, pe un raft de jos, a descoperit *Spre far* de Virginia Woolf, a deschis-o la mijloc și a citit, stând în picioare, o pagină sau două, numai pentru a nu mai fi nevoit să asculte conversația. Dar vocile femeilor răzbăteau până la el și a auzit-o pe una dintre ele spunând: Din câte știu eu, revizuieste foarte mult. Scrie iar și iar același roman, cu foarte mici modificări. Prietena ei a zis: Și Dostoievski și Kafka procedau la fel. Ce-i de mirare? Ada a spus zâmbind: Sunt subiecte și motive asupra cărora scriitorii revin iar și iar, fiindcă, din câte se pare, acestea își au izvorul undeva în sufletele lor.

În clipa în care Ada a rostit cuvintele își au izvorul în sufletele lor, Kovi Ezra a simțit cum inima i se chircește în piept. În momentul acela i-a fost limpede că ea știe că el, de acolo din ascunzătoarea lui, va auzi ceea ce spune, și că vorbește pentru el, nu pentru cele două femei, încercând să-i transmită că sufletele lor împart aceeași obârșie. Și-a închipuit că se apropie de ea, o îmbrățișează, iar ea își lipește fruntea de umărul lui, fiindcă era cu un cap mai înalt decât ea, iar în timp ce stăteau așa, sânii ei îi presau pieptul și burțile lor erau lipite una de cealaltă, iar în punctul acela imaginea a devenit insuportabilă.

După ce au plecat cele două femei, a mai rămas un minut sau două în ascunzătoarea dintre rafturile de cărți, unde găsisse *Spre far*, până când trupul i s-a mai răcorit puțin, și i-a spus Adei, pe un ton mult mai gros decât cel pe care îl avea vocea lui de obicei, că i se va alătura în curând. Între timp, ea a introdus în calculator titlurile cărților pe care le returnaseră cele două femei și titlurile celor pe care le împrumutaseră.

Și iată-i din nou așezați pe Ada Dvash și pe Kovi unul lângă altul, de aceeași parte a biroului, ca și cum și el ar fi lucrat de acum la bibliotecă. În tăcerea care se lăsase între ei se mai auzeau doar hruitul aparatului de aer condiționat și zumzetul neonului. Apoi au vorbit despre Virginia Woolf, care s-a sinucis înecându-se, în toiul celui de-al Doilea Război Mondial. Ada a zis că sinuciderea în timpul războiului i se pare un act ciudat, straniu, fiindcă e greu să-ți imaginezi că nu simțea nici un strop de compasiune, nici un pic de curiozitate în legătură cu ceea ce avea să se întâmple, cu cine avea să câștige cumplitul război în care fiecare individ din lumea asta era implicat într-un fel sau altul. Cum de nu a dorit nici măcar să aștepte deznodământul, să vadă dacă Anglia ei va fi salvată sau va cădea în mâinile naziștilor?

Kovi a spus:

— Era sătulă de tot și de toate.

Ada a zis:

— Tocmai asta nu înțeleg eu. Întotdeauna îți rămâne măcar un lucru drag pe lumea asta, de care nu vrei să te desparți. Chiar și o pisică ori un câine. Sau fotoliul pe care îți întinzi picioarele seară de seară. Felul în care arată grădina atunci când plouă. Sau lumina asfințitului privit printr-o fereastră.

— Ești un om fericit. Din câte se pare, disperarea îți e străină.

— Nu-mi e străină. Dar nici nu mă atrage.

În bibliotecă a intrat o fată cu ochelari, de douăzeci de ani, cu șoldurile rotunde, o cămașă înflorată, jeanși strâmți și ochii mijiți din pricina luminii neonului, le-a zămbit Adei și lui Kovi, 1-a întrebat pe Kovi dacă el va fi de acum ajutorul de bibliotecar și i-a rugat s-o ajute să găsească materiale despre revoltele arabilor din Palestina aflată sub mandat britanic, dintre 1936 și 1939, cunoscute și sub numele de Revoluția Arabă. Ada a condus-o până la rafturile cu documente istorice și la cele destinate cărților despre Orientul Mijlociu, și au început să scoată amândouă carte după carte, răsfoind-o pe fiecare. Kovi s-a dus la chiuveta de lângă ușa toaletei și a spălat cele două cești de cafea. Ceasul de deasupra biroului arăta ora nouă fără douăzeci. Va trece și seara asta, iar tu nu vei îndrăzni să-i mărturisești. De data asta, n-ai voie să renunți. Când veți rămâne din nou doar voi doi în bibliotecă, îi vei lua mâna, te vei uita în ochii ei și îi vei spune, în cele din urmă. Dar ce îi vei spune, mai exact? Dar dacă va izbucni în râs? Dar dacă, din contră, dacă va intra în panică și își va smulge mâinile din strânsoarea ta? Dar este în egală măsură posibil ca întreaga ei compasiune să se reverse asupra ta, să-ți așeze capul pe pieptul ei și să-ți mângâie părul. Așa cum ar face cu un copil. Compasiunea 1-a speriat mai tare decât orice refuz din partea ei. Îi era cât se poate de clar că, dacă îl va privi cu milă, nu se va putea abține și va izbucni în plâns. Nu-și va putea stăpâni lacrimile. Iar în felul acesta totul se va duce de râpă, se va ridica și se va face nevăzut în întuneric.

Între timp, ștergea continuu cele două cești cu un prosop de vase agățat lângă chiuvetă și a continuat să le șteargă și după ce s-au uscat complet. În timp ce făcea asta, privea un fluture de noapte ce se lovea întruna de sticla neonului.

Tânăra cu ochelari le-a mulțumit și a ieșit, cărând o pungă de plastic cu cinci sau șase cărți despre revoltele arabilor. Ada a introdus în calculator datele cărților care rămăseseră pe biroul ei. I-a explicat lui Kovi că îi este total interzis să împrumute mai mult de două cărți odată unei singure persoane, dar tânăra aceasta are de predat o lucrare peste numai zece zile. Nu peste mult timp, la nouă, a zis ea, închidem și plecăm acasă. La auzul cuvintelor plecăm acasă, inima lui Kovi a început să bată cu putere, ca și cum în ele ar fi fost ascunsă o promisiune

secretă. Peste câteva momente însă și-a așezat picior peste picior, deoarece trupul i se trezise din nou la viață, amenințând să-1 trădeze. O voce interioară îi spunea, indiferent dacă va fi dezgustată sau dacă va râde de tine ori dacă te va compătimi, nu trebuie să renunți, trebuie să-i mărturisești.

— Ada. Ascultă.

— Da.

— Îmi dai voie să-ți pun o întrebare personală?

— Întrebă.

— Ți s-a întâmplat vreodată să iubești pe cineva fără a avea vreo speranță că persoana respectivă îți va răspunde cu aceleași sentimente?

Ea a înțeles imediat unde bate și a ezitat o clipă între afecțiunea pe care o simțea față de acest tânăr și responsabilitatea de a-i descuraja sentimentele. Undeva, dedesubtul acestor două trăiri, exista și impulsul difuz al consimțirii.

— Da. Dar asta s-a întâmplat demult.

— Și ce ai făcut?

— Ceea ce fac toate. N-am mai mâncat, plângeam noaptea, la început mă îmbrăcam în haine frumoase și atrăgătoare, iar mai apoi, intenționat, în haine largi și urâte. Până mi-a trecut. Trece, Kovi, deși, atunci când ți se întâmplă, ai mereu impresia că nu va trece niciodată.

— Dar eu...

O nouă cititoare a intrat în bibliotecă, o femeie de vreo șaiszeci și cinci de ani, înaltă și energică, îmbrăcată într-o rochie ușoară de vară, care s-ar fi potrivit mai bine unei femei tinere, cu brățări de argint în jurul încheieturilor subțiri și bronzate și un șirag de mărgelile din chihlimbar încolăcit de mai multe ori în jurul gâtului. A salutat-o pe Ada și a întrebat-o curioasă:

— Cine-i tânărul acesta drăgălaș? Unde l-ai găsit?

— Este noul meu asistent.

— Te cunosc, a spus bătrâna întorcându-se către Kovi, ești fiul lui Victor Ezra, cel cu magazinul. Lucrezi voluntar aici?

— Da. Nu. Eu...

Ada a zis:

— A venit să mă ajute. Îi plac foarte mult cărțile.

A returnat un roman străin și ar fi dorit să împrumute în schimb cartea acelui israelian despre care vorbea toată țara, aceeași carte pe care o doriseră și cele două femei dinaintea ei. Ada a spus că există o listă de așteptare, că nu are decât două exemplare, că ambele sunt împrumutate și că mai multe persoane așteaptă deja să le vină rândul.

— Să te trec și pe tine pe listă, Liza? Va dura între o lună și două luni.

Femeia a zis:

— Două luni? În două luni sigur va termina de scris un nou roman.

Ada a convins-o să se mulțumească doar cu un roman recomandat de ea, tradus din spaniolă, apoi femeia i-a salutat și a ieșit. Kovi a zis:

— Ce antipatică. Și bârfitoare, pe deasupra.

Ada nu i-a răspuns. Răsfoia cartea pe care o returnase bătrâna.

Kovi a fost cuprins pe neașteptate de o senzație presantă a iminenței, trupul și sentimentele îi erau atât de răscolite, încât cu greu le mai putea ține sub control. Rămăseseră din nou singuri, și peste zece minute ea va

spune că a sosit timpul să închidă biblioteca, și iar se va duce totul pe apa sâmbetei, și de data asta - pentru totdeauna. Deodată 1-a cuprins o ură cruntă împotriva luminii albe și orbitoare a neonului, asemenea celei dintr-un cabinet stomatologic. Avea senzația că, dacă n-ar fi fost lumina aceasta, poate i-ar fi mărturisit.

— Hai, fii cu adevărat ajutorul meu, a spus Ada, completează-mi în computer fișa cărții pe care a împrumutat-o Liza, apoi pe aceea a cărții pe care a returnat-o. Ți arăt eu cum.

Dar ce crede ea, s-a înfuriat Kovi deodată, are impresia că sunt un copil căruia îi permite să se joace puțin la calculatorul ei, pentru ca apoi să-1 trimită la culcare? E chiar atât de oarbă? Nu pricepe nimic? Dar chiar nimic? În clipa aceea 1-a cuprins dorința năvalnică de a-i provoca durere, de a o mușca, de a o zdrobi, de a-i smulge cerceii mari de lemn, care i se legăneau în urechi, pentru a o face să înțeleagă.

Ada și-a dat seama că greșise. A pus o mână pe umărul lui și a zis:
— Kovi, hai.

Atingerea mâinii ei pe umărul lui 1-a amețit, dar 1-a și întristat, deoarece a înțeles că ea nu voia decât să-1 consoleze. S-a întors și i-a apucat cu ambele palme obrazii, cuprinzându-i până la locul din care porneau cerceii, i-a tras fața cu putere spre el, dar nu a îndrăznit să-și apropie

buzele de buzele ei, ci a rămas așa, strângând-o cu putere un minut întreg, cu obrazii ei între palme și ochii ațintiți asupra buzelor ei, care nu erau nici deschise, dar nici complet închise. O expresie pe care nu o cunoștea și-a făcut loc pe chipul ei scaldat în lumina crudă a neonului, nu era o expresie ce trăda durere sau insultă, ci, din câte i se părea lui, mai degrabă părere de rău. Un minut întreg i-a ținut capul în mâini, nu cu blândețe, ci cu forță, cu buzele apropiate de buzele ei și întreg trupul tremurându-i de pasiune și frică. Ea nu i s-a împotrivit și nici nu a încercat să se elibereze din strânsoare, ci a așteptat. Iar în cele din urmă a spus:

— Kovi.

Iar apoi:

— Trebuie să plecăm.

I-a dat drumul, a sărit de la locul lui, fără să-și ia ochii de la ea nici o clipă, degetele lui tremurătoare au găsit pe pipăite întrerupătorul din colț, iar într-o secundă lumina neonului s-a stins și întunericul s-a lăsat peste bibliotecă. Acum, și-a spus lui însuși, dacă nu-i spui acum, vei regreta toată viața. Pe vecie. Și iată-1 singur cu pasiunea și sentimentele care se revoltau înăuntrul lui, ducându-1 spre pierzanie, cărora li se adăuga și un impuls slab conturat de a o sechestra și de a o proteja. De el însuși.

Brațele lui întinse au descoperit trupul femeii, nemișcat, de cealaltă parte a biroului. A îmbrățișat-o în întuneric, nu față în față, ci din lateral, cu coapsele lipite de șoldul ei. Întunericul îi dădea curaj, așa că i-a sărutat urechea și tâmpla, dar nu a îndrăznit s-o întoarcă spre el și să-i caute

buzele cu gura. Ea rămăsese în îmbrățișarea lui, cu mâinile la spate, nici nu-1 îndepărta, dar nici nu-1 încuraja. Gândurile îi zburau către copilul mort pe care îl născuse după cinci luni de sarcină, o naștere prematură, în urma căreia doctorul o anunțase că nu va mai putea avea niciodată copii. Luni întregi după avort 1-a învinovățit pe soțul ei pentru moartea fătului, deși nu avea nici un temei pentru a face acest lucru, în afară, poate, de faptul că venise și se culcase cu ea cu doar câteva nopți înainte de declanșarea travaliului prematur și, cu toate că nu-1 dorise, cedase în fața lui, așa cum se obișnuise încă din copilărie, să se supună, de fiecare dată, atunci când se afla în fața unei voințe puternice, mai ales în fața voinței puternice a unui bărbat. Și asta nu pentru că ar fi avut o fire supusă, ci fiindcă voința puternică a oricărui bărbat avea darul de a trezi în ea un fel de sentiment al siguranței și încrederii, din care derivau supunerea și dorința de a ceda. Acum primea îmbrățișarea aceea piezișă a tânărului fără a-1 încuraja și fără a-i opune rezistență. Stătea nemișcată, cu mâinile la spate și capul plecat, suspinând ușor. Kovi nu știa cum să interpreteze suspinele acestea, dacă sunt precum gemetele de plăcere din filme sau doar un mod de a protesta. Însă dorința lui puternică, dorința unui tânăr de șaptesprezece ani, înzestrat cu o imaginație bogată, alimentată de dragostea pentru o femeie, 1-a făcut să-și frece ușor coapsele de șoldul ei. Și, pentru că era cu un cap mai înalt decât ea, i-a tras capul spre pieptul lui și i-a mângâiat ușor părul cu buzele, care i-au atins încet unul dintre cercei, ca și cum ar fi încercat să asculte prin sărutările lui blânde ce reacție provocaseră înăuntrul ei mișcările coapselor lui. Rușinea nu i-a diminuat plăcerea, ba din contră: acum strica totul, știa, distrugea și călca pentru totdeauna în picioare tot ceea ce s-ar fi putut înfiripa vreodată între el și femeia iubită. Pornirea aceasta spre distrugere 1-a amețit cu totul, iar mâinile lui au început să-i caute sânii, dar imediat s-a speriat și a îmbrățișat-o din nou, continuând să-și frece coapsele de șoldul ei, până când un val de plăcere i-a dat fiori pe șira spinării și i-a făcut genunchii să tremure, fiind nevoit să se agațe de ea ca să nu se prăbușească, și, simțind cum i se umezește burta, s-a grăbit să se îndepărteze puțin, pentru a nu o uda și pe ea. Stătea în picioare în beznă, tremurând tot și gâfâind, foarte aproape de ea, dar fără s-o atingă, roșu ca focul, cu dinții clănțănindu-i ușor, ca și cum ar fi dârdâit de frig. Ada a pus capăt tăcerii spunând pe un ton blând:

— Aprind lumina.

Kovi a zis:

— Da.

Dar Ada nu s-a grăbit să aprindă lumina. A spus:

— Poți merge acolo să te aranjezi.

Kovi a zis:

— Da.

Și, pe neașteptate, a șoptit în întuneric:

— Scuze.

Și i-a găsit pe pipăite palma și i-a luat-o în mâini și i-a mângâiat-o cu buzele și i-a cerut din nou iertare, apoi s-a întors și și-a croit drum prin

întuneric spre ușă și a dispărut din bezna apăsătoare din bibliotecă, în bezna luminoasă de afară, de sub cerul unei nopți de vară. O jumătate de lună strălucea de deasupra turnului de apă, împrăștiind o lumină palidă care ba e, ba nu mai e, peste acoperișurile caselor, peste coroanele pomilor și peste umbrele dealurilor estice.

Ea a aprins neonul, mijind ochii din pricina strălucirii orbitoare. Cu o mână își netezea cămașa, iar cu cealaltă, părul. Pentru o clipă, a avut impresia că tânărul se afla încă acolo, că intrase doar la toaletă. Dar ușa bibliotecii era larg deschisă, iar ea a mers pe urmele lui, a ieșit pe ușă și a rămas pe treptele exterioare, trăgând adânc în piept aerul înțepător al acelei nopți de vară, cu miros de iarbă cosită, de balegă, de parfum al unor flori necunoscute. Dar de ce fugi, s-a întrebat fără a rosti cuvintele cu voce tare, ce, ești copil, de ce te-ai speriat așa?

S-a întors în sală, a stins calculatorul, a oprit aparatul de aer condiționat, a stins lumina orbitoare a neonului, a încuiat ușa și a pornit-o spre casă. Pe drum au însoțit-o orăcăitul broaștelor și târâitul greierilor și o adiere ușoară de vânt, care aducea până la ea o aromă de ciulini și praf. Poate că tinerelul ăsta o pândește iar din spatele cine știe cărui copac, propunându-i în curând s-o conducă, și poate că de data asta va îndrăzni chiar să o apuce de mână sau să o ia de mijloc? Avea impresia că mirosul lui, un miros de pâine neagră, săpun și sudoare, plutește în aerul din jurul ei. Știa că nu se va întoarce la ea, nici în seara aceea, și, din câte părea, nici în serile care vor urma. Îi părea rău să-1 știe singur, în zadar măcinat de remușcări și rușine. Cu toate acestea, simțea un fel de bucurie ascunsă, un fel de mândrie că-1 lăsase să-i facă exact ce dorise. Cât de puțin îi ceruse. Poate că, dacă i-ar fi cerut mai mult, nu l-ar fi oprit. A tras adânc aer în piept. Îi părea rău că nu apucase să-i spună vorbele acelea simple, nu-i nimic, Kovi. Nu-ți fie teamă. Ești bine. Totul e bine acum.

Tirul nu o aștepta în fața casei, prin urmare știa că va fi singură în noaptea aceea. La ușă au întâmpinat-o două pisici flămânde, care se gudurau și se frecau apăsate de picioarele ei. Le-a vorbit cu voce tare, acoperindu-le cu muștrări pline de dragoste, umplându-le farfuriile cu mâncare și castronașele cu apă. După aceea a intrat în baie, unde s-a spălat pe față și pe gât și și-a pieptănat părul. Când a ieșit, a aprins televizorul, nimerind exact în mijlocul unei emisiuni despre topirea calotei glaciare și despre dispariția vieții arctice. Și-a uns o felie de pâine cu unt și cu brânză, și-a tăiat o roșie, și-a pregătit o omletă și o cană de ceai. Apoi s-a așezat în fotoliul din fața televizorului care predica despre dispariția vieții la Polul Nord și a mâncat și a băut ceaiul și aproape nu simțea că obrazii îi erau udați de lacrimi. Când a devenit conștientă de ele, a continuat să mănânce și să bea și să se uite la televizor, mângâindu-și obrazul stâng de trei sau patru ori. Lacrimile nu s-au oprit, dar au făcut-o să se simtă mai bine și și-a spus cuvintele pe care intenționase să i le spună mai devreme lui Kovi, dar nu apucase, nu-i nimic, nu te speria, ești bine, acum totul e bine. S-a ridicat, plângând încă, a luat în brațe una din pisici și s-a așezat din nou în fotoliu. La unsprezece fără un sfert s-a ridicat din nou, a tras obloanele și a stins aproape toate luminile.

Kovi Ezra a colindat încolo și încioace pe străzile satului, a trecut de două ori prin fața casei de cultură și de două ori prin fața magazinului familiei lui. A intrat în Parcul Zikaron și s-a așezat pe o bancă deja umedă din pricina boabelor de rouă. Se întreba ce o fi crezând ea despre el acum și de ce nu i-o fi tras două palme zdravene. Și-a ridicat deodată brațul și s-a pălmuit cu putere, până când l-au durut dinții și i-au țuiit urechile și ochiul stâng i-a lăcrimat puțin. Rușinea i-a invadat întreg corpul, asemenea unei materii scârboase și dense.

Doi băieți de vârsta lui, Elad și Shahar, au trecut pe lângă banca lui fără să-l observe, iar el s-a făcut micuț, micuț de tot, îngropându-și capul între picioare. Shahar a spus: De cele mai multe ori se vede pe ea că minte. Nimeni nu se încrede în ea nici măcar pentru jumătate de minut. Elad i-a răspuns: Dar asta a fost o minciună nevinovată, adică o minciună justificată. Cei doi s-au îndepărtat, iar pietrișul de pe alee scârțâia sub tălpile lor. Kovi se gândea că ceea ce făcuse în seara aceea nu se va mai șterge niciodată. Nici măcar după ce vor fi trecut ani mulți și viața îl va fi purtat prin cine știe ce locuri. Nici măcar dacă va merge la oraș și va căuta o târfă, așa visase de multe ori. Nimic nu va mai spăla rușinea din seara asta. Ce bine ar fi fost dacă ar fi rămas pe scaun și ar fi continuat să-i vorbească și nu ar fi stins lumina aceea.

Și, dacă tot i-a trecut prin cap s-o stingă, nu ar fi putut, mai bine, să se folosească de întuneric pentru a-i face cunoscute sentimentele lui? Toată lumea îi spune că se pricepe la vorbe. Ar fi putut să se folosească de cuvinte. Să-i recite versuri dintr-o poezie de dragoste de-a lui Bialik sau de-a lui lehuda Amichai. Ar fi putut să-i arate poeziile pe care le-a scris el însuși sau să-i spună una dintre poeziile pe care le compusese inspirat de ea și pentru ea. Pe de altă parte, se gândea, ce s-a întâmplat s-a întâmplat și din vina ei, fiindcă m-a tratat ca pe un copil toată seara, jucându-se de-a profesoara cu elevul. S-a făcut că plouă, ca și cum eu aș fi așteptat-o serile așa, într-o doară, fără vreun rost anume, în fața oficiului poștal, pentru a o conduce la bibliotecă. Adevărul este că ea știe foarte bine adevărul și se preface că nu știe pentru a nu mă pune într-o situație jenantă. Mi-ar fi plăcut să mă facă de rușine și să-mi pună întrebări provocatoare. Mi-ar fi plăcut să am îndrăzneala de a o pune într-o situație stânjenitoare și de a-i spune verde-n față că o femeie ca ea nu are ce căuta cu tipi precum șoferul ăla de tir. Tu și cu mine suntem suflete-pereche, iar tu știi asta. Dar nu-mi stă în putere să repar faptul că m-am născut cu cincisprezece ani mai târziu decât tine. Însă totul este acum lipsit de orice speranță, având în vedere ceea ce s-a întâmplat. Am distrus totul pentru totdeauna. De fapt, ceea ce am făcut nu schimbă deloc situația, care, oricum, era sortită eșecului de la bun început. Nu aveam nici o șansă, nici eu, nici tu. Nici o șansă și nici o umbră de speranță. Poate, se gândea el, poate, după armată, o să-mi iau permis de condus tiruri.

S-a ridicat de pe bancă și a traversat parcul. Pietrișul de pe alee scrâșnea sub tălpile sandalelor lui. O pasăre de noapte a scos un țipăt sfâșietor, iar undeva la marginea satului un câine lătra cu încăpățănare. Nu mai mâncase nimic de la amiază, iar acum simțea că-i este foame și

sete, dar gândul la casa în care se aflau părinții și surorile lui adunați ciorchine în fața televizorului zgomotos l-a făcut să se răzgândească. Dacă se întoarce acasă, nimeni nu se va uita la el și nu-l va întreba nimic, ar putea intra direct în bucătărie, să-și ia ceva din frigider, după care să se închidă în camera lui. Dar ce va face acolo, cu acvariul neîngrijit, în care plutea de o săptămână întregă un pește mort, și cu salteaua pătată? Mai bine rămâne afară, să-și petreacă noaptea asta pe străzile pustii. Poate că mai bine ar fi să te întorci pe banca ta, să te întinzi pe ea și să dormi acolo un somn fără vise până mâine-dimineață.

Deodată i-a venit ideea să se ducă acasă la ea și, dacă tirul e parcat acolo, să se cațere pe el și să arunce înăuntru un chibrit aprins, făcându-l să sară în aer odată pentru totdeauna. Și-a băgat mâna în buzunar, căutând niște chibrituri despre care știa că nu se află acolo. După aceea, picioarele l-au dus până la baza turnului de apă cocoțat pe trei picioare din beton, unde s-a hotărât să urce până în vârf, pentru a fi puțin mai aproape de jumătatea de lună care plutea acum pe deasupra dealurilor dinspre est. Balustrada de fier a scării era rece și umedă, iar el urca repede treaptă cu treaptă și, într-o clipă, s-a trezit în vârful turnului. Aici se afla un stâlp gros și vechi de beton, cu saci de nisip împrăștiați peste tot și găuri de tragere, rămas din timpul Războiului de Independență ¹. A intrat și a aruncat o privire afară, printr-una dintre gurile de tragere. Înăuntru mirosea a urină stătută. Întinderi pustii îl înconjurau la adăpostul nesfârșirii nopții. Cerul era strălucitor, iar stelele sclipeau ici și colo, străine una de alta și străine lor înseși. Din inima beznei au izbucnit două focuri de armă trase unul după celălalt, care de acolo s-au auzit ca două detunături. Luminile se aprinseseră deja la ferestrele caselor. Ici și colo se vedeau reflectate în câte o fereastră deschisă culorile ecranelor televizoarelor. Două mașini au trecut una pe lângă alta exact sub el, pe Strada Viilor, iar farurile lor au luminat pentru o clipă aleea cu chiparoși întunecați. Kovi căuta cu privirea fereastra casei ei și, pentru că nu putea fi sigur care anume era, a ales una aflată în direcția străzii ei, hotărând ca aceea să fie fereastra Adei. Prin geam pâlpâia o lumină gălbuie, fereastra fiind acoperită de draperie. De azi înainte, știa asta, el și ea vor trece unul pe lângă celălalt

1 Războiul israelo-arab (1948-1949).

pe stradă ca doi străini. Nu va mai îndrăzni să-i spună nici măcar un cuvânt. Și ea va sta departe de el de acum înainte. Dacă va trebui să între vreodată în oficiul poștal pentru a rezolva cine știe ce problemă, ea își va ridica privirea dindărătul geamului de la ghișeu și va spune pe un ton egal, da, cu ce te pot ajuta?

Cântăreți

Ușa era deschisă, iar în hol sufla un vânt rece și umed de iarnă. Deja sosiseră douăzeci sau douăzeci și cinci de oaspeți, dintre care câțiva se învârteau încă prin salon, ajutându-se unii pe alții să-și dezbrace hainele groase. La intrare m-au întâmpinat murmurul vorbelor lor, mirosul plăcut al lemnului ars dinăuntru sobei încinse, dar și miros de lână umedă și mâncare caldă. Almuzlino, un bărbat masiv, cu ochelarii legați cu un șiret în jurul gâtului, s-a aplecat și a sărutat-o de două ori, câte o dată pe fiecare obraz, pe dr. Ghili Steiner, i-a cuprins mijlocul și i-a spus arăți foarte, dar foarte bine, Ghili. Femeia i-a răspuns uite cine vorbește. Korman cel rotund, care avea un umăr puțin mai ridicat decât celălalt, a venit și a îmbrățișat-o cu putere pe Ghili Steiner, apoi și pe mine și pe Almuzlino, și a spus, cât mă bucur să vă văd pe toți. Ați văzut ce plouă afară? Lângă cuier i-am întâlnit pe Edna și Ioel Rivek, un cuplu de medici stomatologi, amândoi în vârstă de cincizeci și cinci de ani, care semănau foarte mult unul cu celălalt, ca urmare a lungii vieți petrecute împreună; amândoi aveau părul cenușiu tuns scurt, gâturile ridate și buzele încordate. Edna Rivek a spus: Unii dintre invitați nu vor veni din pricina furtunii. Și noi am fost la un pas de-a rămâne acasă. Ioel, soțul ei, a zis: Dar ce să faci acasă? Iarna zdrobește sufletele.

În satul Tel Ilan era o seară hibernală de sabat. Chiparoșii înalți se încâlciseră în ceață. Ploua mărunț. La Dalia și Avraham Levin începuseră să se adune oaspeții. Reședința familiei Levin se afla pe coama dealului, pe o alee micuță, numită Aleea Pompei de apă. Acoperișul din țiglă avea horn, iar casa, două etaje și pivniță. În grădina luminată de felinare electrice erau câțiva pomi umezi, iar pe ramurile lor, măslina și migdale. Pe peluza largă din fața casei erau, plantate de la un capăt la altul, straturi cu flori de ciclamen. Tot acolo se afla și un turn mic din piatră, din interiorul căruia curgea un firicel de apă artificială, într-un bazin ornamental. Pești aurii leneși pluteau înainte și înapoi în lumina unui proiector electric îngropat pe fundul bazinului, luminând apa dinăuntru. Ploaia care continua să cadă tulburase apa din bazin.

Mi-am lăsat haina în vârful unui morman de haine așezate pe canapeaua dintr-o încăpere laterală și mi-am croit drum spre camera de oaspeți. Aproape treizeci de bărbați și femei, marea majoritate în vârstă de cincizeci de ani sau mai mult, se adunau o dată la câteva săptămâni în casa familiei Levin. Fiecare cuplu aducea câte o plăcintă, câte o salată sau mâncare gătită caldă, se așezau în cerc în camera spațioasă de oaspeți și inundau încăperea cu cântece evreiești vechi și cântece rusești, care îi umpleau, pe cei mai mulți dintre ei, de tristețe și dor. Iohai Blum îi acompania la acordeon, iar trei femei, nu tocmai tinere, stăteau în jurul lui și cântau din trei flaute micuțe.

Un murmur de voci umplea întreaga cameră, dar deasupra lor se ridica vocea doctoriței Ghili Steiner, care ordona: Toată lumea să se așeze, vă

rog. Vrem să începem. Dar oaspeții nu se grăbeau să se așeze, ocupați în continuare cu propriile conversații, hohote de râs și bătăi ușoare pe umăr. Iosi Sason cel înalt și bărbos m-a oprit lângă bibliotecă: Ce mai e nou, ce mai faci, ce mai spui? Nimic nou, am spus, tu cum o mai duci? Ca de obicei, a zis și a adăugat: Nimic important. Dar unde-i Eti? Am întrebat eu. Nu se simte prea bine, a spus, treaba e că săptămâna trecută i-au găsit o tumoră nu prea drăguță. Dar m-a rugat să nu vorbesc despre asta. În afară de chestia cu pricina... Nimic. Nimic notabil. Ai văzut ce plouă afară? Iarnă în toată puterea cuvântului.

Dalia, amfitrioana, se plimba prin cameră și le împărțea invitațiilor mape cu repertoriul de cântece. Avraham, soțul ei, s-a întors cu spatele spre oaspeți, s-a aplecat spre șemineu și a mai pus câteva lemne pe foc. În urmă cu mulți ani, Avraham Levin mi-a fost comandant în armată. Dalia, soția lui, a studiat împreună cu mine, la Secția de istorie a Universității Ebraice din Ierusalim. Avraham era un bărbat tăcut și introvertit, în vreme ce Dalia era o fire debordantă. Fusesem prieten cu fiecare din ei cu mult înainte de a se cunoaște. Prietenia noastră a continuat de-a lungul anilor, și după ce s-au căsătorit. O prietenie solidă și reținută, care nu avea niciodată nevoie să fie dovedită și nu depindea de cât de des ne vedeam. Uneori se întâmpla să treacă un an sau un an și jumătate între vizite, iar ei mă întâmpinau de fiecare dată cu căldură. Dar niciodată nu am rămas să înnoptez în casa lor.

În urmă cu douăzeci de ani, Daliei și lui Avraham Levin li s-a născut unicul fiu, Ianiv. Acesta a fost întotdeauna un băiat retras, iar după ce a mai crescut, stătea mai tot timpul închis în camera lui. Când era încă foarte mic, am venit în vizită la părinții lui, și-mi aduc aminte că-i plăcea să-și țină capul strâns lipit de burta mea, transformându-mi puloverul într-o peșteră micuță. Odată i-am făcut cadou o broască țestoasă. În urmă cu patru ani, când avea șaisprezece ani, băiatul a intrat în dormitorul părinților lui, s-a târât sub pat și și-a tras un foc de armă în frunte, cu pistolul tatălui său. O zi și jumătate l-au căutat prin tot satul, fără să știe că zăcea sub patul părinților. Nici măcar Dalia și Avraham, care au dormit noaptea în patul lor, nu au știut că trupul singurului lor copil se află chiar dedesubtul lor. Menajera, venită să curețe camera, l-a găsit chircit acolo, ca și cum ar fi dormit. Nu a lăsat în urmă nici o scrisoare. Unii oameni spuneau ceva, alții altceva. Dalia și Avraham au instituit în memoria lui Ianiv obiceiul de a acorda o modestă bursă de studii elevilor cu voci muzicale, deoarece fiul lor cântase adesea în corul satului.

Timp de un an sau doi după moartea copilului, Dalia Levin a găsit alinare în practicile spirituale ale Orientului îndepărtat. Era directoarea bibliotecii din Tel Ilan și înființase, din proprie inițiativă, un cerc de meditație care funcționa în sediul bibliotecii. La fiecare șase săptămâni organiza la ea acasă seri muzicale deschise publicului. Și eu am luat

adesea parte la evenimentele acestea și, fiindcă se obișnuiseră deja cu statutul meu de celibatar, le întâmpinau de fiecare dată cu multă căldură și chipuri luminoase pe fetele care mă însoțeau, alta de fiecare dată. În seara asta am venit singur, le-am adus gazdelor o sticlă de merlot și aveam de gând să mă retrag în colțul meu, între bibliotecă și acvariu.

Dalia era sufletul acelor seri muzicale care se desfășurau sub acoperișul casei lor: organiza, dădea telefoane, trimitea invitații, puneă totul la punct, pregătea gustări, alegea repertoriul, pregătind dinainte câte o carte cu cântece pentru fiecare oaspete. De când s-a abătut nenorocirea aceea asupra lor, a cuprins-o un val de energie greu de stăvilit. Pe lângă bibliotecă, meditație și serile muzicale, era membră și în tot felul de comitete, se înscrișese în clubul de yoga, avea zile de studiu, conferințe, întâlniri, adunări, prelegeri, studii aprofundate și plimbări.

În ce-1 privește pe Avraham Levin, acesta s-a închis în sine și ieșea din casă cât mai puțin posibil. În fiecare dimineață, fără excepție, la ora șase și jumătate fix, se urca în mașină și pleca la serviciu, la centrul de cercetare al industriei aviatice, unde și-a petrecut aproape toată viața derulând diverse proiecte. După serviciu, la cinci și jumătate sau șase seara, se întorcea direct acasă. În serile lungi de vară ieșea în maiou și pantaloni sport și lucra încă o oră sau o oră și jumătate în grădină. Apoi se spăla, lua de unul singur o cină frugală, hrănea pisica și peștii exotici, după care se așeza să citească, ascultând muzică în surdina și așteptând-o pe Dalia. De cele mai multe ori asculta muzică barocă, dar îi plăceau și Faure și Debussy. Uneori alegea un jazz trist și complicat.

Iarna, când se întorcea Avraham Levin de la serviciu era deja seară. Se întindea îmbrăcat pe covorul din fața canapelei aflate în camera de oaspeți, asculta muzică și o aștepta pe Dalia să se întoarcă de la cine știe ce curs sau întâlnire. La ora zece urca întotdeauna în camera lui. Dormitorul lor comun fusese închis după tragedie, așa că dormeau separat, în camere aflate în colțuri opuse ale casei. Nimeni nu a mai intrat vreodată în dormitorul lor, iar obloanele au rămas trase pentru totdeauna.

În serile de sabbat, cu puțin înainte de apusul soarelui, atât vara, cât și iarna, Avraham făcea o plimbare lungă, pe jos: înconjură întreg satul, pornea din sud, de la câmpuri și livezi, și se întorcea prin partea de nord. Trecea cu pași repezi prin dreptul turnului de apă bătrân, cocoțat pe trei picioare de beton, străbătea toată Strada Întemeietorilor, cotea stânga, spre Strada Sinagogii, traversa Parcul Pionierilor, mergea tot înainte și traversa Triburile lui Israel, după care se întorcea acasă, pe Alea Pompei de apă. Dacă întâlnea pe stradă vreun cunoscut care-l saluta, îi răspundea dând din cap, fără să se oprească, fără să încetinească măcar pasul. Uneori nici măcar nu răspundea la salut, ci își vedea de drum cu pași mari și spatele drept, deoarece pur și simplu nu-i observa, fiind prea cufundat în gânduri.

Când m-am așezat în colțul meu obișnuit, între acvariu și bibliotecă, cineva m-a strigat pe nume. Am privit în jur, dar nu vedeam cine mă strigase. În dreapta mea ședea o femeie pe care nu o cunoșteam, de vreo cincizeci de ani, cu părul legat la spate într-un coc mic. În fața mea era fereastra, prin care nu se vedeau decât întunericul și ploaia. În stânga mea pluteau peștii exotici îndărătul sticlei acvariului. Oare cine mă strigase pe nume? Poate doar mi se păruse. Între timp, murmurele amuțiseră, iar Dalia Levin dădea câteva indicații legate de modul în care urma să se desfășoare evenimentul din seara aceea, servirea mesei va avea loc în pauza de la ora zece, brânzeturile și vinul vor fi servite exact la miezul nopții. Și, desigur,

a anunțat programul întâlnirilor viitoare ale grupului iubitorilor de muzică evreiască ce se reuneau odată la șase săptămâni în casa ei.

M-am întors către femeia aceea străină care stătea lângă mine, m-am prezentat în șoaptă și am întrebat-o dacă și ea cântă la vreun instrument. Mi-a spus în șoaptă că o cheamă Dafna Katz și mi-a mărturisit că pe vremuri cânta la flaut, dar a renunțat cu mult timp în urmă. După care n-a mai spus nimic. Era o femeie înaltă, foarte slabă și purta ochelari, iar mâinile ei, acoperite de mânecile bluzei de lână, păreau și ele foarte slabe și lungi. Avea părul prins la spate într-un coc, ca pe vremuri.

Între timp, coriștii au început să cânte o melodie de sabat, *Din coroanele copacilor căldura s-a risipit, Sabatul s-a pogorât peste noi, Pace vouă, Ingeri ai păcii*, iar eu m-am alăturat celor care cântau și o căldură plăcută mi-a invadat întreg trupul, ca și cum aș fi sorbit dintr-o cană cu vin. Mi-am plimbat privirea pe fețele coriștilor, încercând să-mi dau seama care dintre ei mă strigase mai devreme pe nume, însă cu toții păreau absorbiți de cântec. Unii cântau cu voci subțirele, alții, cu voci groase. Pe fețele unora dintre ei se vedea un zâmbet abia schițat, de satisfacție. Dalia Levin, gazda, își încrucișase brațele în jurul trupului, îmbrățișându-se parcă. Iohai Blum a început să cânte la acordeon, iar trei femei îl acompaniau cântând din flaut. Una dintre ele a scos la început un sunet în plus, ascuțit și țiuitor, dar s-a corectat imediat și li s-a alăturat prietenelor ei.

După cântecul de întâmpinare a sabatului, a venit rândul a patru sau cinci cântece din Galileea și Kineret, cântece ale pionierilor, iar după ele, câteva cântece despre ploaie și iarnă, fiindcă ploaia nu încetase să izbească în ferestre, iar din când în când se auzea câte un tunet scurt, făcând să tremure sticla geamurilor, în timp ce becul pâlpâia preț de o clipă din pricina fulgerelor puternice.

Avraham Levin ședea, cum îi era obiceiul, pe un taburet, lângă ușa care unea camera de oaspeți cu bucătăria. Nu avea încredere în vocea lui, așa că nu li se alătura celorlalți, ci stătea și asculta cu ochii închiși, ca și cum misiunea lui ar fi fost aceea de a observa până și cel mai neînsemnat falset. Uneori se ridica și intra încetiv în bucătărie, pentru a supraveghea supele și plăcintele din cuptor și de pe aragaz, încălzite la foc mic până în momentul în care vor face pauza de masă, la ora zece, pauza care desparte cele două momente ale serii. După aceea, Avraham se apleca și verifica focul din șemineu, pentru ca în cele din urmă să se întoarcă, să se așeze din nou pe taburetul lui și să închidă ochii.

Apoi, Dalia ne-a redus pe toți la tăcere. Acum, a spus ea, Almuzlino ne va cânta un solo. Almuzlino, un bărbat masiv, lat în umeri și înalt, cu ochelari atârându-i pe piept, legați cu un șiret, s-a ridicat în picioare și a început să cânte *Râzi, o, râzi de visurile mele*. Cânta cu o voce caldă și gravă de bas, iar când a rostit versul *Fiindcă în oameni mă încred*, parcă ne-ar fi vorbit cu durere, din adâncul sufletului, exprimând prin cuvintele acelea un gând nou, sfâșietor, pe care nici unul dintre noi nu-l mai avusese până atunci.

După aplauze s-au ridicat Edna și Ioel Rivek, medicii stomatologi care semănau unul cu celălalt ca doi gemeni, cu părul cărunt tuns scurt, cu buzele încordate și ridurile din jurul gurii, care le dădeau un aer ironic. Au cântat în duet *Aripile serii s-au deschis*, iar vocile lor se împleteau ca într-un dans al unui cuplu de îndrăgostiți. Apoi au cântat *M-am strecurat sub aripa ta*. Eram curios dacă Bialik, poetul nostru național, se întreba în poezia aceasta ce este dragostea, cine suntem noi, toți aceia care nu suntem poeți și care încercăm să răspundem la toate aceste întrebări. Edna și Ioel Rivek și-au terminat cântecul, au făcut câte o reverență micuță spre dreapta, apoi spre stânga, după care am aplaudat din nou cu toții.

Am făcut o pauză scurtă, deoarece Rahel Franko și Arie Tzelnik au venit cu întârziere și, în timp ce se dezbrăcau, le spuneau celor prezenți deja în casă că tocmai se anunțase la postul de radio Kol Israel cum că avioanele forțelor aeriene bombardaseră obiectivele inamice și se întorseseră fără incidente la bazele lor. Iohai Blum și-a așezat acordeonul la picioare și a spus, în sfârșit. În clipa aceea, Ghili Steiner i-a răspuns că nu avem de ce să ne bucurăm, violența naște violență, iar răzbunarea atrage după sine răzbunare. Iosi Sason, un bărbat înalt și bărbos, a spus cu ironie: Și ce propui, Ghili? Să tăcem în fața lor? Să le întoarcem și celălalt obraz? Almuzlino a intervenit în discuție și a spus cu vocea lui gravă de bas că un guvern normal ar trebui să rezolve astfel de chestiuni cu discreție și în urma unei analize serioase, în timp ce la noi, ca de obicei, graba și superficialitatea... însă aici a intervenit Dalia Levin, amfitrioana, care i-a rugat să nu se certe pe subiectele politice, ci să-și continue serata muzicală, deoarece acesta era motivul pentru care se adunaseră acolo.

Arie Tzelnik se dezbrăcase între timp, dar, pentru că nu găsea nici un loc liber, s-a așezat la picioarele cuplului Rivek. Rahel Franko și-a tras un scăunel de lânăgă cuierul de la intrare și s-a așezat pe coridor, dincolo de ușa deschisă a camerei, pentru a nu aglomera și mai mult încăperea, dar și pentru a putea pleca după o oră, fiindcă trebuia să-și supravegheze tatăl bătrân, care rămăsese singur acasă. Aș fi vrut să fac și eu un comentariu pe marginea bombardamentelor efectuate de avioanele forțelor noastre aeriene, aveam o opinie complexă în legătură cu acest subiect, însă m-am abținut, deoarece discuția în contradictoriu se domolise, iar Iohai Blum începuse deja să cânte la acordeon și Dalia Levin ne sugera să continuăm

cu cântece de dragoste. Imediat după aceea a început să cânte *Au fost odată, acum mult timp, doi trandafiri, doi trandafiri.*

Toată lumea i s-a alăturat.

Exact în clipa aceea am fost îmboldit pe neașteptate de impulsul de a merge în camera în care îmi lăsasem haina, în vârful unui morman de alte haine, și de a lua ceva din buzunar. Aveam impresia că misiunea aceasta era de o importanță vitală și nu mai suferea nici o clipă de amânare, dar sub nici o formă nu reușeam să înțeleg ce obiect îmi trebuia neapărat și tocmai acum din buzunarul hainei și ce personaj imaginar mă striga din nou, fiindcă femeia aceea slabă de lângă mine era absorbită de cântec, în vreme ce Avraham, așezat pe taburetul lui de lângă ușa bucătăriei, închisese din nou ochii, rezemat de perete și tăcut.

Gândurile mi-au zburat către străzile goale ale satului biciuite acum de furtună, la chiparoșii întunecați care se unduiau în bătaia vântului, la luminile care se sting în casele micuțe, la câmpurile întinse și ude și la livezile desfrunzite. Mi se părea că în clipa aceea, într-una dintre curțile peste care se lăsase întunericul, se petrecea ceva, iar acel ceva care se petrecea acolo avea legătură cu mine și mă implica într-un fel sau altul. Dar ce anume se petrecea, asta nu știam.

Grupul cânta acum *Dacă vrei să-ți arăt orașul noaptea*, iar acordeonul lui Iohai Blum amuțise, lăsând loc sunetelor celor trei flaute, îngânându-se într-o armonie deplină. După aceea am cântat *Unde îți este iubitul, o, cea mai frumoasă dintre femei*. Ce voiam să caut în buzunarul hainei? Nu am reușit cu nici un chip să găsesc un răspuns. Și, pentru că nu găseam răspunsul, mi-am înfrânat pornirea de a mă ridica și de a ieși din cameră și am cântat împreună cu ceilalți *Parfumul rodiei și Dragostea mea cu pielea ca zăpada*. În pauza dintre aceste două cântece și următorul, m-am aplecat și am întrebat-o în șoaptă pe Dafna Katz cea cu mâini subțiri, care ședea lângă mine, de ce anume îi aduc aminte melodiile acelea. Iar ea, uimită parcă de întrebarea mea, mi-a răspuns: De nimic special. Imediat după aceea s-a răzgândit și a adăugat: De tot felul de lucruri. M-am aplecat din nou spre ea, cu intenția de a-i spune ceva despre amintiri, dar Ghili Steiner ne-a aruncat o privire plină de muștrări, ce-i cu șușotelile alea, așa că am renunțat și am început să cânt. Vecina mea, Dafna Katz, avea o voce cu tonalități înalte și plăcute. La fel și Dalia Levin. Rahel Franko avea tonalități joase. Cu ele contrasta vocea caldă și gravă de bas a lui Almuzlino. Iohai Blum cânta la acordeon, iar cele trei flaute unduiau asemenea unor plante agățătoare în jurul melodiei lui. Ne simțeam bine cântând împreună, într-o noapte zguduită de ploaie și furtună, melodii vechi, dintr-un trecut ale cărui zile fuseseră senine pentru toată lumea.

Avraham Levin s-a ridicat cu greu de pe taburet și a mai aruncat un buștean în cuptorul deschis, ale cărui flăcări șerpuitoare și frumoase încălzeau încăperea. Apoi s-a întors și s-a așezat din nou pe scăunelul lui și a închis ochii, de parcă datoria lui ar fi fost aceea de a asculta vocile tuturor și de a descoperi orice falset, fie el cât de mic. Probabil că afară continua să tune sau poate că avioanele forțelor aeriene zburau pe deasupra noastră la mică altitudine, în drumul lor spre bază, după ce bombardaseră obiectivele inamice, însă din pricina sunetelor melodioase

ale vocilor celor prezenți și ale instrumentelor nimic nu răzbătea până la noi.

La zece, Dalia Levin ne-a anunțat că a sosit timpul pentru pauza de masă, așa că toată lumea s-a ridicat și a început să se îndrepte spre colțul în care se aflau mâncărurile, undeva între camera de oaspeți și bucătărie. Ghili Steiner și Rahel Franko au ajutat-o pe Dalia să scoată plăcintele din cuptor și să ia oalele cu supă de pe aragaz, în timp ce o mulțime de oameni se adunaseră în jurul mesei, luându-și pahare și farfuriile de carton. Între timp, conversațiile și discuțiile în contradictoriu reîncepuseră. Cineva a spus că funcționarii din primărie aveau dreptate când făceau grevă, iar altcineva i-a răspuns că, în cele din urmă, din pricina atâtor greve îndreptățite, guvernul va fi obligat să tipărească din nou bani și ne vom întoarce în curând la minunatele zile ale inflației. Auzind aceste cuvinte, Iohai Blum, acordeonistul, a reacționat, zicând că nu are sens să învinuim guvernul pentru tot, oare nu la fel de vinovați sunt și cetățenii simpli, iar când spun asta mă includ și pe mine în rândul lor?

Almuzlino ținea în mână un castron de supă aburind și mânca stând în picioare. Lentilele ochelarilor lui legați cu șiret se aburiseră. A proclamat că ziarele și televiziunea prezintă întotdeauna tabloul general. Dar tabloul general era, în opinia lui, mult mai puțin întunecat decât cel prezentat de mass-media. S-ar putea crede, a zis el încet, că noi, toți cei de aici, suntem niște hoți și niște corupți.

Din pricina vocii lui grave de bas, al cărei ecou răsuna în toată camera, și cei din jur au auzit vorbele lui Almuzlino. Korman cel rotund își pusese în farfurie plăcintă de cartofi și cartofi copti și friptură și legume fierte și ținea platoul plin ochi în echilibru în palma mâinii stângi, încercând să manevreze cu mâna dreaptă furculița și cuțitul. Exact în clipa aceea, Ghili Steiner i-a întins un pahar cu vin roșu. Nu am destule mâini, a pus Korman în glumă, așa că ea s-a înălțat pe vârfurile degetelor de la picioare și a întins paharul spre buzele lui, invitându-l să soarbă. Înțeleg că tu, a zis Iosi Sason către Almuzlino, învinuiești media pentru tot. Nu cumva îți faci viața prea ușoară?

Ți-am spus: trebuie să privim lucrurile în perspectivă, dar Korman, care avea un umăr mai ridicat decât celălalt, l-a întrerupt în mijlocul propoziției și l-a condamnat prin cuvinte aspre pe unul dintre miniștrii guvernului. Într-o țară civilizată, a spus Korman, un tip ca ăsta ar fi zburat de multă vreme. Almuzlino a zis: O clipă, o clipă, poate ne explici și nouă mai întâi ce înțelegi prin țară civilizată. Ghili Steiner a spus, ai putea crede că problemele noastre încep și se termină cu un singur om. Ce bine ar fi fost să fie așa. Tu, Iosi, nu ai gustat plăcinta de legume. De ce? Și Iosi Sason i-a răspuns zâmbind, întâi dau gata tot ce am în farfurie, și după aceea o să

gust. Dafna Katz a spus: Cu toții greșesc. Dar vorbele ei au fost înghițite de gălăgia din cameră, fiindcă toată lumea vorbea în același timp, iar unii dintre invitați ridicau vocea, să se audă peste ceilalți. Înăuntrul fiecărui om, mă gândeam eu, stă chircit copilul care a fost odată. La unii poți vedea că acel copil trăiește încă, în timp ce alții cară după ei un copil mort.

M-am depărtat de grupul care discuta în contradictoriu și am mers, cu farfuria în mână, să vorbesc cu Avraham Levin. Stătea lângă fereastră, trăsesse puțin draperia și privea la ploaia și la furtuna de afară. L-am atins încet umărul, iar el s-a întors către mine fără să spună nimic, a încercat să zâmbească, dar nu a reușit, buzele tremurându-i ușor. Am spus, Avraham. Apoi am spus, de ce stai singur aici? A rămas o clipă pe gânduri, după care mi-a răspuns trist că îi este puțin cam greu în compania atâtor oameni care vorbesc toți deodată: E greu să-i asculți și e greu să-i urmărești. E iarnă în toată regula afară, am zis. Și Avraham mi-a răspuns: Da. L-am povestit că în seara aceea venisem fără pereche, deoarece două tinere îmi ceruseră să le iau cu mine, iar eu nu voisem să aleg între ele. Avraham a răspuns: Da. Ascultă, am zis eu, Iosi Sason mi-a spus, dar ține cont că e secret, că soției lui i-au descoperit nu știu ce tumoră. O tumoră nu prea drăguță, exact așa mi-a spus Iosi. Avraham a dat din cap de trei sau patru ori, încuviințând pentru sine sau ca și cum ar fi primit de la mine confirmarea unei bănuieli pe care o avea de mult. Și a spus: Dacă e nevoie, ajutam.

Ne-am croit drum printre oaspeții care mâncau stând în picioare din farfurii de unică folosință, am traversat murmurul de voci care conversau și discutau în contradictoriu și am ieșit pe terasă. Aerul era rece și tăios, iar ploaia mărunță continua să cadă. Departe, dincolo de dealurile estice, cerul se lumina de fulgere difuze, pe care tunetele nu le mai urmau. O liniște deplină, adâncă se lăsase peste grădină, peste pomii fructiferi și peste chiparoșii întunecați, peste pajiște, peste câmpiile întinse și peste livezile de dincolo de gardul grădinii.

La picioarele noastre se căscau luminile palide ale becurilor îngropate pe fundul bazinului fântânii arteziene. Un șacal singuratic a țipat din inima beznei. Iar câțiva câini furioși i-au răspuns de prin curțile din sat.

— Uite, a spus Avraham.

Eu tăceam. Așteptam să continue și să-mi spună ce trebuia să văd, la ce se referea. Dar Avraham nu a mai zis nimic. În cele din urmă, am spus: Poate îți amintești, Avraham, când eram amândoi în armată, în '79, și făceam parte din batalionul 1, în timpul raidului asupra Deir al-Nashaf? Când am fost rănit de un glonț în umăr, iar tu m-ai evacuat? Avraham s-a gândit puțin, după care a spus: Da. Îmi amintesc.

L-am întrebat dacă se gândește adesea la vremurile acelea, iar Avraham și-a lipit palmele de balustrada rece și udă din fier a terasei și a zis, cu fața spre întuneric și spinarea îndreptată către mine, uite, a trecut deja multă vreme de când nu mă mai gândesc la nimic. La absolut nimic. Doar la copil. Poate că aș fi putut să-l salvez, dar aveam tot felul de prejudecăți, iar Dalia m-a urmat orbește. Hai să intrăm. Pauza se va termina în curând și vor începe din nou să cânte.

La începutul celei de-a doua părți a seriei am cântat melodii din perioada Palmahului ¹ și a Războiului de Independență, *Întinderile Neghevului*, *Cântecul prieteniei*, iar apoi am continuat cu cântece de Naomi Shemer. După încă o oră și jumătate, ne-a anunțat Dalia, exact la miezul nopții, vom face o nouă pauză, când vom servi brânzeturile și vinul. M-am așezat la locul meu, între bibliotecă și acvariu, iar Dafna Katz s-a așezat din nou lângă mine. Ținea mapa cu repertoriul cu ambele mâini, cu toate

1 Forță de intervenție a armatei clandestine israeliene, înființată în timpul mandatului britanic al Palestinei (1912-1948).

cele zece degete, ca și cum s-ar fi temut că cineva i-o va smulge din strânsoare. M-am aplecat și am întrebat-o în șoaptă unde locuiește și dacă are cu ce ajunge acolo după ce se va încheia seara muzicală, fiindcă, dacă întâmplarea face să nu aibă cu ce să se întoarcă acasă, aș fi fericit s-o conduc. Dafna mi-a șoptit că o adusese Ghili Steiner și că se va întoarce tot cu ea, mulțumesc frumos. Te afli aici pentru prima dată? am întrebat eu, iar Dafna mi-a răspuns în șoaptă că da, însă de acum înainte avea de gând să-și facă un obicei din a veni aici la toate serile muzicale organizate o dată la șase săptămâni. Dalia Levin ne-a făcut semn, ducându-și un deget la gură, să terminăm cu șușotitul. Am luat cu blândețe cartea din mâinile subțiri ale Dafnei și i-am întors pagina. Ne-am zâmbit unul altuia și am început să cântăm alături de ceilalți *Noapte, noapte, vântul bate*. Imediat după aceea mi-a intrat din nou în cap ideea că trebuie să iau ceva din buzunarul hainei pe care o lăsasem într-o altă cameră, în vârful unui morman de paltoane, însă nu reușeam sub nici o formă să-mi dau seama ce anume trebuie să iau. Pe de o parte, aveam un sentiment de panică, ca și cum mi s-ar fi cerut să fac un lucru, iar eu îmi neglijasem îndatoririle, iar pe de altă parte, știam că este o panică nejustificată.

Dalia Levin le-a făcut un semn lui Iohai Blum, acordeonistul, și celor trei flautiste care îl acompaniau, dar ei nu înțelegeau ce le cere. S-a ridicat de la locul ei, s-a apropiat de instrumentiști, s-a aplecat spre ei și le-a spus ceva, după care a traversat încăperea, mergând până în celălalt capăt al ei, și i-a șoptit ceva la ureche lui Almuzlino, care a ridicat din umeri și a refuzat-o, însă ea a insistat și nu l-a lăsat până când nu s-a învoit. Atunci a ridicat vocea și a spus, vă rog să faceți liniște pentru o clipă, a așteptat să tăcem cu toții și a anunțat că acum se vor cânta melodiile *Fiecare om de pe fața pământului e trecător și Îmi arunc ochii spre cer și-ntreb stelele de ce nu-și revarsă lumina asupra mea*. L-a rugat pe Avraham, soțul ei, să stingă câteva becuri, pentru ca lumina să fie mai difuză.

Ce obiect trebuia să caut oare în buzunarul hainei? Portmoneul cu actele era în buzunarul pantalonilor, l-am și pipăit cu mâna. Ochelarii pentru condus se aflau la locul lor, în tocul pe care-l pusesem în buzunarul cămășii. Fiecare lucru se afla la locul lui. Cu toate acestea, m-am ridicat în mijlocul cântecului, mi-am cerut scuze în șoaptă de la vecina mea, Dafna Katz, am trasat în mers o diagonală în perimetrul format de cântăreți și am ieșit în hol. Picioarele m-au condus până la capătul

coridorului, apoi în salonul de la intrare și la ușa de la intrare, pe care am deschis-o puțin fără nici un motiv, dar afară nu se vedea nici urmă de om, doar ploaia mărunță care continua să cadă. M-am întors, am străbătut din nou coridorul și am trecut pe lângă camera de oaspeți și pe lângă colțul în care erau aranjate mâncărurile. Cei adunați acolo cântau acum melodii din repertoriul trist al lui Natan Ionatan, *Țărmuri pline de dor, Din nou a ieșit cântărețul pe străzi și trec zilele noastre și plângem.*

La capătul coridorului am cotit spre un culoar lateral micuț, din care se deschidea camera unde îmi lăsasem haina, în vârful unui morman de alte haine. Am scormonit câteva minute în muntele de haine, am căutat și am dat la o parte, și la dreapta, și la stânga, paltoanele străine care-mi stăteau în cale, până când l-am găsit pe al meu, apoi i-am verificat încetul cu încetul, cu meticulozitate, fiecare buzunar. Într-unul din buzunare aveam un fular de lână împăturit, iar în altul, hârtii și ambalaje de bomboane și o lanternă micuță. Din cauză că nu știam ce anume caut, am continuat să cotrobăi și în buzunarele interioare, în care am mai găsit câteva hârtii și un toc în care se afla o pereche de ochelari de soare. Ochelari de soare care sigur nu-mi erau de nici un folos acum, în mijlocul unei nopți de iarnă. Și totuși, ce anume căutam?

Nu am găsit nici un răspuns, doar o furie abia reținută, furie împotriva mea și împotriva muntelui de paltoane care se prăbușea sub mâinile mele. Am așezat hainele cât de bine am putut, am luat lanterna și am plecat de acolo. Aveam de gând să mă întorc la locul meu dintre bibliotecă și acvariu, alături de Dafna Katz cea osoasă, cu brațe subțiri, dar ceva m-a oprit. Poate mă temeam că, dacă aș fi intrat în cameră în timp ce ei cântau, aș fi atras atenția asupra mea, lucru pe care nu-l doream, poate și din pricina unui sentiment al datoriei nu foarte clar, o datorie care mă reținea încă în locul acela. Dar ce datorie aveam de îndeplinit, asta nu mai știam. Țineam strâns lanterna în mână.

Înăuntru cântau plini de tristețe *Dac-aș fi fost o micuță pasăre înaripată, să zbor departe de singurătatea fără margini, cu inima torturată,* iar acordeonul lui Iohai Blum lăsase locul celor trei flaute. Unul dintre flaute a falsat pentru o clipă, dat imediat s-a corectat. Pentru că nu-mi găseam locul, m-am îndeptat spre baie, deși nu aveam nevoie la toaletă, însă aceasta era ocupată, iar ușa încuiată, așa că am urcat treptele spre etaj, cu siguranță există și acolo o baie. Din capătul de sus al scării, muzica se auzea mai înfundat, potrivindu-se cu peisajul hibernal de afară și, în ciuda faptului că acordeonul lui Iohai Blum începuse din nou să cânte, aveam impresia că ceva îi zdrobește și îi înăbușă sunetele. Acum cântau cu toții, în afară de mine, cântecul lui Rahel, *De ce m-ați mințit, lumini îndepărtate,* iar eu mă oprisem pe-o treaptă și ascultam nemișcat, ca hipnotizat.

Douăzeci, treizeci de minute am stat acolo, cu lanterna în mână, fără a ști încotro mă vor duce picioarele. La capătul culoarului de la etaj era un

bec aprins. Aveam impresia că becul acela chior nu dădea lumină, ci făcea doar ca umbrele să pară și mai apăsătoare. Câteva tablouri erau agățate ici și colo pe pereții coridorului, însă în lumina aceea difuză, păreau mai degrabă niște pete întunecate și neclare. De-a lungul holului se vedeau câteva uși, toate închise. Am trecut de două ori prin fața fiecăreia dintre ele, înainte și înapoi, întrebându-mă care dintre ele o fi. Dar la întrebarea care dintre ele o fi ce anume nu știam să răspund, fiindcă nu știam ce anume caut și pentru că deja uitasem complet de ce urcasem acolo. Afară se auzea şuieratul rafalelor de vânt. Ploaia care se întetise lovea în ferestrele casei. Poate începuse să cadă grindina. Imediat după ce am intrat pe coridorul de la etaj, am aruncat o privire către fiecare ușă în parte, ca și cum aș fi venit aici pentru a căuta un seif ascuns.

Apoi am deschis cu multă precauție a treia ușă de pe dreapta. Un frig pătrunzător și o beznă adâncă m-au întâmpinat la intrare. În încăperea plutea mirosul unei camere neaerisite de foarte mult timp. Am aprins lanterna și am văzut siluetele răsturnate și amestecate ale obiectelor de mobilier înghesuindu-se în fața ochilor mei, în bătaia tremurătoare a fasciculului de lumină. Obloanele erau trase, iar grindina și vântul le biciuiau. În lumina aceea slabă am văzut o oglindă mare, lipită de ușa unui dulap de haine. Din oglindă se reflecta spre mine o rază de lumină venită dinspre lanternă, menită parcă să mă orbească. În cameră plutea un aer închis, miros de praf vechi și așternuturi care nu au mai fost de multă vreme schimbate. Probabil nu mai deschiseseră de foarte mult timp ușa sau fereastra acestei încăperi. Cu siguranță erau pânze de păianjen la colțurile tavanului, dar nu le puteam vedea în lumina aceea. Dintre obiectele de mobilier am identificat un dulap micuț, un scaun, apoi încă un scaun. După ce am făcut un pas în cameră, am întins mâna să închid ușa și s-o încui pe dinăuntru. Picioarele mele își continuau drumul spre adâncurile încăperii. În urechile mele se îngropau sunetele cântecelor ce răsunau de jos, estompate și îndepărtate, acoperite de şuieratul vântului și de unghiile grindinei zgâriind fereastra dormitorului. Cu siguranță se lăsase ceața afară, peste grădină, învăluind siluetele chiparoșilor. Nici o ființă nu trecea pe Aleea Pompei de apă. Numai peștii înotau încetșor, indiferenți la grindină și vânt, în apa din bazinul artificial, luminat din interior de un generator îngropat în piatră. Apa țâșnea dintre stâncile ornamentale și curgea în bazin.

Exact sub fereastră era așezat un pat mare, iar două noptiere micuțe îl străjuiau de o parte și de alta. Podeaua era acoperită de un covor, iar eu m-am descălțat, mi-am scos șosetele și m-am așezat pe el desculț. Covorul era gros și mișos. Tălpile mele goale l-au simțit moale și ciudat la atingere. Am îndreptat lanterna spre pat și am observat că pe cuvertura care-i acoperea erau împrăștiată câteva perne. Pentru o clipă mi s-a părut că adunarea de la parter

cântă *Ascultă vocea mea venind de departe* dar nu mă puteam încrede în urechile mele și în ce auzeau ele, cum nu mă puteam încrede nici în ceea ce vedeau ochii mei la lumina lanternei. Fiindcă în cameră părea să se producă un fel de mișcare continuă și înceată, ca și cum un om în toată firea, greoi și leneș, s-ar foi într-un colț sau s-ar târî în patru labe ori s-ar rostogoli într-o poziție stângace de la dulapul micuț până la fereastra închisă. Din câte se părea, numai tremurul lanternei în mâna

mea putea da naștere acestor iluzii, dar aveam senzația că și în spatele meu, în locul acela cufundat în beznă, se târăște ceva. Dar de unde și încotro, asta nu mai știam.

Ce caut eu aici? Nu aveam nici un răspuns la această întrebare, deși știam că în dormitorul acesta părăsit dorisem să ajung încă de la începutul serii și, poate, cu mult timp înainte de asta. Mi-am auzit deodată sunetul respirației și îmi părea rău că tocmai el sparge tăcerea mormântală din cameră. Pentru că o tăcere umedă umplea aerul, fiindcă ploaia încetase să mai cadă, iar vântul se potolise și cântecele de la parter amuțiseră dintr-odată. Poate că era timpul să se servească brânzeturile și vinul. Eu nu voiam nici brânză, nici vin. Nu mai aveam nici un motiv să întorc spatele disperării. Așa că m-am așezat în patru labe, desculț, pe covorul de lângă patul matrimonial, am ridicat încetisor cuvertura care atârna peste marginile patului și am vârat înăuntru raza de lumină palidă, cu intenția de a explora puțin întunericul aceluia spațiu de dedesubt.

Într-un loc îndepărtat,
în alte vremuri

Toată noaptea din mlaștina verzuie au ieșit miasme. Un miros dulceag, de putregai, plutește printre colibe noastre. Uneltele de fier ruginesc afară noaptea, gardurile vii se dezintegrează într-o pârguire umedă, mușgaiul mănâncă zidurile, paiete și fânul se înnegresc din pricina umezelii, ca și cum ar fi arse, țânțarii roiesc peste tot, camerele noastre se umplu de insecte, care zboară și se târăsc în toate direcțiile. Până și pământul mustește de apă. Carii și păduchii devorează mobila, gardurile din lemn și chiar țiglele putrezite. Copiii noștri sunt bolnavi toată vara, fac tot felul de infecții ale pielii, uneori cangrenă. Bătrânii mor din cauza insuficienței respiratorii. Până și cei rămași în viață răspândesc în jurul lor duhoare de cadavre. Mulți dintre cei de aici sunt sărmani cu duhul, gușați, n-au pic de minte, au membrele schilodite, fețele strâmbe, cu saliva curgându-le pe la colțurile gurii, fiindcă aici toată lumea se împerechează cu toată lumea: fratele cu sora lui. Fiul cu mama. Tații cu ficele.

Eu, care am fost trimis aici în urmă cu douăzeci sau douăzeci și cinci de ani, pentru a încuraja dezvoltarea acestei zone mai puțin evolute, continui încă să ies, zi de zi, la vremea apusului însângerat, să-i dau cu spray dezinfectant pe aceia care au nevoie și să le împart locuitorilor suspicioși chinină și acid carbonic și praf de sulfamidă și uleiuri pentru piele și substanțe deparazitante; voi rămâne aici până când, în cele din urmă, îmi vor trimite un înlocuitor, poate pe cineva mai tânăr decât mine, cu un caracter mai puternic decât al meu, care să preia ștafeta.

Între timp, eu sunt și farmacist, și profesor, și notar, și judecător, și medic, și arhivar, și cel care încearcă să arbitreze și să aplaneze conflictele. Încă își scot pălăriile ponosite în fața mea și le apasă ușor pe piept, fac o plecăciune și mi se adresează la persoana a treia. Încă le e rușine de mine, aruncându-mi zâmbete viclene, știrbe. Dar eu sunt forțat să-i flatez din ce în ce mai mult, să închid ochii, să mă adaptez la credințele lor, să ignor rânjetele lor obraznice, să le inspir mirosul trupurilor și să le ascult obscenitățile și să-i văd prostituându-se la drumul mare, prin tot satul. Trebuie să recunosc, în sufletul meu, că nu mai am aproape nici o putere asupra lor. Autoritatea mea s-a erodat. Din influența mea nu au mai rămas decât firimituri amărâte, presărate în păcăleli, în vorbe dulci, în minciuni absolut necesare, în amenințări voalate și în mituiri neînsemnate. Nu-mi rămâne decât să mai

rezist o vreme, nu prea mult, până când va sosi înlocuitorul meu. Atunci voi pleca din locul ăsta pentru totdeauna sau, din contră, îmi voi găsi o colibă goală, îmi voi lua o țărăncuță tânără cu trup fertil și mă voi stabili aici.

Înainte să vin eu aici, în urmă cu o jumătate de secol sau chiar mai mult, ținuturile acestea au fost vizitate de guvernatorul districtului, însoțit de o escortă numeroasă, care a poposit pe aici o oră sau două și a dat ordin să se devieze cursul râului, astfel încât să sece mlaștina asta blestemată. Împreună cu guvernatorul au venit ofițeri și funcționari și supraveghetori și oameni cu credință în

Dumnezeu, un avocat, un cântăreț, un istoric renumit, un intelectual sau doi, un astrolog și președinții a șaisprezece departamente ale serviciilor secrete. Guvernatorul și-a dictat comenzile: Să se excaveze. Să se devieze. Să fie secat. Să fie dislocat. Să fie curățat. Să curgă controlat. Să fie mutat. Și să înceapă un capitol nou în viața acestui loc.

Absolut nimic nu s-a întâmplat de atunci.

Zvonurile spun că dincolo de râu, dincolo de păduri și de munți, au fost numiți deja câțiva guvernatori în locul lui, unul a fost demis, al doilea a fost înlăturat, al treilea a călcat strâmb, al patrulea a fost ucis, al cincilea a fost întemnițat, al șaselea și-a schimbat orientarea, iar al șaptelea a fugit ori a închis ochii. Aici, lucrurile sunt la fel cum au fost întotdeauna: bătrânii și copiii continuă să moară, în timp ce tinerii îmbătrânesc înainte de vreme. Populația satului, așa cum indică un recensământ minuțios, este în scădere. Conform tabelului întocmit de mine și atârnat deasupra patului meu, până la mijlocul secolului nu va mai exista aici nici un suflet de om. Vor rămâne doar insectele și reptilele.

Copii se nasc din belșug, dar cei mai mulți dintre ei mor la vârste foarte fragede, iar asta aproape că nu mai întristează pe nimeni. Bărbații tineri fug în nord. Fetele cultivă în noroiul adânc sfeclă și cartofi, rămân însărcinate la doisprezece ani, iar la douăzeci se prăpădesc deja sub ochii mei. Pasiunea răbufnește uneori deodată și răvășește tot satul în timpul nopții, la lumina focurilor cu lemne umede. Cu toții își pierd controlul, bătrâni cu copii, fete tinere cu bărbați diformi, oameni cu animale. Mai multe detalii nu pot da, fiindcă, în astfel de nopți, eu mă închid în coliba mea, aflată în incinta dispensarului, trag obloanele ponosite de lemn, pun zăvorul și îmi așez revolverul încărcat sub pernă, în caz că le-ar trece cine știe ce prin minte.

Dar asta nu se întâmplă foarte des. A doua zi se trezesc la amiază, cu inimile grele, cu cearcăne în jurul ochilor, muncind, până la căderea nopții, aplecați peste culturile lor nămolose. Zilele sunt toride. Muștele obraznice, mari cât o monedă, ne acoperă din cap până-n picioare, zumzâind și ciupindu-ne cu trompele lor dezgustătoare. Munca la câmp e istovitoare. Căpățânile de sfeclă și cuiburile de cartofi scoase din noroiul cleios sunt aproape

putrezite, dar cu toate acestea mănâncă sau fierb legumele într-un fel de ciorbă groasă ca un humus. Cei doi fii mai mari ai groparului au fugit pe dealuri și au înființat o bandă de tâlhari. Cele două soții ale lor, împreună cu copiii, s-au mutat în coliba fratelui cel mic: el însuși un copil, care nu a împlinit încă paisprezece ani.

Groparul, un bărbat tăcut, lat în umeri și masiv, s-a hotărât să nu mai tacă, să nu mai treacă cu vederea ce se întâmplă. Dar au trecut

săptămâni, au trecut luni de tăcere, apoi au trecut chiar ani. Într-o bună zi, și groparul s-a dus să locuiască alături de fiul său cel mic, și tot mai mulți copii se nașteau acolo, nimeni nu mai știa care dintre ei erau urmașii fraților tâlhari, care mai petreceau din când în când câte o noapte, două prin sat, care erau progeniturile fratelui-copil, care ale groparului ori ale bătrânului său tată. Dar cei mai mulți dintre copii mureau la numai câteva săptămâni după naștere. Tot felul de bărbați intrau și ieșeau de acolo noaptea, dar și femei tinere, sărace cu duhul, în căutare de acoperiș deasupra capului sau de bărbat, de adăpost, de copil sau de hrană. Noul guvernator nu a dat nici un răspuns celor trei memorandumuri urgente, fiecare dintre ele conținând raportări mai grave decât precedentul, trimise de mine la intervale scurte, în care trăgeam un semnal de alarmă asupra decăderii morale și îi ceream asistență de urgență. Cu mâna mea am întocmit și am trimis cele trei memorandumuri.

Anii trec în liniște. Încă nu a sosit nici un înlocuitor. Locul polițistului a fost luat de cumnatul său, până și polițistul schimbat din funcție, spuneau zvonurile, se alăturase tâlharilor de pe dealuri. Eu sunt încă în funcție, merg înainte și obolesc. Oamenii nu mi se mai adresează la persoana a treia, nu se mai chinuie să-și scoată cârpele de pe cap în fața mea. Substanțele folosite la dezinfecție s-au terminat de mult. Femeile, fără să-mi ofere nimic în schimb, iau, încetul cu încetul, toate leacurile rămase prin dispensar. Intellectul și simțirea mi-au fost răvășite. Nu mai găsesc destulă lumină înăuntrul meu. Acul indicator al minții mele arată că se golește de gânduri. Poate că numai ochii mei se întunecă și văd până și lumina amiezii cenușie, iar coada de femei care așteaptă la ușa dispensarului îmi pare un șir de saci burdușiți. Le văd dinții mâncați de carii și le inspir respirația puturoasă și aproape că m-am obișnuit cu ritmul în care trec zilele. Așa îmi voi petrece timpul de dimineața până seara, zi după zi, de vara până iarna. Am încetat de mult să mai simt înțepăturile insectelor. Cicatricea mea e adâncă. Tufe de isop îmi cresc în pat și flori de mucegai înfloresc umede pe toate zidurile. Câte o țărancă sau alta își face milă de mine din când în când și îmi aduce un fel de fiertură vâscoasă, făcută, din câte se pare, din coji de cartofi. Toate cărțile mele au putrezit. Copertele le-au căzut și s-au făcut praf. Nu mi-a mai rămas nimic și nu voi mai ști niciodată cum să deosebesc zilele una de cealaltă, primăvara de toamnă sau anii între ei. Uneori am impresia că aud noaptea tânguirea unui instrument muzical de suflat, dar nu am nici cea mai vagă idee cine și la ce instrument cântă în toiul nopții, dacă cel ce cântă se află în pădure sau poate pe dealuri sau doar în țeasta de sub părul care a început să-mi încărunțească și să-mi cadă. Îmi voi întoarce spatele către tot ceea ce mă înconjoară, chiar și către mine însumi.

Cu excepția unui eveniment la care am fost martor în dimineața aceasta și pe care doresc să-l relatez în scris, fără a-mi exprima vreo opinie personală:

Azi-dimineață a răsărit soarele, transformând aburii mlaștinii într-un fel de ploaie deasă și lipicioasă. O ploaie de vară caldă, cu miros de transpirație de om bătrân, nespălat. Sătenii începuseră să iasă din colibe și

aveau de gând să se îndrepte spre culturile de cartofi. Dar iată că în vârful dealului dinspre răsărit, exact între noi și soarele care tocmai se înălța, apare un străin, un bărbat sănătos și frumos, care a început să fluture din brațe cu putere, să traseze cu mâinile tot felul de cercuri și curbe imaginare în aerul umed, să dea din picioare, să facă plecăciuni, să sară, fără să scoată un sunet. Cine-i omul ăsta, se întrebau bărbații unul pe altul, și ce caută aici? Nu-i de la noi, nici din celălalt sat și nici de pe dealuri, își spuneau unul altuia bătrânii. Poate a coborât dintr-un nor.

Iar femeile ziceau: Trebuie să scăpăm de el, trebuie prins și omorât.

Se sfătuiau și se certau și iată că aerul gălbui se umpluse de tot felul de voci diferite, țipete de păsări, lătrături de câini, vorbe, mugete de vaci, zumzet de insecte crescute peste măsură. Până și broaștele din mlaștină se răzgândiseră și începuseră să orăcăie, iar cocoșii nu s-au lăsat mai prejos. O hărmălaie.

Bărbatul acesta, a zis fiul cel mic al groparului, dar imediat s-a răzgândit și a tăcut. Bărbatul acesta, a spus crâșmarul, încearcă să ne seducă fetele. Și fetele țipau, uite-1 dezbrăcat, uite cât e de mare, uite cum dansează, uite cum zboară, parcă ar avea aripi, uite-1 alb până în măduva oaselor.

Groparul cel bătrân a spus: Nu-i nimic de comentat pe tema asta. Soarele-i deja pe cer, bărbatul ăla alb care a fost acolo sau despre care doar am crezut că a fost acolo a dispărut acum dincolo de mlaștină, vorba multă, sărăcia omului, începe o nouă zi de vipie și trebuie să plecăm la muncă. Cine poate munci să muncească, să îndure și să tacă. Cei care nu mai pot să moară, vă rog. Și cu asta, basta.